RIFAT ILGAZ

100 YAŞINDA

DÖRDÜNCÜ BÖLÜK

Çınar

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

RIFAT ILGAZ DÖRDÜNCÜ BÖLÜK

7 Mayıs 1911, Rıfat Ilgaz'ın doğum günü. 7 Mayıs 2011'de tam 100 yaşında olacak babam. Okurları ona "Koca Çınar" diyor. Kolay değil tam 100 yıldır yaşıyor olmak...

Rıfat Ilgaz, eğitimsiz bir toplumda yaşayan bireylerin şiddet ve baskı kullanarak hedeflerine varmak isteyeceklerini vurgulardı her zaman. Sanata, kültüre ve eğitime önem veren toplumların çağdaş olabileceğine inanırdı. Sanatçı onun için toplumun yol göstericisiydi. Bu yüzden, kendi deyimiyle, "gözü toplumda, kulağı halkta"ydı. O, benim için bir baba olmaktan öte, bilge bir kişiydi. Bugün bile bu yönünün az bilindiği düşüncesindeyim.

Edebiyatın her türünde ürün vermiş olan Rıfat Ilgaz'ın, 70'e yakın yapıtı var. Şiir, roman, öykü, tiyatro oyunu, çocuk kitapları, anı, makale... Yazarlığının yanı sıra dergici, basın şeref kartı sahibi bir gazeteci ve dizgiciydi de...

Bugüne kadar milyonlarca kitabını okurlara ulaştırdığımız Rıfat Ilgaz'ın 100. doğum yılında, onun tüm yapıtlarını yeniden ele almak ve daha geniş kitlelere ulaştırmak için Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ile el ele verdik. Onun sıcaklığını sizlere birlikte taşıyacak ve son sözünü yerine getirmeye devam edeceğiz...

Aydın Ilgaz

Son Şiirim

Elim birine değsin,
Isıtayım üşüdüyse
Boşa gitmesin son sıcaklığım!

19-XI-1991

Rıfat Ilgaz

RIFAT ILGAZ, 7 Mayıs 1911'de Cide'de doğdu. 1930 yılında Kastamonu Muallim Mektebi'ni bitirdikten sonra altı yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. 1938'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. Edebiyat kapısını şiirle aralayan Ilgaz'ın ilk şiirleri, Kastamonu'da yayımlanan *Nazikter* ve *Açıksöz* gazetelerinde çıktı (1927). *Sınıf* (1944) adlı ikinci şiir kitabının sıkıyönetim kararıyla toplatılmasından sonra altı ay hüküm giydi. Daha sonra Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Mim Uykusuz ile birlikte çıkardıkları *Markopaşa* başta olmak üzere çeşitli dergilerde çıkan yazıları ve yayımlanan kitapları nedeniyle yaşamının çeşitli evrelerinde birçok kovuşturmaya uğradı ve değişen sürelerle tutuklu kaldı. 1947'de öğretmenlikten çıkarılınca hayatını öykü, roman, tiyatro oyunu ve gazetelerde köşe yazıları yazarak kazandı. 1974'te *Yenigün* gazetesinden emekli oldu. 7 Temmuz 1993'te aramızdan ayrıldı.

Şiir: *Yarenlik* (1943); *Sınıf* (1944); *Yaşadıkça* (1947); *Devam* (1953); *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954); *Soluk Soluğa* (1962); *Karakılçık* (1969); *Uzak Değil* (1971); *Güvercinim Uyur mu?* (1974); *Kulağımız Kirişte* (1983); *Ocak Katırı Alagöz* (1987); *Bütün Şiirleri* (1983).

Öykü: *Radarın Anahtarı* (1957); *Donkişot İstanbul'da* (1957; *Palavra* adıyla, 1972); *Kesmeli Bunları* (1962); *Nerde O Eski Usturalar* (1962); *Saksağanın Kuyruğu* (1962); *Şevket Ustanın Kedisi* (1965); *Geçmişe Mazi* (1965); *Garibin Horozu* (1969); *Altın Ekicisi* (1972); *Tuh Sana* (1972); *Rüşvetin Almancası* (1982); *Sosyal Kadınlar Partisi* (1983); *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1983); *Şeker Kutusu* (1990); *Dördüncü Bölük* (1992).

Roman: *Hababam Sınıfı* (1957); *Bizim Koğuş* (1959; *Pijamalılar* adıyla, 1973); *Karadenizin Kıyıcığında* (1969); *Meşrutiyet Kıraathanesi* (1974); *Karartma Geceleri* (1974); *Sarı Yazma* (1976); *Yıldız Karayel* (1981); *Apartıman Çocukları* (1984); *Hababam Sınıfı İcraatın İçinde* (1987).

Oyun: *Karadenizin Kıyıcığında* (1965); *Hababam Sınıfı* (1967); *Abbas Yolagiden* (1967); *Çatal Matal Oyunu* (1969); *Hababam Sınıfı Sınıfta Kaldı-İbişo* (iki oyun bir arada, 1971); *Hababam Sınıfı Uyanıyor* (1972); *Hababam Sınıfı Baskında* (1972).

Deneme: *Çart Curt* (1984); *Nerde Kalmıştık* (1984).

Anı: *Yokuş Yukarı* (1982); *Kırk Yıl Önce Kırk Yıl Sonra* (1986).

Çocuk: *Halime Kaptan* (1972, roman); *Kumdan Betona* (1976, roman); *Bacaksız Kamyon Sürücüsü* (1977, roman); *Öksüz Civciv* (1979, roman); *Cankurtaran Yılmaz-Küçükçekmece Okyanusu* (iki kitap bir arada, 1979, roman); *Bacaksız Sigara Kaçakçısı* (1980, roman); *Bacaksız Okulda* (1980, roman); *Bacaksız Tatil Köyünde* (1980, roman); *Bacaksız Paralı Atlet* (1981, roman); *Hoca Nasrettin ve Çömezleri* (1984, roman); *Çocuk Bahçesi* (1995, şiir); *Durmak Yok* (2009, şiir).

Ödülleri: *Ocak Katırı Alagöz*, 1987 Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü; *Yıldız Karayel*, 1982 Madaralı Roman Ödülü ve 1982 Orhan Kemal Roman Armağanı; 1983 Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü.

Rıfat Ilgaz'ın yaşamı ve yapıtları hakkında daha ayrıntılı bilgi için:

Asım Bezirci, *Rıfat Ilgaz*, Çınar Yayınları, 1997; Mehmet Saydur, *Biz de Yaşadık: Dünden Bugüne Rıfat Ilgaz*, Çınar Yayınları, 1998; *Rıfat Ilgaz Sempozyumu*, Çınar Yayınları, 2007.

TÜRK EDEBİYATI

RIFAT ILGAZ
DÖRDÜNCÜ BÖLÜK

Genel Yayın: 2436
Sertifika No: 11213

YAYIN DANIŞMANI
AYDIN ILGAZ

EDİTÖR
PINAR GÜVEN

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MELTEM SAVCI

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASKI: ÇINAR YAYINLARI, 1992

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASKI: OCAK 2012, İSTANBUL

ISBN 978-605-360-486-0

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
LİTROS YOLU FATİH SANAYİ SİTESİ NO: 12/197-203
TOPKAPI İSTANBUL (0212) 612 58 60
Sertifika No: 11931

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Öykü

dördüncü bölük

RIFAT ILGAZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

I

Ben çavuştum; ama kıta çavuşu değil, gedikli değil, yedek subay okulunun arka kapısından çıkma yedek çavuştum. Bölük postası geldi, bir selam çaktı:

"Çavuşum!" dedi. "Seni yüzbaşı istiyor!"

Ben tozluklarımın bilmem kaçıncı düğmesini ilikliyordum:

"Patlamadı ya!" dedim. "Gidiyoruz işte!.."

Ben çavuştum, ama sol koluma yeşil çuha üzerine öyle iki kırmızı şerit takmazdım. Zaten hiçbir şey takmazdım; ne ekmek torbası ne arka çantası ne gedikli ne teğmen... Askerle yatar kalkar, subaylarla oturur, gediklilerle sürterdim. Rütbeler üstü bir çavuştum ben.

Tozluklarımı düğmeledikten sonra emir erinin karavana üstü ayırdığı çorbayı kaşıklıyordum ki posta bir daha geldi:

"Çavuşum, 'Acele gelsin!' dedi yüzbaşı!"

"Çorbayı da temizlemeden gelsin, demedi ya!"

"Yüzünü bile yıkamadan gelsin; çok acele, dedi."

İçine doğradığım ekmeğin en irisini ağzıma atarak girdim yola. Yüzbaşı bu saatte gelmezdi evinden; bir şey vardı olağanüstü.

Bölük odasına girdim:

"Emret yüzbaşım!" demem gerekirdi; ama yüzbaşı öyle palavralı laflar işitmeye alışkın değildi. Rahat durumunda dikildim karşısına.

"Ha! Geldin mi?" dedi. Bu ne de olsa bir sualdi; cevaplandırmam gerekirdi:

"Geldim efendim!"

"İyi!.."

Beş düğmenin iliklenip iliklenmediğini, tozluklarımın geriye doğru kayıp kaymadığını inceledikten sonra:

"Seni binbaşı çağırıyor!" dedi.

Tabura kendi bölüğünden çavuş gönderdiği için memnundu.

"Ne yapacak beni binbaşı?" gibilerinden baktığımı anlayınca:

"Herhalde tavla oynamak için çağırmıyor!" dedi.

Ben hafiften güldüm. Rütbeler üstü durumum, yeni terleyen bıyıklarımın altından gülmeye elverişliydi.

"Hadi!" dedi. "Mahcup etme beni!"

"Hiç merak etmeyin yüzbaşım!" dedim.

Tabur Komutanı Şadi Barlas barut gibi bir adamdı. Kapısına nizami şekilde vurduktan sonra girdim içeri. Ben kapıdan postalımın ucunu atmıştım ki:

"Çıııık!" diye gürledi. Aldım postalımı geriye... İçeriden:

"Postaaaa!" diye bağırıyordu. Posta yoktu kapısının önünde; yaptığım hatayı anlamıştım, postaya anlatacaktım derdimi.

"Postaaaa!" diye bir kez daha bağırdı.

"Emret komutanım!" diye daldım içeri. "Efendim!" dedim. "Posta helaya gitti, bir emriniz mi var?"

"Git," dedi, "Dördüncü Bölük Komutanı'na söyle! Bir çavuş gönderecekti bana... Çabuk!"

"Dördüncü Bölük'ten gelecek çavuş karşınızda emirlerinizi bekliyor!"

Şöyle tepemden postalımın ucuna kadar süzdü beni:

"Sen misin o çavuş?" dedi.

"Benim efendim!"

"Nerenden bilmeli çavuş olduğunu senin?"

Sustum. Askerlikte bir çavuşun dört dörtlük 'es'lerin yerini bilmesi de gerekirdi.

"Koş!" dedi. "Seni Alay Komutanı çağırıyor çabuk!"

Koştum. Alay Komutanı odasında oturmazdı bu saatlerde. Alayın bahçesinde, havuzun başındaydı.

Put gibi dikildim karşısında:

"Ben Dördüncü Bölük'ten yedek çavuş falan oğlu filan!"

"Sen misin o?" dedi.

"Benim efendim!"

"Bizim Alay Karargâhı'ndaki çavuşu sıtma tutmuş, hastaneye kaldırdılar!"

"..."

"Sen ona vekâlet edeceksin!"

"Emredersiniz komutanım!"

Karargâh çavuşluğu palastı. Demek tam maaşla emekliye ayrılıyordum.

"Ama senden iş istiyorum!" dedi.

"Emredersiniz!" dedim.

"Sen yol işlerinden anlar mısın!"

Askerlikte "Anlamam!" yoktu.

"Anlarım komutanım!"

"Zaten methini işittim senin. Herkesin subay çıktığı okuldan, ne yapıp yapıp, çavuş çıkmışsın sen!"

"Sayenizde efendim!"

"Ha! Şimdi gelelim işimize... Yarın Paşa geliyor alaya. Şu alayın yolu bombok! Her bölükten onar adam aldın mı eder yüz yirmi adam. Kazma kürek, el arabası debboyda var!"

Ayağa kalktı:

"Nah, şurdan şuraya kadar... Ne çukur kalacak ne tümsek!"

Bu işten hiçbir şey anlamamıştım. Bir bilmediğim iş varsa o da yol yapmaktı. Nasıl dolduracaktım bu çukurları?

"Haydi bakalım!" dedi. "Sana yirmi dört saat müsaade; yumurtayı bıraksam yuvarlanacak! Marş marş!"

Ben 'marş marş'la ayrıldım komutanın yanından, ama nasıl çıkacaktım bu işin içinden? Bir düşüncedir almıştı beni.

Önce alayın önüne çıktım... Komutanın gösterdiği aşağı yukarı üç yüz metrelik sahayı bir uçtan bir uca arşınladım. Dediği gibi, şose hemen her adım başı oyulmuş, çukurlaşmış, çukurlarda iki gün önceki yağıştan su birikintileri kalmıştı. Demek karşıki tarladan toprak kazdıracak, bu çukurlara dolduracaktım. Biraz ilerden akan derenin kumunu da el arabasıyla taşıttırdım mı ayna gibi yol olacaktı.

Toprağını kazacağım tarlaya gittim. Postalımın burnuyla vurdum. Taş gibi killi topraktı. İki gün önceki yağmur bir santim bile işlememişti.

Sonra bütün bölükleri dolaştım. Komutan onar adam demişti; ama ben yirmişer istedim. Adamın kıtlığı mı vardı?

Açtırdım debboyu, kimine kazma verdim, kimine kürek... Kimine de el arabası.

Askerin en diricelerini kazmacı yaptım, başladılar harıl harıl kazmaya...

Bütün gün kazdılar, taşıdılar, çukurları doldurdular; ama kesekler iri iriydi, taş gibi de sertti. Yolu yumurta yuvarlanacak hale getirmek için bir silindir lazımdı; ama nerdeydi silindir? Nafianın bir silindiri vardı ki beş saat istim tutar, on dakikada harcardı istimi...

Ne yapmalıydım?

Bölük talimden dönmüş, hava kararmıştı. Benim takviyeli amele bölüğü, talim bitti diye bölüklere dönmek istiyordu.

"Bırakın kazmaları, kürekleri!" dedim. "Beş dakika istirahat!"

Öğle yemeğinden beri ilk istirahatti.

Dikildim karşılarına:

"Var mı," dedim, "içinizde kemençe çalan?"

Bizim alayın hemen hemen yarısı Karadenizliydi, yarısı da doğu illerinden...

"Var!" dediler.

"Davul, zurna çalan?"

"Var!"

Yorgunluk falan kalmamıştı hiçbirinde.

"Kemençesi olan, zurnası olan çıksın ortaya!"

On dakikada zurnalar da tamamdı, kemençeler de... Bizim bölüğün debboyunda bir de davul vardı, onu da getirttim.

Önce Karadenizlilere:

"Vurun ha uşaklar!" dedim.

Kemençeler başladı Laz havasına:

"*Saksağanin kuyruğiii da saksağanin kuyruğiii!*"

Kıvrak kıvrak çaldıkça başladılar Karadenizliler oturdukları yerde kıpır kıpır kıpırdanmaya...

"Kalkın ha uşaklar!" diye bağırdım. "Dahaaa duriyler!"

El ele verip başladılar horona. Çıkardım, "Ha uşaklar ha!" diye şosenin ortasına. Kemençe boyuna çalıyordu:

"*Saksağanin kuyruğiii da... Saksağanin kuyruğiii!*"

Tepindikçe, yolun çukurlarına döktürdüğüm iri kesekler postalların altında un ufak oluyordu.

Karadenizliler tepine tepine kurtlarını dökerken, bu sefer Siirtliler kurtlanmaya başlamışlardı. Davulcuya:

"Vur Hasso sen de!" dedim. Zurnacı yanaklarını şişire şişire:

"*Lorke lorke lorke lorke... Es hatuna lorkeee!*"lere başlamıştı. Karadenizliler aşağı kalır mı?..

Alayın önünde bir curcunadır gidiyordu. Davul zurna gürültüsüne kemençe sesleri karışıyor, bilen de bilmeyen de tutuşuyordu elele...

Yolun bir ucuna doğru zurnacıları, öbür ucuna doğru kemençecileri alıp götürüyordum. Geçtikleri yerler silindirden geçmiş gibi dümdüz oluyordu...

Ben yavaşlayan tarafa koşuyor, bir bando şefi ustalığıyla ortalığı kızıştırıyordum. Bu işe o kadar kendimi vermiştim ki alay postasının düdüğü kulağımın dibinde üç kere fırt fırt öttü. İki elimi yana açarak, tepinenleri durdurdum. Karşıdan Alay Komutanı sökmüş geliyordu. Koştum tekmil vermeye.

"Nedir bu yaptığın senin?" dedi.

"Tesviye-i turabiye, komutanım!" dedim.

"Ne tesviye-i turabiyesi bu davul zurnayla?"

Ayağının burnuyla, toprak doldurulmuş çukurlara dokunuyor, taş gibi sıkıştığını gördükçe keyfinden ağzı kulaklarına varıyordu.

Kan ter içinde kalan erleri şöyle bir süzdükten sonra:

"Güzel!" dedi. "Devam et!"

Ben sağ elimle davulla zurnaya, sol elimle de kemençeye "Vur!" diye işaret ettim.

Hepsi birden yine aynı tempoyla tepinmeye başladılar. Nerdeyse Alay Komutanı da başlayacaktı tepinmeye...

Saksağanın kuyruğuna '*Es hatuna lorke*'nin tempo-su karışmış, tam iki yüz kırk er tepinip duruyordu akşamın karanlığında.

II

Yüzbaşı nöbetçi çavuşunu çekti ortaya:

"Söyle," dedi, "kimdi tavla nöbetinde uyuyan?"

"Uyuyan yoktu komutanım!"

"Söyle doğrusunu!"

"Yoktu komutanım!"

Yüzbaşıya dolduruş yapılmıştı. Sekizinci Bölük'ten bir şikâyet olmuştu herhalde.

"Söyle; tavlada bir vukuat olmuş!"

Bir vukuat vardı, ama uyuyan yoktu. Gece 'Canavar' boşanmış, bütün tavlayı kırıp geçirmişti. Yalnız bizim katırlar olsa ne yapar yapar sır vermezdik. Sekizinci Bölük'ün katırlarını benzetmişti en kötüsü. Altısı talime çıkamamıştı bu sabah.

"Kimdi 2-3 nöbetçisi?"

Bayram Çavuş boşuna direniyordu. Yüzbaşı saatini bile öğrenmişti vukuatın.

"Osman oğlu Mahir'di, Beşinci Tüfek'ten!"

"Çıksın!"

Bölük içtima yerinde talime hazırdı. Osman oğlu Mahir, yedeğinde bulunan 'Alagöz'le altı adım ilerledi:

"Emret komutanım!"

"Neye uyudun nöbet yerinde?"

"Uyumadım komutanım!"

"Doğru söyle!"

"Uyumadım!"

"Peki, Canavar boşanmış, altüst etmiş tavlayı. Ne demeye tutup bağlamadın?"

"Zapt edemedim!"

"Yapıştın mı yularına?"

"Yapıştım!"

"Sonra?"

"Kurtuldu elimden."

"Neden bıraktın?"

"Çifteledi komutanım!"

"Bir katıra gücün yetmedi demek; yazık sana be!"

Mahir, bölüğün en gösterişli erlerindendi. Talimde de nöbette de ateş gibiydi, ama son günlerde biraz gevşemişti. Bir dalgınlık, bir efkâr binmişti dalına; değil nöbet yerinde uyumak, koğuşta bile gözüne uyku girmiyordu. Gece de ot balyasının üzerine oturmuş, dalıp gitmişti. Canavar'ın çözüldüğünün farkına bile varamamıştı kolay kolay.

Yüzbaşı ters ters baktı, ağır bir şey söyleyecek diye bütün bölük nefesini kesmişti. Çok severlerdi Mahir'i.

"Korktun, değil mi Canavar'dan? Korktun da yanaşamadın mı yanına?"

"Korkmadım komutanım!"

"Korkmasan atılır üzerine, yapışırdın yularına. Bir tavla dolusu katırı çifteletmezdin. Bak, altı katır çıkamamış talime, Sekizinci Bölük'ten!"

Canavar da canavardı hani. Eğer tavla altı katırla kurtulmuşsa öpüp de başlarına koymalıydılar. Sonunda gene yularına yapışıp bağlayan Mahir değil miydi?

"Tam yirmi gün Canavar'ı sen tımar edip, sen sulayacaksın!"

Oh! Mahir rahat bir soluk almıştı. Onu yirmi gün tımar edip, sulamak iş miydi sanki? Daha ağır bir ceza bekliyordu; yüzünün bir anda ışıdığından belliydi bu!

"Geç yerine!"

Mahir, Alagöz'le ustaca bir çark yaparak geçti yerine.

"Sağdan ikişer maaarş!"

Ben her komuttan sonra bir de şahsım için emir almaya alışmıştım. Aradan çok geçmedi.

"Gel buraya!" dedi. "Anlat!"

"Neyi yüzbaşım?"

"Nedir bu işin içyüzü?"

"Âşık zavallı!" dedim. "Kendinde değil!"

"Mahir mi?"

"Yeni evliymiş çocuk..."

"İzin?"

"Bir yıldır izin yüzü görmemiş! Değil nöbette uyumak, koğuşta bile uyku girmiyormuş gözüne!"

"Sen yaz bir dilekçe onun ağzından!"

"Yazarım!"

"Yaz da hemen gönderelim tümene!"

Talim dönüşü sokuldum Mahir'in yanına:

"Söyle," dedim, "künyeni!"... Keyfi kaçtı.

"Söyle, ne duruyorsun!" dedim.

"Ben biliyordum bir tımarla kurtulamayacağımı!" dedi.

"Canım sen söyle!"

Söyledi, yazdım:

"Çavuşum!" dedi. "Sen doğruyu bil de yüzbaşım inanmasın. Ekmek çarpsın ki uyumuyordum!"

"Ya ne yapıyordun?"

"Daldırmışım çavuşum!"
"Ne düşünüyordun!"
"Memleketi!"
"Sadece memleketi mi?"
"Anamı, babamı..."
"Daha daha?"
Bir türlü söyleyemiyordu.
"Ben anladım!"
"Anladığın gibi çavuşum!"
"Şimdi bir dilekçe yazacağım senin ağzından... İzin için. On beş güne varmaz alırsın köyde soluğu!"

***

Bölük odasında yüzbaşıyla atış grafiklerini dolduruyorduk. Alay postası defterle bir emir getirdi. Yüzbaşı bastı imzayı deftere. Şöyle bir göz gezdirdikten sonra, "Postaaa!" diye bağırdı. Bölük postası uzattı tıraşlı başını:
"Buyur yüzbaşım!"
"Çağır Mahir'i koğuştan."
Mahir çakılmıştı beş dakika geçmeden karşısına.
"Bak Mahir!.." diye başladı söze. Tadını çıkara çıkara vermek istiyordu izin müjdesini:
"Canavar'ın tımarı nasıl gidiyor?"
"İyi gidiyor yüzbaşım!"
"Yeni bir vukuat yok ya?"
"Yok yüzbaşım!"
"Yemini suyunu da veriyor musun?"
"Veriyorum yüzbaşım!"
"Çifte, tekme falan?"
Biraz düşündükten sonra:

“Yok komutanım!” dedi.

“Ha bu çok güzel! Kaç günün kaldı cezanın dolmasına?”

“Beş günüm kaldı!”

“Güzel! Ben bu beş gününü de affediyorum artık! Git bölüğüne hazırlan... Gidip gelme hariç, tam on beş gün izinlisin!”

Mahir’in yüzüne çevirdim başımı. Bakıyorum, en küçük bir sevinme izi yok... Üstelik de bir şaşkınlık, kapkara bir üzüntü, bir sıkıntı... Ağlamaklı bir hali var.

Yüzbaşı bile şaşırıp kaldı:

“Ne o Mahir,” dedi, “bu izin gitmedi mi hoşuna?”

“Sağ ol komutanım!”

“E... Haydi hazırlan öyleyse... Akşama tren de var!”

Hiç kıpırdamıyordu yerinden.

“Hoşuna gitmedi mi izin, söylesene!”

“Gitmez olur mu komutanım?”

“Söyle, ne oldu?”

“Geçen sabah Canavar’ı tımar ederken...”

“Ne oldu canım?”

“Kolumu ısırdı!”

“Ne olmuş ısırmışsa?”

“Dişlerinin yeri nah böyle sıra sıra belli!”

“Sıyır kolunu bakalım!”

Mahir sağ kolunu sıyırdı. Dolgun kolunda Canavar’ın altlı üstlü iki çenesinin diş yerleri belliydi. Yüzbaşı:

“Ne var bundan çekinecek?”

“...”

“Canım, ‘Tımarda katır ısırdı,’ dersin, olur biter!”

“Gidemem yüzbaşım ben! Katırın ısırdığı kimin aklına gelecek? Babam bile inanmaz buna!”

Yüzbaşı işin bir çıkar tarafını arıyordu. Kafasını kaleminin ucuyla kaşıdı, uzun uzun düşündükten sonra:

"Sen hiç üzülme!" dedi.

Bir kâğıt çekti önüne:

"Bu iş neticede köyün muhtarına varıp dayanacak, değil mi? Söyle köyün adını!"

"Subaşı Köyü!"

Hem yazıyor hem yazdığını okuyordu:

"*Subaşı Köyü Muhtarlığı'na, Osman oğlu Mahir'in kolundaki diş yeri, bölüğün Canavar isimli haşarı bir katırının eser-i melânetidir. Yanlış anlaşılmaması rica olunur.*"

Üstüne başlık damgası, altına bölük mührünü bastı. İmzaladı:

"Al!" dedi. "Götür ver köyün muhtarına!"

III

Alay birdenbire manevraya çıkmış, ben revirde kalmıştım. Sıtmadan tir tir titriyordum. Aşçıbaşı bizim bölükten ayrılma olduğu için, akşamüzeri geldi revire:

"Çavuşum, geçmiş olsun!" dedi. "Canın ne çekerse söyle bana!"

"Canım hiçbir şey çekmiyor!" dedim.

"Köfte, cızbız... Çekinme hiç!.."

"Sağ ol, istemem şimdi. Canım çekince haber gönderirim sıhhiyelerle!"

Yatağımın başına astığım mataraya yapıştı:

"Üzüm hoşafı bol!" dedi. "Alay birden geçti yürüyüşe... Kaldı kazanlar olduğu gibi... Bulgur pilavı gitti arabalarla..."

Revirde iki hafta kaldım, iki hafta soğutulmuş üzüm hoşafım eksik olmadı. Ben hoşaftan anlamaz değildim, ama ne çare ki sıtma yüzünden suyunu içiyordum sadece... Üzümünü de süzdürüp atıyordum.

Üzüm suyuyla zehir gibi sulfatayı yutmak kolay geliyordu bana. İkinci üçüncü gün cızbızlar da başlayınca, iki haftada makineli tüfek namlusu gibi dikildim ayağa.

Manevra döküntüleri reviri doldurunca, doktor:

"Taburcusun!" dedi.

Yüzbaşı iki günde bir emir erini gönderiyor:

"Atla bir beygire gel!" diyordu. Son gelen habere göre, alay iki üç saat ötede 63 rakımlı tepedeydi.

Bölüğe gitmeden bizim aşçıbaşıyı bir göreyim dedim. Ne de olsa, doktorun sulfatası kadar aşçıbaşının cızbızlarıyla hoşafına borçluydum sağlığımı.

Tozlukları çektim, ekmek torbamı taktım boynuma. Doğru mutfakta aldım soluğu. Hoşbeşten sonra açtı dolabın kapağını. Bana ikram edecek bir şeyler arıyordu.

"Zahmet etme!" dedim.

"Olmaz, yola gideceksin!"

"Canım," dedim, "cepheye gitmiyorum ya!"

"Olsun! Manevra bu... Yarı muharebe demek... Hele ekmek torbanda bir şeyler bulunsun!"

Sardı, sarmaladı, indirdi kendi eliyle torbaya... Bundan cesaretlenerek:

"Hoşaf bitti mi," dedim, "üzüm hoşafı?"

"Bitmesine bitmedi ama..."

"Eeee?"

"İki küp istedim levazımcılardan, sirke kurdum geçen gün!"

"Sirke mi kurdun?"

"Sirke kurdum çavuşum, baktım sıcakta ekşimeye başladı."

İçimi çekerek:

"İyi etmişsin!" dedim. "Dökülmektense..."

Bana hem anlatıyor hem de eline bir kepçe almış, köşede yan yana duran küplerden tarafa doğru yürüyordu. Bi- tanesinin kapağını kaldırdı, daldırdı kepçeyi. Yarısına kadar doldurup uzattı bana.

“Bak,” dedi, “nasıl olmuş?”

Nesine bakacaktım; inanmıştım işte... Ama sıcaktan ağzım, dilim kurumuş, birbirine yapışıyordu.

Aldım kepçeyi elinden, diktim. Önce sirke gibi bir sertlik duydum. Sonra biraz tatlılık, biraz da burukluk... Sirke de olsa hoşuma gitmişti içimi. Her şeyden önce, küpün içinde oldukça soğumuştu. Mataramı çıkardım belimden, uzattım aşçıbaşına.

“Doldur!” dedim.

Güldü:

“Sirke bu, dokunmasın sakın?”

“Dokunursa dokunsun,” dedim, “içim yanıyor hararetten!”

Doldurup verdi bana:

“Sen hele,” dedim, “şu kepçeyi bir daha doldur!”

Doldurdu. Serin serin dayandım. Helalleşip ayağa kalktığım zaman mutfak şöyle bir döndü. Tutmuştum kafayı. Aşçıbaşı hoşaf küplerine tuz koymadığı için, önce şıra olmuş, sonra şaraba dönmüştü.

Yüzbaşı, tavladan yedek bir katıra atlayıp gelmem için haber göndermişti. Durumumu iyi bildiğim için, tavladan emekliye ayrılmış, içi geçmiş bir şey aradım; Canavar’ın yalnızlıktan iflahı kesilmişti. Bakışlarıyla, kendisini seçmem için yalvarıyordu bana. Daha köprübaşına varmadan silkeleyecek, alıp başını gidecekti. Onunla mı uğraşacaktım? Atladım Körkız’a, tuttum 63 rakımlı tepenin yolunu.

Ben yol aldıkça güneş de yükseliyordu. Güneş yükseldikçe de midemdeki yarı sirke yarı şıra haline gelen üzüm hoşafı, halis şarap olup beynime vuruyordu.

Körkız, üzerindeki binicinin ne kıratta bir adam olduğunu anladıktan sonra boynunu kıra kıra beni tam yolun ortalarına doğru kuyruğuna almıştı. Üzerinde langur lungur sallana sallana kendimden geçivermişim! Bir de gözlerimi açtım ki gene tavlanın önündeyim! Tavla nöbetçisi beni görünce koştu, katırın yularına yapıştı:

"Hayır ola çavuşum!" dedi. "Bir şey mi unuttun?"

"Nerden buldun bu miskini be!" dedim. "Kuyruğunu sallayacak hali yok!"

"Dedim sana çavuşum iş yok diye."

"Çek şu Canavar'ı kapının önüne!"

"Aman çavuşum!.."

"Sen çek!"

Bir şeyler demek istiyordu ya... Koskoca çavuşa da:

"Tepetaklak gidersin. Beller temelini!.." demeye de dili varmıyordu.

"Vur kantarmayı namussuza!"

Canavar kendi adının geçtiğini duyunca başını çevirip bir baktı. Beni görünce, "Ha! Sen misin?" gibilerinden bıyık altından bir de güldü. Oyununu sona saklamak için hiç sesini çıkarmıyor, kişnemiyordu bile... Bu işleri benden çok daha iyi bildiği belliydi. Ben iki senelik askerim; o on iki senelik askerdi.

Tavla nöbetçisi gemi dilinin üstüne bindirince, ağzına akide şekeri almış gibi üç beş kere şıkır şıkır çenesini oynattı. Günlerce tavlada yalnızlık çektiği için de bu eziyeti sineye çeker gibi oldu. Kantarmayı denkleştirip şöyle bir üstüne sıçrayınca hırsından köpürdü. Tüfek taşımak şerefli bir işti; ama adam taşımak da on iki senelik ağır makineli tüfek katırına yakışır bir şey miydi hiç?

Burnundan soluyarak kuyruğunun etrafında bir iki kere döndü. Ben yapacağı oyunu önceden kestirdiğim için tetikteydim. Tavla nöbetçisi, çavuşunu yerde boylu boyunca uzanmış görmemek için tokat yemiş gibi suratını kaşıyor, durduğu yerde tepinip duruyordu. Heyecanla tavlanın önünde birikenlere:

"Haydi hoşçakalın çocuklar!" dedikten sonra Canavar'ı eşkine kaldırdım.

Sekizinci Bölük'ten biri bizim nöbetçiye seslendi:

"Bekir!" dedi. "Sen kapının önünde gezele... Yarım saate kalmaz yükünü atar, döner tavlaya!.."

Köprüyü geçince vurdum bayıra doğru. Canavar kulaklarını kısmış, tavşan gibi çıkıyordu. Tepeyi aştık, bir tepe daha... İkinci tepeyi aşınca altımda keyifli keyifli bir kişnedi. Bu kişneme değil, kabadayıca öksürmekti. Yani:

"Şimdi ne yapacaksın bakalım?" demek istiyordu anlayana! Tepeyi çıkarken de beni silkeleyip kaçabilirdi ama... Yokuş aşağı başının üstünden savurması daha eğlenceliydi çünkü... Çok tecrübeli katırdı şu Canavar. Nerden de sarmıştım başıma!

Yüzbaşının gönderdiği pusulaya göre gideceğim yolu bir hesapladım. Nerden vursam yokuş aşağı inmem gerekiyordu. Canavar'ı istediğim kadar yoramamıştım. Boş bıraktım mı hemen şakaya başlayacaktı. İp üstündeki cambaz gibi her adımını ölçülü atmak zorunda bırakıyordum onu. Yapacağı oyunu hesapladığım için tetikteydim her saniye.

İkindi güneşinin bindirdiği sırada matarama davranıp bir iki yudum çekmek istedim. Ağzım çiriş çanağına dönmüştü, ama çekebilirsen çek!

Bir sırttan inerken, aşağıda yedekçilerin elinde beş altı katır gördüm. "Buralarda yuvalanmış tüfekler olacak!" demeye kalmadan "Ateş!" diye bir komut duydum, sonra iki üç tüfeğin takırtısını...

Canavar'ın birdenbire canavarlığı tutmuştu. İki ayağının üstüne kalkacak yerde, iki ayağını biçimlice kırarak beni un çuvalı gibi iki kulağının arasından ustaca kaydırıverdi. Ben havada tam bir devir yaparak sırtüstü gitmişim.

Kendime geldiğim zaman başucumda iki sıhhiye eri gördüm. Biri öbürüne soruyordu:

"Nesi var?"

"Bayılmış!"

"Su verelim!"

Mataralarına sarıldılar; boştu. Belimdeki matarayı görünce:

"Onunki doludur, bir bak!" dedi.

Tuttu, salladı.

"Dolu!"

"Tut ağzına!"

Sustasına basarak çıkardı belimden, ağzıma tuttu. Hararetten bitiyordum. Fıkır fıkır kaynamıştı; ama sıcaklığına falan aldırdığım yoktu. Şarap değil sirke olsa içecektim!

Ben lıkır lıkır içerken, ayaktaki:

"Oh!" dedi. "Açtı gözünü!"

Sonra sıhhiye kursunda öğrendiğini uygulamak için:

"Geri kalanını da dök başından aşağı!" dedi.

Doğrulduğum gibi kaptım elinden:

"Aman arkadaş!" dedim. "İşte o zaman bayılırım ben!"

IV

Koğuşun köşesindeki, çadır bezinden yapılma gecekonduma çekilmiştim. Önce en yenisi dört günlük İstanbul gazetelerini gözden geçirdim. Bir aydır üçer dörder sayfa okuyup da yarısına gelemediğim bir romanı aldım elime.

Koğuş uykudaydı; yalnız koğuş nöbetçisi kapının önünde dikiliyor, horlayanları dürtüp uyandırıyordu.

Akşam karavanadan yemek aldırmamıştım. Bir iki sayfa okuyunca, açlık kendini göstermeye başladı. Attım kitabı elimden. Gazetelerden birini serdim yatağın üstüne. Ekmek torbamdan bir tayın çıkardım, biraz da zeytin... Böyle zamanlar için sakladığım ançüez tüpünü de koydum gazetenin üstüne. Tam tüpü sıkıp da ekmeğin üstüne sürmüştüm ki nöbetçinin başı uzandı:

"Çavuşum," dedi, "seni istiyorlar!"

"Kim istiyor?"

"Telefoncu."

"Ne yapacakmış beni?"

"Haber yollamış biriyle!"

"Geliyorum!"

İlk lokmayı attım ağzıma, tuttum karargâhın yolunu... Ançüezli lokma iştahımı büsbütün kabartmıştı. Kimdi benim bu ağzımın tadını bozan?

"Alo!" dedim. Karşıdan sert bir amir sesi:

"Ben Dördüncü Bölük Komutanı!"

"Emret yüzbaşım!"

"Ha, sen misin! Yarın saat yedide trene adam gönder..."

"Peki yüzbaşım!"

"İnzibatları bulsunlar!"

"Peki yüzbaşım!"

"Yirmi Üçüncü Tümen'den salmastra gelecek!.."

"Kim gelecek?"

"Salmastra!"

"Buyursun yüzbaşım!"

Telefonun öbür tarafından yüzbaşının gevrek gevrek gülüşünü işittim:

"Kim bu salmastra, biliyor musun?" dedi.

"Tanımıyorum!"

"Nasıl tanımazsın canım?"

"Tanımıyorum... Bir Amerikalı mütehassıs falan olmasın?"

Tekrar telefonun vericisinden yüzbaşının gülüşleri duyuldu.

"Nedir bu salmastra yüzbaşım?"

Yüzbaşının sesi ciddileşti:

"Bölükte kime sorarsan bilir. Sen yalnız salmastranın salmastra olduğunu unutma!"

"Unutmam yüzbaşım!"

"Neydi bakalım?"

"Salmastra!"

"Peki, tamam. Salmastra!"

Sonra işi sağlamlaştırmak için tekrardan sordu:

"Ne olacak salmastralar?"

"Yirmi Üçüncü Tümen'den gelecek. Sabahleyin yedide. Ben adam gönderip aldıracağım?"

"Kimden?"

"İstasyondaki inzibatlardan."

"Tamam. Bölük nasıl?"

"İyidir yüzbaşım?"

"Yaramaz bir şey yok ya?"

"Yok!"

"Peki, git yat!"

Çatttt!..

Neydi bu salmastra? Düşüne düşüne girdim koğuşa. Ben girince kapıdaki nöbetçi toplandı. Ne de olsa 'üst'tüm. Bir üst bir 'ast'a her şeyi sorabilirdi.

İcap ederse salmastrayı bile. Ya icap etmezse... Şimdi durup dururken koskoca bir çavuş bir ere:

"Oğlum Recep! Salmastra ne demek?" diye nasıl sorabilirdi?..

Diktim nöbetçiyi karşıma:

"Söyle," dedim, "koğuşun mevcudunu!"

"Yüz on bir, bir de sen, yüz on iki!"

"Kaç tüfek var?"

"Altmış dört filinta... Sekiz de ağır makineli..."

"Saydın mı tekmil alırken?"

"Saydım, tamam!"

"Cephane sandıkları da tamam mıydı?"

"Tamamdı çavuşum!"

Bir şey çalıp kendisini kontrol ettiğimi sanıyordu.

"Salmastralar da tamam mı?"

"Teslim almadım çavuşum!"

"Ya! Teslim almadın demek? Arka çantalarını?"

"Teslim aldım. Yüz yirmi iki tane!"

"Tamam mı?"

"Hepsi tamam!"

Bu nöbetçiden bir şey öğreneceğim yoktu; ama nöbetçinin salmastrayı yadırgamadığına bakılırsa bu koğuşta salmastra denilen şey mutlaka vardı.

Bu salmastra küçücük bir şey miydi acaba?

"Pekii," dedim, "nöbetçi çavuşu kim?"

"Adem Çavuş!"

"Nerde bu?" dedim.

"Tavla nöbetçisini kontrole gitti!"

"Gelince gönder bana!"

Yüzbaşının emrini ona havale eder, ben de rahatça uyuyabilirdim. Ne üzüyordum kendimi!

Odama çekildim, bıraktığım yerden başladım tayına. Bir iki kere ekmeğin üstüne ançüezi sıktım, sonra geçtim zeytine. Tayını bitirmek üzereydim ki Adem Çavuş geldi:

"Otur," dedim, "ekmek yiyelim!"

Vakit gece yarısını bulduğu için o da acıkmıştı.

"Ekmeğin bitmiş çavuşum!" dedi. "Dur bir tayın bulayım!"

Gitti, bir tayınla geldi, başladı kalan zeytine yumulmaya. Elimdeki son ekmekle, ona uymak için bir iki zeytin de ben alıyordum. Boyuna mataralarımızı dikiyorduk, içimiz yanmıştı tuzlu zeytinlerden.

Bir ara ançüez tüpünü gördü:

"Nedir bu?" diye sordu.

"Ançüez!" dedim.

"Ne?"

"Ançüez!"

"Ne işe yarar bu?" dedi.

"Hiiiç!" dedim. "Güzel meze olur!"

Bıyık altından güldü:

"Yenir demek!"

"Yenir tabii."

Bana ters ters baktı. Dalga geçtiğimi sanıyordu:

"Yutturamazsın!" gibilerden bir daha güldü.

"Sahi diyorum, yenir bu ançüez!"

"Yok!" dedi. "Teftiş macunu bu!"

"Ne?"

"Teftiş macunu... Teftişlerde çatal kaşıkla çantaya konur!"

"Yok. Hayır..." dedim. "O başka. Ona diş macunu derler!"

"Bu da ondan işte..."

Elime tüpü aldım, ekmeğin üstüne biraz sıkarak attım ağzıma!

"Bırak çavuşum!" dedi. "İnandım. Bir de sürgüne tutulursun dalga geçeyim derken!"

İnanmamıştı ya... İşi uzatmak istemiyordu. Onunla alay eder duruma geçtiğim için kendime kızmaya başladım; ama ne yapsam inanacağı da yoktu.

Konuyu değiştirip, kaçan iştahımı yerine getirmek istiyordum:

"Adem Çavuş!" dedim. "Yüzbaşı bana telefon etti. Yarın istasyona adam göndermemiz lazım!"

"Gönderelim!" dedi.

Bende yüzbaşının mühürlü, imzalı izin kâğıtları vardı. Gerekirse üstünü doldurup veriyordum erlere.

"İstasyona mı?" diye sordu.

"Evet istasyona."

"Ben de giderim öyleyse!"

"Güzel! Yanına da iki er alırsın!"

"Olur!"

Yüzbaşı, erlerin omuzda bir şey taşımalarına çok kızıyordu:

"İki katır da alırsın yanına!"

"Peki çavuşum!"

Son lokmayı da ağzına attı, çekildi kenara. Ne kadar zorlasam yemezdi artık. Cebimden bir izin kâğıdı çıkardım, künyesini söylediği iki erle birlikte Adem Çavuş'un adını da yazdım.

İzin kâğıdının işi bitince hemen ayağa kalktı. Kasketinin kenarına yerleştirdikten sonra:

"Peki çavuşum?" dedi. "İstasyondaki vazifemiz ne?"

"İnzibatı göreceksin!"

"Peki..."

"Yirmi Üçüncü Tümen'den Dördüncü Bölük'e salmastralar gelecekmiş diye soracaksın!"

"Ne... Salmastralar mı?"

"Evet. Salmastralar... Katırlara yükler gelirsin bölüğe..."

"Katırlara neyi yükleyeceğiz?"

"Salmastraları!"

"Salmastraları mı?"

Yüzüme şaşkın şaşkın bakıyordu:

"Anlamayacak ne var; salmastraları işte..."

Acı acı gülmeye başladı:

"Anladım çavuşum!" dedi. "Sen bu gece benimle maytap geçiyorsun. Teftiş macununa 'ançüez' dedin,

sürdün ekmeğe yedin. Salmastraları da katıra yükleteceksin bana!"

"Salmastralar katıra yüklenmez de sırtta mı taşınır?"

"Ne sırtta taşınması?.."

"Ya ne yapılır?"

"Etme gözünü seveyim. Bırak alayı çavuşum! Biz sizin gibi mektep, medrese görmedik, ama salmastrayı olsun öğrendik şu asker ocağında..."

İçimden, "Biz onu da öğrenmedik ya!" dedim.

Adem Çavuş salmastrayı bildiğini bana anlatmak için boyuna söylüyordu:

"Salmastra, su haznesinde gidip gelen namlunun içine su sızmaması için sarılan pamuk ipliğine denir. Bunu bilmeyecek ne var! Musluklara bile salmastra sarılır su kaçırmasın diye... Bunu bilmezsek artık... Neye taktılar bu terfiyeyi bize?.."

V

Derenin kıyısında yuvalanmış tüfeklerin gerisinde, kazmayla kürekle açtığımız çukurların içine gömülmüştük. Küreğin kenarıyla kestiğimiz devedikenlerini de serpiştirmiştik üzerimize...

Bizi, bilmem kaç yüz metre yüksekteki pilot değil, derenin kenarında dikilen Tümen Komutanı bile zor görürdü.

Kaç gündür bu tatbikat sürüp gidiyordu; çok yorgunduk.

Tümen Komutanı bağırdı:

"Olmaz böyle! Böyle maskelenmek mi olur?.. Hepiniz kabak gibi meydandasınız!"

Biz birer devedikeni daha attık üzerimize.

Yere bir kroki yaymışlar, etrafına da bütün subaylar toplanmışlardı. Tümen Komutanı bu halkadan ayrıldı, bizim bölüğe doğru yürüdü. Önümde yatan Bekir'in üstüne doğru geliyordu. Bekir öyle güzel maskelenmişti ki... Tümen Komutanı'nın ayağı onun postalına takılınca bağırdı:

"Kim burada kazık gibi yatan?"

"Benim, komutanım!"

"Kes başını!"

Sonra Beşinci Tüfek'in üç numarası Dursun'un üzerine doğru yürüdü.

"Ha, bak bu güzel!" dedi. "Maskelenmek böyle olur işte!"

Emir subayına döndü:

"Yaz bunun künyesini!"

Tatbikatlarda başarı gösteren erlerin künyeleri hemen yazılır, en kısa zamanda izin çıkardı tümenden. Dursun, üzerine iki devedikeni atmakla izni hak etmişti işte.

"Söyle künyeni!"

Dursun postallarını fundalığın içine sokmuş, başını da önüne yığdığı toprağa daldırmıştı. Hem havaya, hem karşıdan ateş açtığı farz edilen düşmana karşı tam siper yatıyordu.

Tümen Komutanı:

"Kendini araziye tam uydurmuşsun keklik gibi! Kamuflaj böyle olur işte!.."

"Söyle künyeni!"

Dursun kıpırdamadan yatıyordu.

Tümen Komutanı:

"Canım, kalk da söyle künyeni!"

Dursun'da hiç ses yok.

"Kalk ayağa!"

Dursun oralı değil!

"Kalk!" diye bir komut daha verdi. Dursun'un tüyü bile kıpırdamadı.

"Öldün mü be adam, kalksana!"

Postalının altına ayağının burnuyla sıkıca dürttü:

"Kalk!"

Dursun toprağa gömülen başını sağa çevirdi. Yüzünün yarısı benden yana dönmüştü. Gözü kapalıydı. Ayaklarına bir kez daha dürtülünce başını kaldırdı. Gözkapaklarını araladı. Çevresindeki subayları görünce birden doğruldu. Tümen Komutanı gürledi:

"Söyle, ne yapıyordun?"

Dursun hiç düşünmeden cevabı yapıştırdı:

"Uyuyordum komutanım!"

"Ne?"

"Uyuyordum!"

"Yaz bunun künyesini! Katıksız hapis!"

Dursun künyesini söyledi, emir subayı yazdı. Komutan fena halde kızmıştı:

"Asker uyur mu?"

"Uyumaz komutanım!"

"Asker acıkır mı?"

"Acıkmaz!"

"Asker üşür mü?"

"Üşümez!"

Sonra emir subayına döndü:

"Sil bunun künyesini," dedi. "Onu affediyorum! Anladık, asker yemez, asker içmez, asker uyumaz, ama askerin bu kadar da doğru söyleyeni az bulunur!"

Dursun'da uyku sersemliği kalmamıştı:

"Sağ ol komutanım!" dedi.

Biraz ilerde bölüğün en dalgacısı Adem Çavuş'un başında dikildi:

"Ne biçim maskelenme bu!" dedi. "Kabak gibi meydandasın. Ne altını kazmışsın ne üstüne bir tutam ot yolup atmışsın!"

Adem Çavuş kıpırdanmadan yerde yatıyordu:

"Kalk bakalım!"

Ateş gibi kalktı ayağa. Komutan:

"Canının kıymetini bilmez misin sen!"

Hiç sesi çıkmıyordu:

"Peki kendine acımıyorsun, bölüğünü de mi düşünmezsin sen! Ya uçaktan görürler de verirlerse bombayı?"

Adem Çavuş 'esas vaziyeti'nde dikiliyordu. Komutan büyük rütbeli subayları bir gözden geçirdi. Ortaya önemli bir konu atacağını bir iki öksürükle belirttikten sonra:

"Karşıdan bir filo geliyor. Ortalarında bir uçak var... Büyük bir uçak... Avcı uçaklarının himayesinde olduğu belli! Söyle bakalım, ne uçağıdır bu?"

Adem Çavuş bu sorunun karşılığını verecek kadar bu işlerden anlardı:

"Hava komutanının uçağı!"

"Hayır!"

"Başbakanın uçağı!"

"Olmadı. Ortadaki yolcu uçağı değil, ağır bombardıman uçağı. Söyle, ne vardır bu uçakta?"

"Bomba vardır."

"Canım, bütün bomba uçaklarını muhafaza altına mı alacağız?"

"Hayır komutanım!"

"Peki öyleyse?.. Ne vardır bu uçakta?"

İş ciddileşiyordu. Ben de düşünmeye başladım. Acaba ne vardı içinde? Önemli bir şeyin olduğunda hiç şüphe yoktu. Sıradan başladı sormaya:

"Ne var içinde?"

"Başkomutan!"

"Olmadı!"

"Milli Savunma Bakanı!"
"Değil!"
"Kurmay Başkanı!"
"Zehirli gaz!"
İşte bu doğruydu:
"Peki... Bu uçağın içinde zehirli gaz olduğuna göre... Ne yapmanız lazım?"
Yine Adem Çavuş'tan başladı:
"Söyle ne yaparsın?"
"Şu çukura girerim!"
"Olmadı. Sen söyle!"
"Tümseğe çıkar yatarım!"
"Eh... Sen söyle!"
"Tepeye doğru koşarım!.."
"Biraz! Sen söyle"
"Ağaca çıkarım!"
Bölüğün gülü Sarı Mehmet'teydi sıra.
"Sen ne yaparsın?"
Düşünüyor, söyleyecek bir şey bulamıyordu. Geçti onu da:
"Sen söyle!"
Sıra onbaşılara gelmişti, sonra çavuşlara... Sıranın bana da geleceğini düşünüyor, durumumu kurtaracak bir cevap arıyordum. Birinci Tüfek çavuşu:
"Dairevi nişangâhı takar başlarım ateşe!" dedi.
"Olmaz! Yüksekten geçiyor!"
İkinci Tüfek çavuşu:
"Ben tepeye çıkarım, ateş ederim!"
"Olmaz!"
Üçüncü Tüfek çavuşu:
"Ormana koşarım!" dedi.

Tümen Komutanı, Hoca Nasreddin'in bir fıkrasını hatırlamış olacaktı:

"Aklın varsa göle koş!" dedi.

Subaylar bu cevapta bir hikmet buldukları için gülüştüler. Önümüzden derince bir dere akıyordu. Zehirli gazın bu dereyle bir ilişkisi vardı herhalde. Bana sorsa ne olursa olsun:

"Dereye atlarım!" diyecektim.

Ama sormadı.

Topumuza birden komut verdi:

"Dördüncü Bölük! Dikkat! 63 rakımlı tepenin üstünden zehirli gaz uçakları geliyor. Marş marş!"

Yüz on altı mevcutlu bölük ok gibi fırladı yerinden. Sağa sola koşuşmaya başladık... Bölüğün hemen hepsi derenin kenarından karşı tepeye doğru yönelmişti. Önümden bölüğün en cıbırı Sarı Mehmet nefes nefese koşuyordu. Ne olduysa oldu. Yarı şaka yarı ciddi birinin postalları ayaklarına değmiş, yüzükoyun kapaklanmıştı. Düşmemek için toparlanayım derken derenin kenarına boylu boyunca uzandı, oradan yallah aşağı!

"Marş marş!" kumandasını aldığımız için, durup suya düşeni kurtaramazdık tabii!

Subaylar düşeni görmüşlerse de Tümen Komutanı farkına varamamıştı. Biz zehirli gaza karşı en münasip gördüğümüz yerlere mevzi alınca, sağına soluna bakınmaya başladı. Derenin içindekini görünce:

"Tamam!" dedi. "Aferin oğlum! Zehirli gaza karşı en emin sığınak sudur!"

Sonra emir subayına döndü:

"Al onun künyesini. Gidiş geliş hariç on beş gün izin!"

VI

Bizim Dördüncü Bölük, içtima yerine en sonra gelmişti, her zamanki gibi. Biz de yerimizi alınca Alay Komutanı yaverine emir verdi:

"Oku neticeleri!"

Yaver sıradan okudu bölükleri. Bize sıranın ne zaman geleceğini bildiğimiz için hiç heyecan duymadan dinliyorduk:

"... Sekizinci Bölük 22 dakikada onuncu... On İkinci Bölük 24 dakikada on birinci... Dördüncü Bölük 58 dakikada tam on ikinci!"

Eğer alayda bir bölük daha olsaydı bizim bölük mutlaka on üçüncü gelecekti. Zift gibi karanlığın içinden bizden yana bir el feneri çevrildi. Işıkların arkasından Alay Komutanı'nın sesi yükseldi:

"Dördüncü Bölük Komutanı buraya, marş marş!"

Alay Komutanı bizim yüzbaşıyı çağırıyordu; ama henüz yüzbaşı gelmemişti alaya. Gecenin bu saatinde şehrin dışındaki evinden yetişmesi de meseleydi. Ben, alarm verilir verilmez, kararlaştırdığımız gibi evine bir er göndermiştim.

Komutan, emrini yüksek perdeden tekrarladı:

"Dördüncü Bölük Komutanı!"

Bizim bölüğün, yüzbaşıdan sonra teğmeni de gediklisi de bendim. İster istemez, bu ikinci emirle fırladım ileri. Nefes nefese dikildim karşısına:

"Emret komutanım!"

Karanlıkta sesimden bir şey sezinleyemedi:

"Kimsin sen?"

"Ben Hüseyin oğlu falan filan! Doğumum 1327 [1911], doğum yerim Cide, şubem Bartın!"

"Eh, anladık! Yedi göbek sülaleni sayacağına, kimsin, rütbeni söyle!"

"Yedek çavuş!"

Alayda çok yüzbaşı vardı, ama yedek çavuş bir taneydi. Tanırdı.

"Hani şu çavuş!" diye bir şeyler tekerledi.

"Evet komutanım!"

On beş günde altı alarm denemesi yapılmış, altısında da Dördüncü Bölük sonuncu gelmişti.

"Yap savunmanı!" dedi.

"Efendim, bizim bölük ağır makineli bölüğü... Katırlar karanlığa alışık değil, huysuzluk ediyor!"

"Öbür makineli bölüklerinin katırları huysuzluk etmiyor... Suç sizde mi, katırlarda mı? Onlar Avrupa'dan mı geldi yoksa?"

Bende ses yok tabii.

"Söyle çavuş! Bu Dördüncü Bölük yüzünden bizim alay muharebeye yarım saat geç mi girecek!"

Gene ses yok!

Kararını verdi Albay:

"Dördüncü Bölük cezalı! Sabaha kadar tavla temizliği... Tımar!"

"Başüstüne komutanım!"

"Ne tımarı bu, söyle bakalım?"

"Ceza tımarı!"

"Al bölüğünü, yıkıl!"

Selam verdim. Piyade talimnamesinin bilmem kaçıncı maddesinde yazıldığı gibi, sol postalın pençesinde, sağ postalın ökçesinde 180 derecelik bir dönüş yaptım, sol adımımı atarak geçtim yürüyüşe. Bölüğüme ilk hareket emrini ben vereceğim için öbür bölüğe de duyurabilmek gayretiyle:

"Dördüncü Bölük!" diye bağırdım. "Hazır ol!"

Yüz yirmi erle sekiz katır sesimi tanımış, karanlıkta şöyle bir silkelenmişti.

Bütün gün talimden, tımardan, dersten iflahları kesildiği için kestiriyorlardı ayakta.

"Sağdan ikişer maaarş! İstikamet tavla!"

Sabahleyin yüzbaşı bizi tavlada buldu. Henüz Alay Komutanı'nı görmemişti:

"Nedir bu kepazelik?" dedi.

"Ceza tımarı komutanım!"

"Ne cezası bu?"

"Alarm cezası!"

"Gene mi çuvalladınız?" dedi. "Tayıncılar!"

Başına geleceği anlamıştı:

"Şimdi ne olacak?" dedi.

Biz bölükçe çekmiştik cezamızı; gerisini o düşünsün!

"Yıkıl karşımdan!" dedi.

Nerde o şans bende?.. Yıkılacak yer arıyordum yorgunluktan. Uyku gözlerimden akıyordu. Ben değil, bütün bölük, hemen olduğumuz yere yıkılmaya razıydık çoktan.

Ben selam verip çekilirken, biraz da dostça:

"Bu son olsun!" dedi. "Sizden birincilik istemiyorum; ama bir daha sonuncu gelirseniz gözüme görünmeyin!"

"Anladım yüzbaşım!"

Benim kurmay heyetini topladım:

"Sonunculuk yok bir daha..." dedim. "Anladınız ya!"

"Anladık çavuşum!"

Onlar da onbaşılarını toplayıp emrimi bildirdiler:

"Sonunculuk yok!"

Onbaşılar, talimde beş dakikalık istirahatte yüzbaşının günlük emrini tekrarladılar mangalarına:

"Gözünüzü açın tayıncılar, sonunculuk yok!"

"Tayın çarpsın yok!"

Alay Komutanı'nın tımar cezasının bütün yükü onların omuzlarına bindiği için, bu sonunculuğun ne demek olduğunu ancak onlar bilirdi! Çavuşa da onbaşıya da işin tellallığı düşüyordu.

Usta erler de acemilere tekrarladılar:

"Eğer sonuncu olursak siz düşünün. Sonunculuk yok ha!"

Ben ilk iş olarak alayın santralıyla dost oldum. Ne kadar olsa hemşerisiydim. Bir akşam bizim Dördüncü Bölük'e geldi gizliden:

"Hemşehrim," dedi, "bu gece hani ondan var!.."

"Nedir o?"

"İşte ondan!"

"Alarm mı?"

"Alarm!"

"Nerden anladın?"

"Albay telefonda yarbaya dedi ki..."

"Ne dedi?"

"Bu gece gel de şu ayniyat işini temizleyelim!" dedi.

"Ayniyat mı?"

"Ayniyat!"

"Ayniyat başka, alarm başka; bir yanlışlık olmasın?"

"Bu 'yat'lı laflar hiç hoşuma gitmez benim. Sevkiyat dediler, asker olduk; ihtiyat dediler, ikinci askerliğe geldik. Geçen sene ayniyat diye diye koskoca levazım amirini yürüttüler. Sen hazırlan bu gece. Ne olur ne olmaz!"

Koskoca alay santralı söylüyordu bunları. İki kere silah altına çağrılmış usta askerdi o. Terfiyesi yoktu, ama onbaşı ayarıydı. Yarı çavuş demekti bugüne bugün.

"Sağ ol hemşerim!" dedim.

Yat borusu vurulurken girdim koğuşa. Çocuklar yavaştan başlamışlardı soyunmaya. Kimisi ranzalara uzanmış, çantasında kalan tayının son parçasını öğütüyor, kimisi de tozlukların düğmelerini çözüyordu.

Koğuş nöbetçisi, rütbeme uygun yavaştan bir "Dikkaaat!" çekti. 'Dikkat'in boyundan, koğuşa benim girdiğim anlaşılmıştı.

"Kimse kıpırdamasın yerinden!" dedim yavaşça...

"Şimdi beni dinleyin! Sabaha kadar tımarın ne demek olduğunu biliyorsunuz, değil mi?"

"Evet, biliyoruz!"

"Kimse soyunmasın!.. Tozluklarını çıkaranlar taksın. Postallarını giysin yeni baştan. Anladınız mı?"

Onlar bu sözlerimin altında nelerin gizli olduğunu anlamışlardı çoktan.

"Her tüfekten bir er gidecek tavlaya... Alarm vurulunca kendi tüfeğinin katırını, bir katırı da yedeğine alacak, getirecek koğuşun kapısına. Tamam mı?"

Bunun iki faydası vardı. Koğuşun bir köşesindeki ağır makineliler tavlaya kadar tüfek omuzda taşınmayacaktı. Katırlar koğuşun önüne gelince tüfekler bindirilecekti. Koğuşun önünde toplanıp hemen arkadaki içtima yerine marş marşla gidecektik.

"Şimdi kulağınız kirişte uyuyabilirsiniz!" dedim. "Alarm çalınca tüfek başı, tamam mı?"

"Tamam çavuşum!"

Koğuşun bir köşesindeki, çadır bezinden çevrilmiş odama çekildim. Kulağım alarm çanında, kestirdim soyunmadan.

Aradan çok geçmedi herhalde. Kapının önündeki alarm çanı tınlamaya başlamıştı. Ben de daha odanın kapısından yeni çıkmıştım ki erler arka çantalarını takmıştı. Tavladaki katırlar çift çift koğuşun kapısına gelmiş, bekliyorlardı.

Tüfeklerin bindirilmesi hiç uzun sürmemişti.

Dördüncü Bölük hazırdı çakı gibi.

Aceleye hiç lüzum yoktu artık. Atlatmıştık bütün bölükleri. Öbür ağır makineli bölükleri bizi koğuşların penceresinden alesta görünce deli oldular.

Ben, sabah talimine çıkıyormuşuz gibi verdim yürüyüş kumandasını:

"Dördüncü Bölük sağdan ikişer ma...a...a...a...arş! İstikamet alarm meydanı!"

Meydanın ortasında pırıl pırıl bir lüks lambası yanıyordu. Ne biçim alarmdı bu!

Lambanın altında yirmi kadar subay vardı. Albay, yarbay, bir de pantolonu kırmızı şeritli bir general!..

Şöyle gözümün kuyruğuyla baktım, bizim yüzbaşı bile aralarına sıkışmıştı. Ne zaman gelmişti yüzbaşı?

Bölüğümü, günlerce talimini yaptığımız çizgiden geçirerek plandaki yerine getirdim.

Ama ne albayda ne yarbayda ne de generalde hiçbir kıpırdanma yoktu. Sanki bizim meydana geldiğimizi hiç kimse görmemişti.

Onlara geldiğimizi duyurmak için sıkı bir komut verdim:

"Rahat!"

Kimse bana mısın demedi. Bizim Dördüncü Bölük'e "Rahat!" demiştim; ama kimse rahat değildi.

Ne oluyordu böyle? On beş gündür yedinci alarmdı bu; böylesini görmemiştik. Kaç dakikada gelmiştik bu sefer?

İstanbullu Tahsin Onbaşı'ya:

"Bak şu saatine," dedim, "kaç dakikada geldik?"

"Tam on sekiz dakikada!"

Geçen sefer tam elli sekiz dakikada gelmiştik. Elli sekiz nerde, on sekiz nerde?

Madalya istemiyorduk; ama bu vurdumduymazlık da neydi?

Bütün piyade bölükleri tamam olunca, albay yarbaya sordu. Yarbay tabur komutanlarına seslendi. Tabur komutanları çektiler bölük komutanlarını karşılarına, "Tamam mı?" dediler. Tamam olan neydi acaba? Bunu fazla düşünmeden aldılar cevabı:

"Tamam!"

Nasıl olurdu bu? Ne Sekizinci Bölük vardı ortada ne On İkinci Bölük... Nerde kalmıştı bu ağır makineli bölükleri? Ya onlar yoktu ya biz fazlaydık bu meydanda!

General yanındaki subaylarına kısaca bir şeyler söyledikten sonra sözü albaya bıraktı. O da doğrudan doğruya, "Tabur Komutanları!" diye başladı işe:

"Birinci taburun üç bölüğü istasyonun şu tarafına beşer adım arayla... Üçüncü taburun üç bölüğü de şehrin büyük caddelerine üçer adım arayla ihtiram duruşu. Cumhur Reisi geliyor..."

Bizim bölüğün adı geçmiyordu. Benim aklımdan geçeni anlamıştı galiba:

"Makineli bölükler alayda kalacak!"

Komutan haklıydı. Katırlarla ihtiram duruşuna da çıkılmazdı ya!

Birinci Tabur Komutanı biraz daha bize sokularak:

"Birinci Bölük! Kıta marş!" dedi.

Peşinden İkinci Bölük, onun da peşinden Üçüncü Bölük...

Sonra İkinci Tabur'un Beşinci, Altıncı, Yedinci Bölükleri'ne geldi sıra...

Daha sonra Üçüncü Tabur... Dokuz, On, On Birinci Bölükler...

Dımdızlak kalmıştı bizim bölük!

Alay Komutanı bu ortada sırıtan bölüğü görünce:

"Kaçıncı bölük bu?" diye bizden tarafa seslendi.

Bizim yüzbaşı, bir metreyi bir karış aşan boyuyla aradan fırladı:

"Dördüncü Bölük albayım!"

"Belli! Ne emir vermiştim size!"

Bizim açıkgözlülüğümüzü belirtmek için:

"Onlar emrinizden önce geldiler buraya!" dedi.

"Emirle iş yapmaya alışkın olmayınca, ya emirden çok önce gelirler ya emirden çok sonra!"

Yüzbaşı verecek cevap bulamamıştı. Kim ne diyebilirdi doğru söze?

"Al götür bölüğünü koğuşa!" diye çıkıştı.

Yüzbaşı tam bölüğün başına geçmişti ki albay caydı fikrinden:

"Yüzbaşı!" dedi. "Bütün nöbet yerlerini Dördüncü Bölük alacak... Piyade bölüklerinden kimse kalmıyor kışlada! Angaryacılar bile Dördüncü Bölük'ten... Mutfak... Karavana, temizlik!"

Şimdi kesilmişti hoşafın yağı!

"Al götür bölüğünü!"

"Başüstüne albayım!"

En geride kalmanın cezası nöbet, en ileri geçmenin de cezası gene nöbetti.

Yüzbaşı hışımla dikildi karşımıza:

"Dördüncü Bölük! Sağdan ikişer maaarş!"

Boş cephane sandıkları tangır tungur katırların adımlarına tempo tutarak bölük hareket etti. Tam meydanı geçmiş toprak yola sapmıştık ki yüzbaşı ikinci emri verdi:

"Katırlar tavlaya!.. Eşekler angaryaya!"

O kadar hak etmiştik ki içimizden bile bir şey diyemedik... Doğru söze kim ne diyebilirdi?

Kongreler

STRIPTEASE'CİLERİN PROTESTO KONGRESİ

Kongre başkanı:

"Artık bu kadar da fazla!" dedi. "Soyunmak da yasak... Biz politika mı yapıyoruz ki striptease'i yasak ediyorlar? Soruyorum; açık söyleyin, yabancı yok! Soyunmaktan maksadınız ne? Sanat mı, siyaset mi?"

"Sanat!.."

"Ama Vali diyormuş ki Avrupa'daki striptease'ciler sanat gösterisi yapıyorlarmış da biz sanat gösterisi yapmıyormuşuz!"

"Halt etmiş Vali Bey. Sanat gösterisi yapmıyormuşuz da biz ne gösterisi yapıyormuşuz?"

"Gövde gösterisi!"

"Hayır! Yalan! Biz gövde gösterisi yapmıyoruz. Bizim siyasetle hiçbir ilişiğimiz yok!"

"Evet arkadaşlar, bizim yaptığımız parti propagandası değil... Biz göstersek göstersek..."

"Biz sanatımızı gösteriyoruz. Biz her şeyden önce artistiz!"

"Evet artistiz! Biz sanatın her türlü çilesine göğüs geren fedakâr artistleriz!"

"Göğüs gere gere ne hale geldik; ne bizden hayır kaldı ne göğüslerimizden!"

"Vali demiş ki gazetecilere, 'Onların yaptığı sanat değil!.. Sanat, Avrupalı striptease'cilerde!'"

Bayan Flora Balmoral (Kervansaray):

"Evet, Vali Bey haklı; sanat bizim gibi Avrupalı striptease'cilerde... Bravo!"

Bir yerli striptease'ci:

"Senin sanatın Avrupa'da kaldı! Eğer..."

Bayan Başkan:

"Yerli yabancı yok. Soyununca hep biriz!.. Birbirimizden farklı neyimiz var?"

Pamela:

"Benim sizden farklı dört motorum var!"

"Bundan sonra motorların stop edecek!"

"Üç motorlu çalışırım ben de... Gazete sekreterleri gibi üç noktayla!"

"Hepimiz böyle çalışırız!"

"Hayır, ben üç motorlu çalışacağıma tek motorlu çalışırım daha iyi!"

"Maksat ekmek parası değil mi? Nasıl çalışırsanız çalışın! Beden sizin! Sonra Vali diyormuş ki... Biz zifaf odası anını canlandırıyormuşuz!"

"Kötü mü? Bekârları evlenmeye teşvik ediyoruz! Evlileri de evlerine ısındırıyoruz!"

"Ne yapsak boş, kadrimizi bilen yok!"

"Şimdi arkadaşlar! Soyunmamızı istemeyenleri protesto için cumartesi akşamı bütün striptease'ciler sahneye giyinik çıkacağız! Soyunmak yok! Soyunacak yerde, önce kostümler giyilecek... Üstüne paltolar... Kürkler, onun üstüne de naylon yağmurluklar... Kapüşonlar, eldivenler, çizmeler!"

"Bir dakika... Bizim için yazı yazan genç gazetecilere teşekkür telgrafı çekelim!"

"Çekelim!"

"Her birine özel striptease seansı... Kabul mü?"

"Kabul!"

"Yaz öyleyse Bayan Balmoral!.. Bay Tunç Yalman... Vatan Gazetesi... Teşekkürlerimizi bildirir, sizi falan gece saat 24'ten sonra Ayas Paşa'daki evimizde özel striptease'e bekleriz! Sevgilerimizle."

SÜT VERENLER KONGRESİ

Başkan, cebinden kâğıdını kalemini çıkardı:

"Söyleyin de yazalım dertlerinizi!" dedi.

Kongrenin başından beri parmak kaldıran bir ihtiyar:

"Sen yazamazsın... Derdimiz, öylesine bir dert ki buna ne kalem dayanır ne kâğıt... İyisi mi ben gazeteye yazarım!

Reis Beyefendi. Benim derdim başka. İstanbul'da yirmi dört bin inek var... Buna mukabil, nesil geliştirmekle vazifeli yedi adet öküz... Nerde bizim devrimizdeki öküzler?..

Sizden istirhamım, suni ilkahla inek neslinin geliştirilmesi şeriata uygun mudur, değil midir? Yani, doğan ineklerin sütü içilir mi?"

"Ha! Çok ince iştir bu! Tam imsak zamanı, dakkası dakkasına ilkalı yapılırsa şeriata uygundur."

"Reis Beyefendi... Bu imsak meselesi içinden çıkılamayacak bir hal aldı... Diyanet işlerine yazdığım son cevapta..."

"Sadede gelin; mevzuumuz süt veren ineklerdir..."

"Zaten o imsak meselesini öyle karıştırdım ki geceyle gündüzü bu memlekette ayırabilene aşk olsun!

Gelelim ineklere... Ah beyefendi, nerde bizim zamanımızdaki inekler?.. Ne sağmal ineklerdi onlar... O zamanlar bende inek merakı yoktu. Horoz dövüştürürdük cami avlusunda... Ne inekler vardı, kıymetini bilemedik!"

"Canım, bırak sizin devrinizdeki inekleri... Yeni ineklerden konuş!"

"Yeni ineklerde hiç iş yok! Malumuâliniz, ben Yunus'ta, yani Kartal'da bir ahır yaptırdım. İneklere verecek melas bulamıyorum!"

Bir inek sahibi lafa karıştı:

"Ne Milas'ı bu?"

"Melas efendim. Siz ne biçim inek yetiştiriyorsunuz! Melas nedir bilmez misiniz!"

Bir inekçi atıldı:

"Ben bilirim; bir kaza... Şeyin kazası... Aydın'ın... Yok, Denizli'nin... O da değil..."

"Cahiller!"

"Ne bilelim biz?.. Belki de nahiye olmuştur..."

"Ne vilayet oldu ne nahiye... Melas melastır... Yani şeker pancarı küspesi."

"Ne işe yarar bu küspe?"

"İneklerin sütünü artırır."

"Yani, şuna su desene üstat!"

"Canım, terkos gene başka... Ben Paris'te öyle inekler gördüm ki yılda altı ton süt veriyordu melas yedikleri için!"

"Salladın be üstat... Altı ton sütü bugüne bugün Elmalı Barajı bile veremez!"

"Oysaki bizim ineklerden yarım ton bile süt alamazsın!"

"Hem neden versinler? Bizde süt içen yok ki... Dünyanın en az süt içenleri bizde... Yılda otuz gram süt düşer insan başına!"

"Sayın süt veren arkadaşlar... Memlekette Kırım inekleri, Hollanda inekleri yok... Montofon inekleriyle bu işler yürümez! Karnında yavru kımıldadı mı şak diye sütü keserler... Bize öyle inekler lazım ki... Hem yavrusu geçinsin... Hem biz geçinelim! Hem sütü satanlar geçinsin hem de..."

"Nerde öyle inekler?.. Bu demokrasi onların da gözünü açtı!"

"Muhterem süt veren arkadaşlar! Öyle inekler her devirde bulunur. Bizim devrimizde de vardı, şimdi de var... Allah hiçbir devirde eksikliğini göstermeyecektir... O zaman ahırları kapatıp, bu işlerden elimizi ayağımızı çekmemiz lazım!"

"Haklısın üstat... İneklerimize güveniyoruz!"

"Güvenmelisiniz!"

"İyi amma üstat... Verimi daha da artırmak için ne yapalım!"

"Ne mi yapalım? Kolayı var. Amerika'dan süt tozu getirtelim. Yağsız süt tozu... Sonra toz halinde yağ da getirtelim!"

"Yaşa üstat!"

"Sonra efendim, bizim sütlere bu süt tozuyla yağ tozunu boca edelim. Karıştıralım... Karıştıralım... Karıştıralım..."

"Aman üstat, fazla karıştırma yağını çıkarırsın!"

"Çıksın! Bize halis tereyağı da lazım! Sonra boşaltalım üstüne suyu!"

"Peki, o kadar terkosu nerden bulacağız!"

"Bulamayız!"

"Bulsalar, bizden evvel bira yapıp içerlerdi..."

"Terkosun da tozu yok mu üstat?"

"Var, olmaz olur mu? Yazın bütün dereler kuruyunca toz olmaz mı?"

"Olur tabii!"

"Sel gider, kum kalır neden demişler? Bu kumları saklar, kışın kar suyunda eritirsiniz!"

"En iyi su tozu hangi ırmağın üstat?"

"Mississippi'nin!"

"Yani Amerikan malı!.. Su tozunu da Amerika'dan getirtelim!"

"Getirtelim!"

"Şu halde, karar: Süt üretimini artırmak için Amerika'dan yardım fonundan yüz milyon ton süt tozu ve bir milyon ton Mississippi kökenli su tozu getirtilmesine oy birliğiyle karar verildi!"

KALAYCILAR CEMİYETİ KONGRESİ

Cemiyet reisi öfkeyle söze başladı:

"Geçen gün radyoda dinledim. Siz de dinlemişsinizdir!"

"Hayır! Söyle de dinleyelim!"

"*Kalayla küçük hanım kalayla / Akşama geleceğim alayla!* diye bir türkü vardı. Sizden soruyorum arkadaşlar, elinizi vicdanınıza koyun da cevap verin. Kalaycılık artık küçük hanımlara mı kaldı?.. Bu mesleği iki paralık etmek, gözden düşürmek için bir tertibe maruz kalmış değil miyiz?"

"Evet! Bunda bir kasıt var!.. Bu meslek erkek işidir, küçük hanım işi değil!"

"Evet! Erkek işi!"

"Eğri oturalım, doğru konuşalım. Bu iş tam erkek işi değil arkadaşlar! İşin içinde çalkalamak varken tam erkek işi diyemeyiz!.. Küçük hanım da kalaylayabilir... Yalnız küçük hanım mı?.. İsteyen kalaylayabilir... Bırakın kalaylasınlar canım. Herkes kalaylasın ki bizim zanaatın değeri anlaşılsın. Nasıl derler hani... Herkes kaşık yapar, ama sapını ortaya getiremez diye..."

"İyi ama herkes kalaylamaya kalkışırsa piyasada kalay darlığı başlamaz mı?"

"Ha... İşte düşünecek asıl mesele bu!.. Piyasada kalay kalmazsa ne yaparız sonra?"

"Ne mi yaparız? Şimdiye kadar ne yapıyorsak gene onu yaparız!"

"Şimdiye kadar ne yapıyorduk ki?"

"Yaaa! Unuttun demek... İkinci Dünya Harbi'nde ne yapmıştık?.."

"Kalay yerine kurşun..."

"Gene bildiğimiz gibi yaparız!"

"Bir isteğimiz daha olacak hükümetten: Memlekete alüminyum kaplar sokmasın. Bildiğimizden şaşmayalım! Eskiden olduğu gibi bakır tencereler, bakır tavalar kullanılsın... Tabaklar da yasak edilsin, bakır sahanlarda yemek yensin!"

"Zaten tabaklar yasak sayılır... Piyasada tabak yok!"

"Bir de düdüklü tencere çıktı karşımıza!"

"Klakson yasağı vardı. Ne oldu? Parayı veren düdüğü çalıyor..."

"Bütün bunlar öldürüyor kalaycılığı."

"Arkadaşlar, kalaycılığı öldüren başka şey... Tencere kaynamazsa kalaycılık mı kalır? Et yok... Fasulye yok... Tencereyi kaynatacak kömür yok..."

"Daha iyi ya! Bunlar tükenirse kalaycılık gelişir mi, geriler mi?"

"Geriler!"

"Hayır, gelişir!"

"Geriler!"

"Gelişir!"

"Önce bunu çözümleyelim!"

"Geriler diyenler parmak kaldırsın... Bir... İki... Beş... On... Yani hepiniz...

Gelişir diyenler parmak kaldırsın... Bir, iki, beş, on... Yani hepiniz... Anlaşıldı! Şu halde, kalaycılık olduğu yerde sayıyor demek!

Bizim bütün şikâyetimiz radyodan... Radyoyu biraz da muhaliflere vermeli... İktidar sözcüleri memleketi günlük güneşlik gösteriyor... Geçen gün radyoda bir türkü dinledim:

'*Düriyemin güğümleri kalaylı, aaah kalaylı*' diyordu... Soruyorum size, Düriye'nin güğümleri kalaylı mı, kalaysız mı?"

"Kalaysız!.."

"Düriye'nin güğümüne gelene kadar sabah olur. Biz tencerelere kalayı zor buluyoruz!"

"Böyle kalaylı malaylı türküler istemeyiz..."

"Memleket realitesini yanlış yansıtan türkülere artık karnımız tok!"

"Haklısın! Düriye çeşmeye güğümle değil, gaz tenekesiyle gidiyor... Radyodan şu türküyü isteriz: *Tenekeler tıngırdamasın vay vay!*"

"Nasıl arkadaşlar?"

"İsteriz!"

"Nişadır da isteriz!"

"O kadar uzun boylu değil... Marifet nişadırsız kalaylamakta. Senin kalaycılığın nerde kalır o zaman? Nişadır istiyor musunuz arkadaşlar?"

"İstemeyiz!"

"Biz öyle de kalaylarız, böyle de!"

"Kalay isteriz!"

"Herkes aylık kalay sarfiyatını bildirsin!"

"Ben kırk kilo sarf ediyorum!"

"Ben elli kilo!"

"Ben yüz!"

"Senin neden yüz oluyor!"

"Bizim sarfiyatımız fazla... Kasımpaşa'da oturuyoruz!"

"Bana iki yüz kilo!"

"Neresi için?"

"Taşlıtarla!"

"Bana üç yüz!"

"Neresi?"

"Galata!"

"Kalay işi bitti... Şimdi nişadıra geçiyoruz!"

"Nişadır istemeyiz... Bol bol kalay!"

"Kongremiz tamam arkadaşlar. İşimize devam, nişadırsız kalay!"

ARABACILAR KONGRESİ

Hilton'un asfaltında ilerliyorduk. Spor ve Sergi Sarayı'ndan bir gürültüdür yükseliyordu. Kulak verdik, tepine tepine türkü söyleniyordu içerde. Kapısının önü araba bolluğundan gümrük önüne dönmüştü. Bizim dolmuş kâhyasına sordum:

"Ne oluyor orada?"

"Arabacılar..."

"Beşiktaşlılar mı?"

"Yok canım, arabacılar..."

"Yahu, gürültü spor sarayından geliyor... Yani Beşiktaş Kulübü mü içerdekiler?"

"Hayır canım, bizim arabacıların kongresi!"

"Yürü!"

Hep bir ağızdan türkü söylüyorlardı:

Arabası dört teker, imanım,
Arabası dört teeeker.
Beyoğlu'na kum döker, imanım,
Beyoğlu'na kum döker.
Beyoğlu'nun kızları imanım,
Beyoğlu'nun kızları.

....

Sarayın önüne gelmiştik... Kapıda sıkı bir sorguya çekildik. Bizi pek mektepli bulmuşlardı:

"Ahbaplar, yanlış geldiniz galiba. İçerde Kıbrıs mitingi yok!"

Bizim kâhya kızmıştı:

"Hayt!" diye bir arabacı narası attı. "Taş arabasına bak! Ulan sabahtan akşama kadar trafikle uğraş, bir de seninle mi uğraşacağız! Çek arabanı!"

"Yürrrü!" diye merdivenleri gösterdiler.

Türkü sesleri yürüdükçe artıyordu:

Arabamın atlaaaarı deh deh, deh aman.
Arabamın atlaaaarı deh, deh deh aman!..
Aslan da Mahmudum geeel!

Ben diyeyim iki bin, sen de dört bin...

İkimiz de yalancı çıkarız. Her taraf tıklım tıklımdı. Arabacıların kâhyası olduğu anlaşılan şayak esvaplı biri dudağının kenarı ile:

"Fiiiit! Fit fiiit!" diye bir ıslık çaldı. Elindeki kamçıyı da "Şırrrak şırrrak!" diye bir iki defa şaklattıktan sonra ortaya çıktı. Ortaya masa yerine bir taş arabası koymuşlardı. Hop diye yaşından beklenmeyen bir çeviklikle atladı. Bir iki kamçı şakırtısından sonra ortalığı yatıştırabilmişti.

"Var mı bir zorunuz? Sıradan söyleyin!" dedi. "Sen İbraaam söyle!"

"Nal mıhı isterim!"

"Pekâlâ, sen nal mıhı istersin... Nalların tamam mı?"

"Nallarım tamam, ama bir giyim daha olursa yedek... İyi olur..."

"Yaz ulan Bekir İbraaama nal mıhı, bir giyim yedek nal!"

Buna karşı çıkanlar oldu:

"Olmaz böyle teker teker... Hepimize nal da yaz, nal mıhı da..."

"Yaz Bekir sıradan! Pekii... Gebreniz, kaşağınız var mı?"

"Ne gebremiz kaldı, ne kaşağımız... Tımarı mımarı unuttuk!"

"Arpanız nasıl"

"Arpa nerde?.. Arpayı Almanlara yolluyor hükümet!"

"Kalanı da kahveciler kavuruyor..."

"Yaz kahvecilere bir protesto! Ağzı var, dili yok... Bizim hayvanların yeminden ne isterler?.. Sonra arkadaşlar! Yemden yana hiç meraklanmayın... Hükümet yem fabrikası kurmuş."

"Hadi ordan, yemin de fabrikası mı olur!.."

"Neden olmasın çimentonun olur da?.."

"Ulan hadi biz yutuyoruz... Hayvanlara nasıl yutturacağız?"

"Sonra arkadaşlar... Bizim demir tekerleklileri asfalta çıkartmıyorlar... Yok asfalt çatlarmış... Bu gidişle asfalt değil, biz çatlayacağız... Her yerde Arnavut kaldırımını nerde bulacağız?.. Arabacılık ölüyor."

"Sen sağ ol!"

"Benim sağlığımdan kime ne!.. Benim babam bu arabalarla saraylara şehzadeler, sultanlar taşımış. Biz kuru fasulye çuvalı bile taşıyamıyoruz!.."

"Sarayların kadillakları bizim arabalardı. Ne arabalardı onlar... Kala kala taş arabasına kaldık... Fazladan

iki çuval sardık mı Hayvanları Koruma Cemiyeti yakamızda..."

"Bütün başımıza gelen şu kamyonlardan. Kamyonlar çıktı itibarımız iki paralık oldu. Başımız belada!.."

"Yalnız bizim başımız mı belada?"

"İç lastiği... Dış lastiği... Vali onlara lastik mi yetiştirsin, sokaklara tükürenlerle mi uğraşsın!"

"Biz geçtik lastiğinden, nal mıhı istiyoruz, yok!"

"Sonra trafikten şikâyetçiyiz. Oysa, 57 yılında bizden hiçbir kimse tek trafik kazası yapmamış."

"Madalya isteriz!"

"Hayvanları Koruma Cemiyeti'yle de başımız dertte. Atların çektiğini düşünüyorlar da bizim çektiğimizi düşünmüyorlar!"

"Sonra kasapların gözü bizim atlarda."

"Pastırmacıların da öyle!"

"Farkında mısınız, meslek ölüyor... Oysa medeniyet araba tekerleğiyle başlar... Tekerleğin icadı Sputnik'ten daha önemlidir... Yeryüzüne medeniyeti biz getirdik!"

"Biz mi getirdik, atlar mı getirdi? Mektepliler gibi iki taraf olalım da çene yarıştıralım. Medeniyeti bu memlekete, sade bu memlekete değil, yeryüzüne... Atlar mı getirdi, arabacılar mı?"

"Arabacılar!"

"Hayır, atlar!"

"Arabacılar getirdi..."

"Atların arpasını yiyoruz, hakkını olsun yemeyelim! Soruyorum size, memlekete kuyruğu kim getirdi?"

"Atlar!.."

"Hangi atlar?"

"Araba atları!.."

"Hayır, Demir Kıratlar."

"Tamam, önce atlar... Sonra arabacılar..."

"Yaşasın arabacılar!"

"Kulüpçülük yok!"

"Atlar da yaşasın, arabacılar da... Söyleyin şimdi, hep bir ağızdan:

Arabası dört teeeeker, imanım,
Arabası dört tekeeer.
Beyoğlu'na kum çeeeker...
Beyoğlu'na kum çeeeker
Beyoğlu'nun kızları..."

SİGARA TİRYAKİLERİ KONGRESİ

Kongrelerin tam gaz gittiği bugünlerde, Sigara İçenler Derneği de üyelerini kongreye çağırdı.

Şehzadebaşı'nda Darüttâlim Kahvesi'nde yapılan kongre çok ateşli geçti, sigara dumanından göz gözü görmedi.

Duvarlara asılan dövizler toplantıya bir başka özellik veriyordu. Dumandan güç bela okunan bir kartonda şunlar yazılıydı:

El için kendini yakma nâra
Yak çubuğunu keyfini ara!

Sonra her yerde "Sigara içilir!" levhaları...

Salonu daha çok izmaritçilerle otlakçılar doldurmuşlardı.

Yeni Harman'cılar, Boğaziçi, Sipahiocağı tiryakileri birer temsilci göndermişlerdi, o kadar... Salon ikinci nevicilerden geçilmiyordu. İzmaritçiler, iki yüz kişiye bir adam hesabı, tam yüz adembaba göndermişlerdi. Hiçbiri sandalyede oturmuyor, yere bağdaş kurmuş, atılacak izmaritleri kolluyorlardı.

Ziftten sapsarı olmuş parmaklarının arasındaki sigarayla dernek başkanı göründü. İki nefes çektikten sonra söze başlamak istedi.

"Dur!" dediler. "Birer tane de biz tüttürelim!"

"Şimdi söyle!" dediler. "Ne sigarası içiyorsun?"

"İkinci!"

"Yaşa!"

"Evet tiryaki arkadaşlarım, günde altı paket İkinci içiyorum. Eder otuzdan yüz seksen kuruş. İkinci içmeyeyim de ne içeyim?"

"Köylü iç!"

"Sus, siyaset yok!"

"Peki... Siyaset yok! Biz buraya niçin toplandık, biliyor musunuz?"

"Hayır, bilmiyoruz!"

"Sigara kanser yaparmış diyorlar!"

"Halt etmiş diyenler!"

"İçinizde kaç kanserli varsa kalksın ayağa!"

"Tamam, yoktur! Bu işi hallettik... İkinci derdimiz Vali Bey... Diyelim ki bu mereti hepimiz içiyoruz. Sigara dediğin dibine kadar içilmez ya... Bunun bir izmariti olacak tabii... Bu izmariti aspirin gibi yutacak değiliz ya!.."

"Yuttuklarımız yeter!"

"Onu da mı yutacağız?"

"Yutmayacağız tabii!.."

"Tutup yere atacağız!.."

"Yere attık mı Vali Bey yakamızda... Nereye atalım bu mereti?"

"Nereye mi atacaksın? Yazık Reis Bey... Biz neciyiz? Yirmi bin âdembaba, ağzımızı poyraza açmış izmarit

bekliyoruz. Aşk olsun Vali Bey'e! Attırmaz tabii... Birer boş kutu taşıyın cebinizde. Yere atacağınıza, söndürüp atın kutunun içine... Biz de bu cemiyetin azasıyız. Kaç senedir tozun, çamurun içinden izmarit toplattınız bize... Bundan sonra atın da göreyim sizi! Ha tükürmüşsün ha izmarit atmışsın; yüz elli lira... Bundan sonra çamurda, yağmurda izmarit atanı biz vereceğiz ele!.."

"Peki, izmaritler sizin!"

"Dur Reis Bey! Hepsi bu kadar değil! Gazetenin biri, tiryakilerden birer sigara toplayıp bize vermeyi düşünüyormuş. Biz, yirmi bin âdembaba, izmaritten başka sigara içmeyiz. Öksürtür bizi. Her tiryaki yirmi sigaranın birini vereceğine, yirmi izmarit versin, yetişir... Hem o sigaraları toplayacaklar da bize mi verecekler? Şaşarım o gazeteye akıl öğreten yazar hanımların aklına... Erkeğin sigarasına kadının aklı bu kadar erer işte. Rejiler Vekili Hüsmen Ağa bile, 'Olmaz böyle şey!' diye beyanat vermiş!.. Gazetenin biri de fotoğrafını koymuş, elinde dolma gibi yaprak sigarası. Diyesiymiş ki, 'Kutulara bir sigara eksik koysak da biriken sigaraları versek âdembabalara...' İyi akıl; ama kim verecek? Yaş arkadaş bu iş... Bize, değil sigaranın izmaritini, külünü bile koklatmazlar... Hüsmen Ağa düşünmüş, taşınmış... Makineler kaç senedir yirmi saymaya alışık, on dokuza gelince şaşırır kalır diye caymış bu işten. Hay ömrüne bereket Hüsmen Ağa!.. Neyine gerek böyle karışık işler..."

"Olmaz böyle şey arkadaşlar! Ben günde altı paket sigara içerim. Eder yüz yirmi sigara... Her paketten bir sigara verirsem, düşer yüz on dört sigaraya... Ben nasıl tuttururum ayarımı?

Olmaz böyle şey; ama bizim izmaritçilerin teklifine bir diyeceğim yok... Her Allah'ın günü gelsinler, yüz yirmi izmariti alsınlar benden!"

"Reis Bey, bir sözüm var! Ben izmaritçiler adına değil de otlakçılar adına konuşacağım!

Bu memlekette yalnız izmaritçiler yok... Bu cemiyet bizim gibi otlakçıları da düşünmeli! Ben şu yaşa geldim geleli bir kuruş verip sigara almış adam değilim. Her tiryaki, aldığı paketi yalnız kendisi kullanmaz. Tiryaki demek, başkalarının keyfini de düşünen adam demektir. Bir de reis olacaksın. Yüz yirmi sigaranın yüz yirmisini de sırf kendin içtiğini söylüyorsun. Bunun en azdan ellisini yardımlaşma faslına ayırmalısın! Düşün bir kere... Vakit gece yarısı... Bütün dükkânlar kapanmış. Tek sigaran yok içecek... Bir dernek üyesine başvursan... 'Ben hesaplı içerim; verecek sigaram yok,' derse ne yaparsın? Bu derneği niçin açtık öyleyse? Siz çubuğunuzu tüttürürken bu memleketin otlakçıları karşınıza geçsin de yutkunsunlar mı boyuna?"

"Otlakçılar yerden göğe kadar haklı!"

"Onların canı da can!"

"Onların başı kel değil ya!"

"Onların ciğeri de ciğer!"

"Sağ olun arkadaşlar! Alışmışız bir kere... Otlakçılık tiryakilikten daha büyük bir dert. Sigaranın tanesi bin liraya çıksa ben gene duramam içerim!"

"Aman bırakma arkadaş!"

"Biz bırakmışız bırakmamışız önemli değil... Aman siz bırakmayın!"

"Hiç korkma!"

"Sen otlamana bak!"

"Öyle sarılmışız ki anamızın memesi gibi..."

YÜZ YIL YAŞAMAK İSTEYENLER CEMİYETİ KONGRESİ

Tabipler Odası'nda ilk defa vizite ücretleri, ilaç karaborsası, doktor simsarları konusu dışında bir kongre toplandı.

Kürsüye çıkan seksenlik başkan, üyelerin ömrüne duadan sonra söze başladı.

Bu Yüz Yıl Yaşamak İsteyenler Cemiyeti'nin Amerika'da üç yüz elli bin üyelik bir benzeri olduğunu açıkladıktan sonra, Cemiyet Başkanı'nın ne yediğini, ne yemesi lazım geldiğini üyelerden sordu:

Bir üye, "Pilav yer idi," diye yanıtladı.

"Hayır yemez idi!"

"Balık yer idi!"

"Yemez idi!"

"Tavuk yer idi!"

"Yemez idi!"

"Nane yer idi!"

"Yer idi! Havuç yer idi, şalgam yer idi, hıyar yer idi. Vejetaryen idi!"

Bir üye dayanamadı:

"Yaşaaa!"diye bağırdı.

Başkan:

"Ne kadar?" diye sordu.

"Yüz sene!"

"Az!"

"Yüz yirmi beş!"

"Yetmez!"

"Çık!"

"Yüz yetmiş beş! Hindistan'da yüz yetmiş beş sene yaşayan bir üyemiz var, gözlük bile takmıyor gözüne..."

"Neden?"

"Takmıyor işte!"

"Biz de takmıyoruz!"

"Çok yaşamak istiyorsanız hiç takmayacaksınız!"

"Takmayacağız!"

"Ot yemek var, et yemek yok!"

"Yok!"

"Ne koyun eti ne sığır eti."

"Yemiyoruz zaten!"

"Ne tavuk ne hindi."

"Yediğimiz yok!"

"Sağ olsun, Belediye Reisimiz düşünüyor bizi!"

"Yaşasın!"

"Çok yaşamak isterseniz kasapların önünden geçmeyeceksiniz!"

"Geçmeyeceğiz."

"Kasaba minnet etmek yok!"

"Yok!"

"Bu gidişle cemiyetimizin üye sayısı gün günden artacak. Amerika'nın üç yüz elli bin üyesini geçeceğiz!"

"Geçtik bile... Bütün İstanbul, iki milyon nüfus bizim cemiyetin üyesi oldu!"

"Ne bütün İstanbul'u? Bütün memleket, yirmi dört milyon bizim cemiyete fahri üye!"

"Tencereleri atacağız!"

"Atalım!"

"Kazanları kaldıralım!"

"O kadar uzun boylu değil!"

"Ocakları söndürelim!"

"Geçin onu da!"

"Bahçeleri, bostanları imar edelim!"

"Edelim!"

"Langa bostanlarını şenlendirelim!"

"Hıyar yetiştirelim, şalgam yetiştirelim!"

"Yetiştirelim!"

"Çok yaşamamız için bol meyve, bol sebze yiyelim, temiz hava... Açık hava... Yaşasın Einstein!"

"O da kim oluyor?"

"Cahiller, bilmiyor musunuz; rölativite'yi ne çabuk unuttunuz? 'Sürat arttıkça zaman yavaşlar,' diyen kimdir?"

"Einstein'dır."

"Feza gemisi saniyede yüz seksen altı bin mil hızla giderse, zaman bizim dünyadan yetmiş defa daha ağır ilerleyecektir."

"Yani?"

"Yeryüzünde bir sene yaşayan, Sputnik'te yetmiş sene yaşayacak demektir."

"Yeryüzünde iki sene yaşayan?"

"Sputnik'te yüz kırk sene?"

"Üç sene yaşayan?"

"Yüz on sene!"

"Öyleyse havuç, şalgam yemek için neden zorlanalım? Feza gemisine binelim!"

"Binelim!"

Bir üye kürsüye gelerek bir takrir verdi. Başkana:

"Efendim!" dedi. "Ben Yüz Yıl Yaşayanlar Cemiyeti adının değiştirilmesini teklif ediyorum. Aya Gidenler Cemiyeti olsun!"

"Olmasın; aya gideceğimize oturur şalgam yeriz!"

"Hem aya gidelim hem şalgam yiyelim!"

"Olmaz! Biz iki yüz seneden fazla yaşamak istemiyoruz. Hem aya gider hem şalgam yersek, eder üç yüz sene!"

"Doğru, çok gelir bize!"

Bir DP'li üye:

"Bize üç yüz sene bile az! Memleketteki kalkınmayı görebilmemiz için, hem şalgam yemeli hem şeker pancarı... Hem de on sene feza gemisinden inmemeliyiz!"

"Yaşaa!"

"Ne kadar?"

"Beş yüz sene!"

"Siz de yaşayın!"

Bir üye kürsüye bir takrir daha bıraktı:

"Bu takrir, Indiana Üniversitesi Ruhbilim Profesörü Harold Disel tarafından hazırlanan rapordan faydalanılarak kaleme alınmıştır!" dedi.

Başkan:

"O da kim oluyor? Bizden mi?" diye sordu.

"Bizden! Ortalama bir hesapla, kadınlar erkeklerden daha çok yaşıyormuş, dediğine göre."

"Neden?"

"Gevezelik ettiklerinden!"

"Şu halde?"

"Şalgamı da bırakalım, feza gemisini de..."

"Ne yapalım bırakalım da?"

"Şu kongreyi bir hafta uzatıp geceli gündüzlü çene çalalım!"

"Verem haftası gibi!"

"Evet, verem haftası gibi!"

"Radyoda, okulda, hastanede, meydanlarda nutuklar söyleyelim!"

"Veremlileri bile bol nutukla yaşattıklarına göre..."

"Bu teklif hepsinden güzel! Hem masrafsız hem zahmetsiz... Hem de Sputnik gibi tehlikesi de yok! Kabul mü?"

"Kabuuul!"

"Şu halde arkadaşlar, çok yaşamak için bol nutuk, bol konferans, bol kongre... En geveze yaratıklar saksağan değil mi?"

"Evet saksağan!"

"En çok yaşayan yaratık gene saksağan!"

"Şu halde karar!"

Başkan, kongrenin aldığı kararı zapta geçirdi. Günün on iki saatini karşılıklı nutuk söylemekle geçirmeye, geriye kalan on iki saatini de nutuk söyleyen birini dinlerken uyumaya karar verildi. Cemiyetin adı da Saksağanlar Cemiyeti olarak değiştirildi.

BEYAZ GÖMLEKLİLERİN KONGRESİ

Beyaz gömlekli kongre başkanı:

"Genç meslektaşlardan şikâyetçiyim!" diye kaşlarını çattı.

"Neden!" diye neşter gibi bir itiraz sivrildi.

"Neden olacak, evvela iyi yetiştirilmiyorlar..."

"Yani, ham kopuyorlar, öyle mi?"

"Evet, yetiştirilmiyorlar!"

"Yetiştiriyoruz! Bu devre kaç düzine mebus çıkardık, unuttunuz mu?"

"Canım, öyle yetişmek değil... Tıp sahasında!"

"Amerika'ya giden beş yüz doktor yaşlılardan mıydı?"

"Amerika'ya helvacılar da gidiyor. Demek istiyorum ki gençler bizim gibi yetişmiyorlar!"

"Peki, anladık; neden yetişmiyorlar?"

"Okula çok öğrenci alınıyor. Profesörler uğraşamıyorlar teker teker..."

"Canım, profesörler hangi biriyle uğraşsın!.. Bir Celal Yardımcı var, yetiyor onlara..."

"Politika yok; konuşmamız ilmidir arkadaşlar!"

"Peki, ilmi konuşalım!"

"Gençler Amerika'ya gidiyorlar da Anadolu'ya gitmiyorlar... Onlar gitmesin de biz mi gidelim?"

"Anadolu'ya gidilmesi lazım. Anadolu, genç arkadaşlar için bir hazinedir. İğne yapsalar geçinirler..."

"Karıştırma; ilmi konuşuyoruz!"

"İhtisas parası nerden çıkacak? Maaşlar iki yüzden başlıyor!"

"Büyük şehirlerde elli yaşından aşağı doktor bulunmasın!"

"Peki, nerde yetişecek genç arkadaşlar?"

"Anlatamadık mı? Anadolu'da!.. Anadolu öyle bakir... Öyle..."

"Kurcalama... İlmi konuşuyoruz..."

"Arkadaşlar, Tıbbiye'ye az öğrenci alınması her bakımdan faydalıdır."

"Evet, her bakımdan... Tıbbiye'ye ne kadar az öğrenci girerse, Tıbbiye'den o kadar az doktor çıkar..."

"Sonra Tıbbiye'ye ne kadar az talebe girerse, meslek o kadar değerlenir."

"Her profesöre bir talebe..."

"İster sınıfta çalıştırsın, ister hastanede..."

"İster alsın götürsün muayenehanesinde çalıştırsın!"

"Gelelim ilaç meselesine. Sayın Kırdar gazetecilere demiş ki... 'Memlekette ilaç bol!' demiş... Var mı, yok mu?"

"Bize ne? Biz eczacı mıyız?"

"Canım, peşinden de demiş ki... 'Doktorlar yerli ilaç yazmıyor; yerli ilaç yazsınlar!' demiş."

"Doğru! Yazalım, ama nasıl yazalım? Siz sinamekinin nasıl yazılacağını biliyor musunuz? Tarçınla karanfil reçeteye nasıl yazılır? Sonra çörekotu, zerdeçal, demirhindi?.."

"Sayın Kırdar diyor ki, 'İlaca karşı lüzumsuz bir yönlenme başladı...'"

"Evet, çok haklı; gelen geçen reçetesiz aspirin alıyor."

"Alamazlar; nasıl alırlarmış? Bizden izinsiz aspirin alırlarsa, reçetesiz penisilin yaptırırlarsa işin hiç şakası yoktur. Sonu maazallah! Bunlar alerji nedir bilmiyorlar mı? Alerji demek vizite demektir."

"Reçete reçetedir... Meslek, reçeteyle başlar. Reçeteler büyüye büyüye tapu senedi olur... Arsa olur, apartman olur, Mersedes olur... Anlatamıyoruz hastalara reçetenin ne olduğunu..."

"Anlatamıyoruz. 'İlaç yok; reçeteyi ne yapalım?' diyorlar... Oysaki biz ölecek hastaya bile reçete veriyoruz, ilaç aramaktan ölmeye vakit bulamasın diye! Biz daha ne yapalım!"

"Biz gerisine karışmayız. Reçeteyi yazdık mı işimiz bitti demektir. Hasta ister ilacı bulsun içsin, ister reçetenin ezip ezip suyunu içsin!"

"Reçete şart... Gripin için bile reçete... Son günlerde aspirinden, gripinden bile zehirlenmeler oluyor. Doktor tavsiyesiyle içilmezse böyle olur!"

"Biz bu muayenehaneleri ne demeye açtık?.. Kirası, vergisi, şerefiyesi, simsariyesi..."

"Bütün günümüz vatandaş hizmetinde..."

"Sade günlerimiz mi?"

"Ah sormayın!.. Gecelerimiz de..."

"Bu gece işini bir yoluna koysak..."

"Çift vizite..."

"Canım, sıraya koyalım demek istiyorum. Nöbetçi eczaneler gibi..."

"Bu işi genç arkadaşlara bıraksak. Hastanelerde işi idare ediyoruz; sağ olsun genç asistanlar bizi yormuyorlar..."

"Evet, mahallede de bir yoluna koyalım!"

"Koyalım! Önce şu ilaç işini bir sonuca bağlayalım!"

"Bizim meslek ikilikten hiç hoşlanmaz. Var mı diyelim, yok mu diyelim ilaca?"

"Bizde ayrılık gayrılık yok... Bizde meslek birliği var. Okuldan çıkarken yemin ettik."

"Uzatma! Var mı diyelim, yok mu diyelim?"

"Kırdar da bir meslektaş olduğuna göre... Var dediyse vardır!"

"Var demiş!"

"Öyleyse vardır!"

"Yok mu yani?"

"Var; olmaz olur mu? Her taraf ilaç!"

"Eczanelerde yoksa memlekette de mi yok?"

"Memlekette var!"

"Şu halde karar: İlaç eczanelerde yok, memlekette var..."

"Yani Memleket Eczanesi'nde; orada da yoksa Mısır Çarşısı'nda..."

KAHVECİLER CEMİYETİ KONGRESİ

Son günlerde, eski yeni bütün cemiyetlerin kongreleri hararetle sürüp gitmekte... 'Sokakta Kalmış Kızlar', 'Kocadan Bıkmış Kadınlar', 'Taksitle Yaşayanlar' ve 'Et Yemezler' cemiyetlerinin kongrelerinden sonra, sıra Kahveciler Cemiyeti'nin olağanüstü kongresine geldi. İkbal Kahvesi'nde yapılan bu kongre yılın en hararetli kongresi oldu.

Cemiyet Reisi Süleyman Ellibir, belinde peştamal, omzunda peşkir, bir elinde cezve, bir elinde fincan, kürsüye geldi. Toplantıyı açtı:

"Sayın Telveciler! Böyle hitap etmemin sebebi, size eski günleri hatırlatmak... Şu cezveyle fincanı huzurunuza çıkarmam da sırf bu yüzden... Sayın Ocaktaşlar, üzülerek söylüyorum, meslek elden gidiyor. Mesleğe yeni girmiş arkadaşların kültürünü artırmak için önce cezveyle fincandan başlayacağım işe. Yeniler çok bilgisiz, çok görgüsüz yetişiyor. Geçen gün, Çatladıkapı taraflarında bir kahveye girdim. Ocakta bir cezve gördüm, sordum, 'Arkadaşlar, bu ne işe yarar?' diye... Ters ters yüzüme baktı, 'Ne işe mi yarar?' dedi. 'Küpten su almaya'... Görüyorsunuz ya arkadaşlar, ne işe yararmış cezve?"

Genç kahveciler bir ağızdan cevap verdiler:

"Küpten su almaya yarar."

"Cahiller, bilgisizler, görgüsüzler! Öldürdünüz mesleği... Mahvettiniz. Bunun adına cezve derler; küpten su almaya değil, kahve pişirmeye yarar!"

"Ne! Kahve mi? O da ne demek?"

"Kahve... Siz hiç kahve bilmez misiniz? İçilir... Fincana konur içilir!"

"Fincan mı, fincan ne demek?"

"Fincanı da mı bilmiyorsunuz? Yazık... Sen söyle arkadaş, sen hiç fincan gördün mü?"

"Görmedim, ama duydum!"

"Nerde duydun?"

"Radyoda... *Fincanı taştan oyarlar* diye bir türkü vardır..."

"Başka?"

"Ha. Bir de... *İrafa fincan koydum*, diye bir türkü dinlemiştim Tepebaşı'nda... Sonra... Bir de *Nasrettin Hoca'nın fincancı katırları*nı, duydum, ama ne biçim katırdır bilmem!"

"Tuuuh! Yazıklar olsun! Meslek öldü desenize!"

"Sen daha yeni mi biliyorsun Reis Bey!"

"Yazık, yazık!.. Bununla beraber, genç arkadaşların bilgisini artırmak için cezveden başlayacağız işe... Genç ocakçılar, markacılar, meydancılar, bunun adı cezvedir. Bu cezve, kahve denilen bir nesne vardı ya bir zamanlar, işte onu pişirmeye yarar.

Bir kaşık ondan korsunuz, bir kaşık da karbonat... Suyunu, şekerini de koyduktan sonra salarsınız ateşe. Köpürdükçe köpürür... Fincana, yani şu sol elimdeki şeye boşalttınız mı bir karış köpük... Çek çizmeleri, dolaş

üzerinde. Peki, diyelim ki esas kahveyi unuttunuz... Kahvelerimizde, yani kahvehanelerimizde demek istiyorum, Demokrat kahvesi de mi satmıyorsunuz?"

"Demokrat kahvesi mi, yani şey kahvesi... Nohut?.."

"Nohut, mercimek, arpa... Bana saydırmayın sıradan... Ne bulursanız kullanacaksınız... Fasulye..."

"Biz fasulye bulsak kahvesini değil, piyazını yapardık..."

"Hâlâ mı piyaz be!.. Bırakın piyazı. Bu piyaz yüzünden ne midelerde hayır kaldı ne sinirlerde... Bırakın piyazı be!.. Fasulyeden kahve yapın da kahveciliği kurtarın!

Sayın arkadaşlar! Bizim buraya toplanmaktaki asıl maksadımız... Vali Bey diyesiymiş ki... 'Kim parasına oyun oynatırsa kahvesini kapatırım; kumar oynatmak yasak!' demiş. Var mı kumar oynatan içinizde?"

"Hayır... Hâşâ... Kabul etmiyoruz!"

"Açık söyleyin! Şurada biz bizeyiz. Kumar oynatan var mı içinizde? Yok, değil mi? Biz müşteriye tutup zorla kumar mı oynatıyoruz sanki?"

"Hâşâ... Kendileri oynuyorlar! Biz oynatmıyoruz!"

"Bizim ne suçumuz var! Alışmışlar bir kere... Evde kumar, köyde kumar. Kahveye gelince de başlıyorlar kumara... Amma Vali Bey dinlemiyor, 'Kapatırım!' diyor."

"Bize ne! Müşteriyi tutsun kapatsın!"

"Öyle, müşteriyi kapatsın! Bizim kahveleri sıkı yönetim paşası bile kapatamadı."

"Kapatamaz; gazete mi bu?"

"Kapatır... Vali bu..."

"Kapatamaz!"

"Kapatır canım!"

"Kapatamaz! O şeyleri kapatır. Biz namusumuzla..."

Reis cezveyi sapından tutup masanın üstüne tak tak vurdu:

"Sizi sükûnete davet ediyorum arkadaşlar! Uzun lafın kısası... Parasına kumar oynatmak yok!"

"Peki, nesine oynayacaklar?"

"Nesine oynarlarsa oynasınlar! Sen müşterinin keyfi değilsin ya... Kahvede para çıkardılar mı vereceksin polise!"

"Nerde çıkaracaklar parayı?"

"Nerde çıkarırlarsa çıkarsınlar, size ne?"

"Peki Reis Bey, kumar oynatmayacağımızı anladık... Horoz da mı dövüştürmeyeceğiz?"

"Horoz dövüşü de yasak! Horoz dövüşü cami avlusunda. Siz kahvede defter tutacaksınız. Alırsın eline bir defter, 'Hint horozuna koyanlar' diye açarsın bir hane... Bir hane de çil horoza yatıranlara açarsın! Futbol maçları gibi, ama beraberesi yok. Kazananından da alırsın, kaybedeninden de... Diş çekmeyi aldılar elimizden, sülük vurmayı da aldılar... Şişe çekme de gitti. Horoz dövüşünü olsun kaptırmayalım!

Arkadaşlar, bunlar devede kulak! Vali Bey diyesiymiş ki, 'Mektep çocuklarını aldınız mı kahveye, bakmam gözünüzün yaşına, kapatırım!' diyesiymiş. İşte onu da yaparsa dumandır halimiz. Horoz dövüşü yasaksa kazları dövüştürürüz, kahve yoksa çay satarız. Kumar yoksa partisine oynatırız. Velakin çocuklar gelmezse yerine kimi alırız? Hadi Vali Bey sizi düşünmüyor, çocuklara da mı acımıyor? Çocuk dediğin kahvede yetişir, kahvede usul erkân öğrenir. Bu müdürler, müfettişler nerden yetişti? Veresiye defterini bir açsam, satırından tut, kazmasına kadar adlar var içinde. Çocuk mektepte öğrense öğrense İspanya'nın merkezini öğrenir, insanlığı nerde öğrenir? Yazık olacak çocuklara. Cemiyet hayatına kahveden girmeyip de nerden girecekler?"

"Reis Bey!"

"Cahil kalırlarsa kalsınlar, ne yapalım... Emir emir!"

"Reis Bey! Bir sözüm var! Bu yasaklar kahveler için, değil mi?"

"İki saattir başçavuşun eşeği mi hapşırıyor burda? Tabii kahveler için..."

"Kahveler içinse güzel. Bize ne bundan!.. Nohut, fasulye sattığımıza göre... Nasıl kahvehane diyebiliriz? Bizimki hüsnü kuruntu. Değiştirelim adını olsun bitsin!"

"Yani nasıl?"

"Bundan sonra kahvehane yok, nohuthane, fasulyehane var!"

"Fasulyehane çok kaba; bunun yerine nimethane desek nasıl?"

"Nohut satanlar nohuthane; arpa satanlar arpahane desinler!"

"Olmaz, ikilik girer araya. Cemiyet dağılır. Toptan bir isim bulmamız lazım!"

"Bunların hepsine birden biz Demokrat kahvesi demiyor muyuz? Öyleyse Demokrathane diyelim! Nasıl?"

"Kabuuuuul!"

Reis cezveyi bir iki kere kürsüye vurduktan sonra:

"Arkadaşlar! Bundan sonra kahvehane yok. Demokrathane var... Şu halde bizim cemiyetin adı da 'Demokratçılar Cemiyeti'. Bütün tabelalar değişecek! Dükkânların kapısına Demokrathane yazılacak!"

"Kabuuuul!"

"Vali Bey'in bütün yasakları kahvehaneler için. Demokrathanelere geçmez!"

"Geçmeeez!"

"Haydi arkadaşlar, toplantıyı dağıtıyorum. Herkes Demokrathanesine!"

YEMEK PİŞİRENLER DERNEĞİ KONGRESİ

"Bizim lokantalar kumarhanelere döndü. Gece gündüz boyuna basılıyoruz. Eskiden, tabak çatlak yirmi beş lira, bardak çatlak elli lira verirken, şimdi kumarhane kapatır gibi kapatıyorlar! Bize göre hava hoş. Zaten et yok, yağ yok... Fasulye yok, nohut yok... Ne olursa vatandaşlara oluyor!"

Bu konuşmayı, ortasından boğumlu beyaz külahı kaşının ortasına inmiş Mengenli Aşçıbaşı Kerim Usta yapıyordu. Yani, Yemek Pişirenler Derneği'nin başkanı...

"Usta, öyle deme... Bir hafta kapalı kaldık mı..."

"Bu gidişle zaten kendimiz kapatacağız. Et olmayınca, yağ olmayınca aşçılık mı olur?"

"Usta be! Geçen gün gazetede okudum. Menderes profesörlere yemek vermiş... Eskiden üniversite lokantasında profesörlere yemeği biz verirdik... Neden bizim işimize karışıyorlar..."

"Neden karışmasınlar? Üniversiteye bile karışıyorlar. Biz nasıl siyasete burnumuzu sokarsak, onlar da Yemek Pişirenler Derneği'nin işine karışırlar..."

"Usta be! Biz siyasete karışıyor muyuz?"

"Çorbaya tuz koyan kim? Biz değil miyiz? Her çorbada kimin tuzu var? Bizim değil mi?"

"Evet bizim. Biz siyasete karışırız. Biz üniversite profesörü değiliz!.."

"Onlar da yemek verirler birbirlerine!"

"Versinler... Etimizi yağımızı kesmesinler, lokantamızı kapatmasınlar da..."

"Usta be! Sen yemeğe ne koyuyorsun? Urfa yağı mı, Vita mı?"

"Yani, demem şu ki... Biz Urfa bulamıyoruz."

"Antep de yerin dibine girmedi ya... Antep yağı kullan!"

"Usta be! Antepliler yağcılığı bıraktılar artık."

"Kars yağı kullan!"

"Karslılarda hele hiç iş yok!.. Kendi yağlarıyla kavrulup gidiyorlar..."

"Trabzon yağı kullan!"

"Trabzon'da da eski inekler yok şimdi. O sarı inek yağlarına hasret kaldık."

"Demek muhaliflerin baskısı yağcılığı mahvetti!"

"Mahvetti ya! Şimdi en çok Vita yağı çeken illerimizin başında Urfa... Sonra Trabzon, Antep, Kars..."

"Batırdılar memleketi bu muhalifler. Artık yağcılar tek tek çalışıyor. Memleketi güllük gülistanlık görenler gülyağı çıkarıyorlar... Hele hacıyağı... Aldı yürüdü... Neler, ne yağcılar var daha..."

"Halil Lütfi'yi unuttun!"

"Halil Lütfü ne yağı çıkarıyor?"

"Sinek yağı..."

"Peki kışın ne yapıyor hazret?"

"Baharda çıkacak sineklerin yağını hesaplıyor şimdiden."

"Gelelim et meselesine!"

"Gelemezsin!"

"Neden gelemezmişim?"

"Gelsen bile giremezsin!"

"Neden giremezmişim?"

"Önce kuyruğa geç bakalım. Demokrasi var!"

"Ben kuyruk istemem!"

"Vitayla yarı yarıya karıştırdın mı böreklik yağ olur!"

"Bırak yağcılığı arkadaş! Bu yağlar bizde de müşteride de mide bırakmadı!.."

"Yağcılığın sonu midecilik değil mi?"

"Usta! Kendini temize çıkarma... Bizim vazifemiz midecilere hizmet etmek..."

"Hadi ordan tereyağı sen de!"

"Tereyağı mı? O da nerden çıktı?"

"Tereyağı..."

"Ha! Anladım! Eskiden kıl çekerlermiş..."

"Şimdi de kıl çekiyorlar ama..."

"Burundan!"

"Ne burnu bu? Kargaburnu mu, danaburnu mu?"

"Yok bababurnu; burun işte... Kafdağı'ndaki burun! Bunları geçelim de gelelim yemeklerin tuzuna, biberine..."

"Ne tuzu kaldı ne biberi... Ağzımın tadı bozuldu."

"Kim bozdu ağzının tadını?.."

Bir bulaşıkçı lafa karıştı:

"Usta, ne ağzı bu? Çatalağzı mı? Resmi ağız mı?"

"Hele şu yavru ağzına bak! Laf karıştırıyor boyuna bakmadan... Bırak bu ağızları; yemezler..."

"Usta be, biz de yemiyoruz artık!"

"Geç bunları! Gelelim zeytinyağlılara... Zeytinyağlılardan ne bilirsiniz?"

"Dolma!.."

"Yutmuyorlar!"

"Piyaz!"

"Yemiyorlar!"

"Pilaki!"

"Hadi ordan, enayi pilakisi! Evvela 'Zeytinyağı var mı?' diye sorsana!"

"Var Edremit'te, Ayvalık'ta..."

"Uyuyorsun be! Zeytinyağı şimdi Adana'dan geliyor! Ayvalık'tan değil!.."

Boyunbağlı biri:

"Efendim!" diye parmak kaldırdı, "Münih'teki hamur işleri sergisine milli tatlılarımızdan gönderecek miyiz? Gazetede okudum. Türk mutfağını Almanlara tanıtacakmışız?"

"Ne? Türk mutfağını mı? Türk Migros'u olmasın?"

"Hayır efendim, Migros değil, mutfak!"

"Ha! Anladım. Mutfak... Saat 24'ten sonra kibar sarhoşlar mahmurluk bozmaya giderler!"

"Usta be! Tam yemek zamanı! Keselim mi?"

"Kongremiz tamam! Çıkarın sandviçleri!"

BAKKALLAR DERNEĞİ KONGRESİ

Çemberlitaş'ta Muallimler Birliği'nde yıllık kongrelerini yapmak üzere toplanan bakkallar, toplandıkları binanın akademik havasına uyan bir ciddilik içinde kürsüye çıkan başkanlarını uzun uzun alkışladılar.

Başkan, aynı akademik ciddilik içinde arkadaşlarını selamladıktan sonra, ister istemez akademik bir konuşma yapmak gereğini duydu:

"Değerli meslektaşlarım! Önce bakkal kelimesinin etimolojik tahlilinden başlıyorum işe. Bu 'bakkal' kelimesi, mesleğimizin kuruluşu sıralarında, 'bak' ve 'al' kelimelerinin ifade ettiği anlamlara dayanırdı. Yani 'Bak! Beğenirsen, al!' gibilerden... Mesela peynir mi alacaksın?.."

"Başkan! Kendine gel! Biz alıcı değiliz, satıcıyız!"

"Pardon! Peynir mi satacaksın. Kes biraz, müşteriye 'Bak!' diye uzat..."

"Başkan, sen kimin evini soyuyorsun?"

"Bakkalın yeni anlamına gel!"

"Evet arkadaşlar! Şimdi anlam adamakıllı değişti. Bizim 'bakkal' gerçekten tam 'bakkal!' oldu."

"Başkan, çevir şu yaprağı!"

"Migros'tan başla!"

"Migros'un nesinden?"

"Tarihinden!"

"Yani geçmişinden! Peki arkadaşlar, başlıyorum! Migros İsviçrelidir. Bize sığındı! Eski vali devrinde... Vali onu siyasi mülteci olarak kabul etti. Belediyede iş verdi. Sonra İsviçre onu geri çağırınca, 'Hayır,' dedi, 'veremeyiz!'... İsviçre hükümeti, 'Madem Migros'u siyasi mülteci kabul ediyorsunuz, onun yerine ben de bir siyasi rehine isterim!' diye tutturdu. Baktık aranız bozulacak. Onlar doğma büyüme demokrat. Biz de sonradan görme demokratız. Neden aramız bozulsun? Biz de tuttuk Fahrettin Kerim'i yolladık İsviçre'ye!"

"İsteriz, Fahrettin Kerim'i isteriz!"

"Babamızı isteriz!"

"Alsınlar Migros'larını geriye!"

"İsteriz! O gideli İstanbul'da deliler beş misli arttı!"

"Ne diye yolladılar sanki?.. Geçinip gidiyorduk gül gibi. Hani Allah için, bağırırdı, çağırırdı, ama kimsenin de burnunu kanatmazdı. Börektir, çörektir, gazetecileri de tavlamasını bilirdi."

"Şu mübarek Ramazan-ı Şerif'te Allah'tan kork; sanki yenisi burnumuzu kanatıyor mu?"

"Bakkal mısınız, yağcı mısınız! Gelelim Migros'a!"

"Migros sorunu çözümlendi. Migros Türk'tür, Türk kalacaktır!"

"Fahrettin Kerim ne olacak?"

"O da İsviçre'de kurs görecek, demokrasi kursunu bitirince..."

"... İsviçre'den Arjantin'e geçecek!"

"Arkadaş, bu işlere bizim Ticaret Bakanı karışmaz,

Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü karışır. Biz gelelim Migros'un kuyruğuna!"

"Bize ilk kuyruğu Migros taktı!"

"Biz ne zamandır peyniri tezgâh altından idare eder dururduk..."

"Ne zaman peynir Migros'a geçti, kuyruklar uzadı da uzadı..."

"Migros, Ankara makarnası satsa gene kuyruk salıyor."

"Migros'u istemiyoruz!"

"İstemiyoruz!"

"Alsınlar Migros'larını, versinler Fahrettin Kerim'i!"

"Geçen sene, haziran temmuz aylarında tam kırk bin teneke peynir topladı bu Migros... Halkı peynirsiz bıraktı!"

"Vah vah! Çok yazık!"

"Kime yazık?"

"Peynirlere!"

"Şimdi gelelim Migros'un yumurtalarına..."

"Migros'un yumurtası olur mu?"

"Hem de kafam kadar? Bizde yirmi kuruşken Migros'ta kırk kuruştu... İri olmasa kırk kuruş fiyat korlar mı?"

"Bu Migros'u geldiği yere gönderelim!"

"Takas yapar, aldanırız. Trampa yapar, aldanırız!"

"Nedir başımıza gelenler!"

"Gelelim etiket meselesine!"

"Ne geldiyse başımıza, bu etiket yüzünden geldi!"

"Etikete ne gerek var? Biz demokrat insanlarız!"

"Geçen gün etiketi düşmüş tereyağının!.."

"Ne? Tereyağı mı? Nerden buldun tereyağını!"

"Çoook! Belediye geldi, 'Nerde bunun etiketi?' diye tutturdu!"

"Bütün tereyağlarına etiket korsak etiket mi yetişir!"

"Uzatmayalım; dokuz yüz doksan lira ceza... Ama Migros'a uğrayan yok!"

"Nasıl uğrasın? Kuyruktan yanaşamıyor ki..."

"Ne kuyruğu be! Sen kuyruğu kasaplarda gör!"

"Kimsenin kuyruğunda gözümüz yok!"

"Bakkallık öldü arkadaşlar. Nerde o eski şeker kuyrukları?.. Şimdi şekerin kilosundan iki buçuk kuruş kalıyor... Ha şeker satmışsın ha gazete!"

"Zeytinyağını kaçtan alıp kaçtan satıyorsunuz?"

"Dört yüz kırktan alıp dört yüz kırktan satıyoruz!"

"Eee... Ne kazanıyorsunuz?"

"Bizimki bakkallık değil, halka hizmet."

"Biz olmasak besleme gazeteler olduğu gibi idarehanede kalırdı!"

"Anlayamadım!"

"Yani, demek istiyorum ki bakkallar olmasa kesekâğıtçılar iadelere yanaşmaz, depolarda kalırdı..."

"Doğru! Biz besleme gazeteleri şeker fiyatına, sabun fiyatına halka kilo kilo satıyoruz!"

"Şu halde?.."

"Şu halde Ticaret Bakanlığı'ndan kesekâğıdı oranında prim istiyoruz!"

"Yaz kâtip dilekler hanesine! Derneğimiz... Halk hizmetinde bir kuruş kazanmadan çalışan özverili meslektaşlarımız için prim istiyor! Memleket kültürüne hizmet. Gazeteden kesekâğıdı. Satılamayan gazetelere satış... Okurlarda artış!.."

Öyküler

DAYAN OĞLUM NECATİ!

Kapıcıyı çağırmak için yattığım yerden duvara vurdum. Kapıcı duymuş, çocuklarını paylıyordu:

"Ulan, kesin hengâmeyi! Bak kiracı gene duvara vuriy!"

Bütün zorlamam boşa gitmişti demek. Bağırsam duyuramazdım, kalkmak istesem halim yoktu.

"Oğlum Necati!" dedim. "Nedir bu telaşın? Hastalandınsa ölmedin ya!"

Nabzımı dinledim, sayılmıyordu. İyi çalışırken de onun bu haltı yediğini bildiğim için pek de üzerinde durmadım, ama bu ateş?.. Avuçlarımın içi fırın kapağı gibiydi. Ateşimin ne kadar olduğunu anlamadan ortalığı ayağa kaldırmanın ne anlamı vardı?

Şu masanın üzerindeki termometreyi kalkıp alabilsem her şey yoluna girmiş olacaktı; ama nasıl alacaktım?

Kapıcıyı akşam akşam masanın üstündeki dereceyi almak için çağırmak da bir züppelik, bir sonradan görmüşlüktü.

Termometre benim gibi bir gece işçisinin nesineydi; ama para verip almıştık işte... Daha doğrusu, iyi niyetli bir vatandaş olduğumuzu belirtmek için almıştık.

'Hararet' bu memlekette en çok kullanılan bir sözcüktü... 'Özgürlük' gibi. Muhalifinin ağzında hararet, uygununun, yollusunun ağzında hararet... Şah gelir, padişah gelir, hararetle karşılanır. Cumhurreisi, kral, imparator hararetle karşılanır, hararetle uğurlanırdı. 'Çok hararetli alkışlar' nutuk ölçüsü haline gelmişti. 'Tezahürat' bile ya hararetli olur ya 'soğuk'. Bir olayın mevsimsiz oluşu bile bu 'hararet'le ilgiliydi. Hangi müzakere hararetsiz geçmişti ki son günlerde? Hepsi de buram buram dumanı üstünde, hararetli!

Şu halde, bu memlekette iyi bir vatandaş bu 'hararet'leri günü gününe saptamak zorundaydı!

Özgürlüğün sağlam bir ölçüsü yoktu, ama hararetin vardı.

Hararet dünyanın her tarafında termometreyle ölçülürdü. Çok şükür, insanların hararetini ölçecek termometreler eczanelerimizde kuyruğa girmeden satılabiliyordu. Bu da hükümetimizin 'hararet'e verdiği önemi belirtmeye yeter de artardı.

Ben dereceyi eczaneden alıp masanın üstüne koymuştum, ama şimdi yatağımdan kalkıp masanın üstünden alamıyordum işte!

Bugün pazardı; bütün gün uyumuş, daha doğrusu baygın yatmış, işe gitme saatim gelmiş, geçiyordu. Ben dereceyi bile kalkıp alamıyordum. Evlenmeyi nasıl düşünmezsin böyle günlerde? Her insana, masanın üstündeki dereceyi uzatabilmesi, duvarı yumruklaması için, ha deyince hazır, ateş gibi bir can yoldaşı gerekirdi.

İyi ama herkes gezip tozarken, benimle birlikte, bir pazar günü yatağa girip uyuyacak karıyı nerden bulmalıydım.

Karı aklıma gelince bir yutkundum. O ne? Boğazımdan tükürük bile geçmiyordu. Boğazımın iki yanında sanki iki yumruk vardı. Demek bademciklerim şişmişti soğuk algınlığından, değil mi? İyi ama karıyla birlikte üşütürsek ne olacaktı?.. İkimiz birbirimizi nasıl ısıtacaktık? Sonra, soğuk almanın bütün sebepleri yalnız bekârlıktan gelmiyordu ki!.. Havalar soğumuştu birdenbire. NATO devletleri bile soğuk harpten söz açıyorlardı. Partiler arası münasebetler buz kesilmiş, fiyatlar bile kalıp gibi dondurulmuştu. Benim soğuk algınlığım kadar tabii ne olabilirdi!

Hırsımdan, duvarı bir kere daha yumrukladım. Kapıcının çocukları babalarından birer tokat yemekle son davranışımız da cevaplandırılmış oldu.

"Hadi oğlum Necati, bak başının çaresine! Uygarlık evreniyle son bağların da koptu. Gücünü kuvvetini toplayıp ne duvarı yumruklayabilirsin bir daha ne de yumruklasan bile şu bodrumdaki odaya kapıcıyı getirebilirsin! Olsa olsa, ara yerde kapıcının çocuklarına olur. Yerler tokadı, otururlar aşağı. Sen misin şu duvarı vaktiyle kötüye kullanan! Zehirlenmiş köpekler gibi dört ayağını uzat da geber şimdi!..

Oğlum Necati, hiçbir şeyi kötüye kullanmamalısın hayatta... Her şeyi yerli yerinde kullanmalısın. Duvar, Ceza Kanunu maddesi değildir. Duvar, mahalle karakolu değildir. 'Protesto mercii' değildir. Duvar duvardır, o kadar. Duvar aşılmak için yapılmamıştır. Bahçe duvarı, gümrük duvarı, ses duvarı, hararet duvarı gibi... Sen du-

varı ipekböceğinin kozası gibi, kendini uygarlık evreninden soyutlamak için kale haline getirdin; çek cezanı!

Kapıcının duvarını bırak bir kenara. Sen hararet duvarına bak şimdi. Önce hararetini öğrenmekten başla işe! Bunun için de bir toparlan! Şu masaya kadar bir yolculuk planı düşün; daha olmazsa masayı oynat yerinden. Memleketin yüksek bilginleri, ruhçuları yeşil çuhalı koskoca ziyafet masalarını oynatırken, sen yazlık bahçelerden ucuzca aldığın avuç içi kadar masayı ayağına getiremezsen ayıp! Kullan zekânı!

Bizde en kolay kullanılacak şey zekâdır. Cezaevine giren de zekâsını kullanır, cezaevinden kaçan da...

Daha hiçbir zaman zekâ bizi kullanmamıştır. Biz zekâyı kullandığımız kadar, zekâ da bizi kullansa... Bizde öyle bir özgürlük anlayışı var ki boyunduruğu kabulleniyoruz da zekânın emrine kendimizi veremiyoruz bir türlü.

"Oğlum Necati, topla aklını başına!.."

Bu toplama çabasıyla şöyle odayı gözden geçirdim. Ne kadar işe yaramaz eşya varsa bir parçası olsun bulunuyor, hiç olmazsa sembol olarak. Şu makara Kodak fabrikasının sembolü, şu boş şişe bir dış yardım ilaç fabrikasının sembolü. Şu yatağın altındaki telleri kopuk şemsiye barışın sembolü... Hani şu şey... Neydi o başbakanın adı? İkinci Dünya Harbi'nde almıştım. Bir copta bu hale geldi işte! Ama dur... Telleri girdiyse birbirine, sapı duruyor ya... Kafam işlemeye başladı:

Şemsiye... Şemsiyenin çengeli... Masanın ayağı... Masanın üstünde derece... Hooop, iki dakika sonra derece ağzımda... Zekâ böyle kullanılır işte...

Bu termometreyi ağızda niçin bir dakika tutarlar? İki dakika, beş dakika, on beş dakika dursa olmaz mı?

Bizim için zevk olan yanı vakit kazanmak değil, vakit kaybetmektir; ama benim işim çok acele olduğu için saat tutmaca tam bir dakika sonra 'lap!' çıkarıyorum: Tam 39! İnanamıyorum, tekrar yerleştiriyorum dilimin altına. Bu sefer beş dakika sonra bakıyorum: 39.5!

Bu garip başımın kalkmamasının varmış bir hikmeti...

Hastalığı anlamış, şimdi sıra cinsini öğrenmeye gelmişti! Yalnız ince bir nokta kalıyordu. Ben yıllardan beri kalp yetersizliği raporuyla yaşayan bir insandım. Bu kadar ateşe kalbim nasıl dayanacaktı? Hafiften hafiften kendimden geçmeler başlamıştı. Kendimden geçiyor, bir dakika sonra bir anlık düşler içinden gene geliyordum kendime. Ya böyle dalıp da bir daha kendime gelmeyiverirsem ne olurdu?

Ne olacak; kapıcı bir gün işin farkına varır, kapıcı parasını vermeden gittiğim için kemiklerime kadar işleyecek hatırlı bir dua okurdu arkamdan.

Boş durmaktansa dereceyi bir kere daha soktum ağzıma. Hiç telaşlanmaya gerek yok; tam kılı kılına, elifi elifine 40! Termometrenin üstündeki sayılara baktım, 42'ye kadardı. En hararetli bir kral karşılansa bile 43 derece olamazdı.

"Sık dişini oğlum Necati!" dedim. "Daha 2 derecen var hararetli karşılamanın sonuna!"

Ben bugüne kadar çok hastane pijaması eskitmiştim, ama 40 derecelik tezahüratlı bir hasta olmamıştım. Çok şükür, ölmeden bu derecelere de yükseldik işte!

İyi ama bu yetersiz kalp 40 dereceye nasıl dayanacaktı?

Hiç olmazsa kalbi koruyacak bir iğne, bir Kanfre iğnesi...

Hangi doktoru getirebilirdim buraya?.. Duvarın öte yanındaki bir kapıcıya bile dinletememiştim sözümü.

Buraya en rahat gelebilecek olan, ölümdü... Piyeslerdeki, romanlardaki ölümden değil de hani şu mangal kömüründen zehirlenme, yani gazete ölümü kısacası...

Kendimi toplayıp duvara bir iki tekme indirdim. Ooooh! Anlatabilmiştik derdimizi!

Kapıcı odasından çıktı; nerden öğrendiyse öğrenmiş, tertiplice kapıya vurdu. Döner gider korkusuyla "Girrr!" diye bağırdım. Bir don değiştirecek müddet kadar bekledikten sonra girdi:

"Ne debelenip duruyon aaşam aaşam?" dedi.

"Ölüyorum!" dedim. "Bir doktor çağır!"

"Doktor mu?"

"Hadi, çabuk!"

"Asma katta bir iğneci var!"

"Çabuk onu çağır!"

Uygarlık evreniyle, yani olumlu bilimle ilk... İlk, ilk... Neydi şu temasın öz Türkçesi be?

Doğrusu, dil işini çözümlemenin tam zamanıydı!

Sonra Ataç geldi aklıma! Tuuuh! Hep yararsız şeyler düşünüyorum be!

Hele şu termometreyi bir daha sokayım ağzıma. Cıvalı tarafını dilimin altına yerleştirdim, USA'sı burnumun ucuna geldi.

Dereceyi USA'sından yakalayıp çıkarıyorum ağzımdan: 40... 40... 40,5!

"Hadi yolun açık olsun oğlum Necati!"

Termometrede daha bir buçuk derecelik yolumuz var; ama bu sıcağa kar değil, yol bile dayanamayacak...

En tehlikeli hastalık kanser diye bir şey çalınmıştı kulağıma... En tehlikelisi, bana kalırsa, bademcik olacak.

İğneci Mehmet Efendi çok yatak odalarına girip çıktığı için küt diye girdi içeri:

"Ne var?" dedi. "Asya gribi mi?"

"Bilmem!" dedim. "Ateş 40,5... Bademciklerde müthiş yanma... Kafam kalkınıyor yastıktan, ama beynim ayakta..."

"Penisilin istiyor yarım milyonluk... Bende bir milyonluk var... Yarım milyonluk bugün, yarım milyonluk yarın!"

"Bırak bu lafları Mehmet Bey! Maliye Bakanı mısın, bütçe gerekçesi mi okuyorsun? Vur iğneyi geç bir yana! Ölüyorum ben!"

"Hiçbir şey olmazsın!"

Çantayı açtı, bir kutu çıkardı. Enjektöre bir iğne taktı. Beğenmedi, çıkardı. Parmağını soktu kutuya, dikiş iğnesi arar gibi şıkır şıkır karıştırdı, bir tane çekti içinden, enjektöre geçirdi. İlacı sulandırdı. Tekrar çıkardı, bir başkasını aradı, onu taktı.

Mehmet Bey bu işlerle uğraşırken ben piyasada penisilin bulunmadığını hatırlamış, kötü kötü düşünüyordum. Bu adam nerden bulmuştu penisilini? Yoksa, köylerdeki iğneciler gibi dere suyu mu kullanıyordu?..

Ben tam yorganı aralamış beklerken:

"Gazete okuyor musun?" dedi.

"Okurum ara sıra..."

"Bir vatandaş bir alet icat etmiş. Yangını kendiliğinden haber veriyormuş itfaiyeye!"

"Ha! Bu çok güzel!" dedim.

"Kapalı Çarşı neden yandı? Bekçiler uyumuş içerde de ondan! Çarşı baştan başa yanmadan itfaiyenin haberi olmadı. Bu alet hemen hararetten harekete geçiyormuş. Haber veriyormuş vereceği numaraya!"

"Bu o kadar yeni bir şey değilmiş şu halde," dedim. "Anadolu Ajansı'nın telefonları ne zamandır bu hararetle işliyor... Hararetli bir karşılama, bir uğurlama mı var, zırrr, çalar AA'nın telefonu... Hararetli bir müzakere mi, zırrr! Kral mı geldi, zırrr! Zır da zır! Bizim hararetimiz 40,5 olur, bir duvar ötesindeki kapıcıya duyuramayız! Bu ajansın adamları karşılamaların hararetini nasıl anlar, neyle ölçer? Halkımız Acem şahını hararetle karşılamış! Bak hele! Nasıl anlaşılmış bu hararet?"

Mehmet Efendi hırsını benden aldı, dayandı iğneyi.

"Nabza onlar bakar, hararetten onlar anlar, biz namusumuzla çalışırız; nasıl geçineceğiz, anlayamadım gitti!"

Tam çıkıp gidiyordu:

"Durun Mehmet Bey!" dedim. Durdu.

"Yahu!" dedim. "Büyük bir hata yaptık!"

"Ne hatası?"

"Senin penisilinler bembeyaz olduğuna göre, prokainli olmasın sakın?"

"Prokainli... Ne olmuş?"

"Müthiş alerji yapar benim bünyemde! Belki de öldürür!"

Bir durakladı:

"Her zaman yapmaz!" deyip geçiştirmek istedi.

"Her zaman yapar! Doktor yasak etmişti. Kristalize penisilin kullanma demişti. Tuuuh! Şaşkınlıktan sana söylemeyi unuttum!"

"Yapmaz canım!"

"Yapar birader!"

"Yapmaz!"

"Çok fena!.. Zaten kalbimde yetersizlik de var!"

"Yapmaz... Her prokainli penisilin yapmaz... Yapanı var, yapmayanı var!"

"Seninki yapmaz demek?"

"Yapmaz! Ben bilmez miyim malımı?"

Kapıyı çekerken:

"Hadi hoşçakal; yarın bu saatte!"

"Sağ bulursan yarın!"

Penisilin ateşi düşürür derler; benim ateşim kırk bire çıkar, ben dayanırım. Rapor cebimde yatar, kalp yetersizliği raporu; ölmem! Bilime güvenim kalmaz. Eczanelerde 'Penisilin yok,' derler; Mehmet Efendi'nin çantası dolu... Hem prokainli... Hem alerji yapmayan soyundan! Terkos günde bir saat akar. Sütçünün sütüne mi yetsin! İşkembecinin çorbasına mı? Bir de Mehmet Efendi'nin penisilinleri girdi demek araya!..

"Oğlum Necati! Cebindeki rapora inat, Mehmet Efendi'nin penisilinine inat, 42 dereceli USA termometrelerine inat, hararetli tezahüratlarla, hararetli uğurlamalarla yaşa! Hem de çok yaşa e mi?"

SEMTİMİZE GELDİK!

Beşiktaş durağında inip de birkaç adım atar atmaz:

"Aman kolumdan çıkın!" dedi. "Semtimize geldik!"

Demek onun semti şu caddeden başlıyordu. Bense onu ta arka sokakların ötesinde oturuyor sanıyordum. Arkasından uzun uzun baktım. Çok rahat bir yürüyüşü vardı, bir kenar mahalle kızı yürüyüşü...

İkinci buluşmamızda hava çok güzeldi. Daha çok kırlarda, bayırlarda dolaştık. Beşiktaş'a yaklaşınca birden kolumdan sıyrıldı:

"Geldik!" dedi. "Semtimize geldik. Aman çıkın kolumdan!"

"Neden?" diye sordum. "Neden çıkacakmışım?"

Sert sert baktı yüzüme:

"Nedeni var mı?" dedi. "Semtimize geldik diyorum sana! Anlamıyor musun?"

Üçüncü buluşmamızda üzerimde yeni bir elbise vardı. Kamarotlardan alınmış bir de kaçak gömlek... Boyunbağım, pabuçlarım da ona göre... Pabuçlarıma basıp da pestile çevirmesinler diye:

"Sevgilim!" dedim. "Seni bugün otomobille bırakacağım Beşiktaş'a!"

Birden yüzü pırıl pırıl ışıldayıverdi:

"Çok güzel olur!" dedi.

İlk geçen taksiyi çevirdim. Hemen bindik. Araba geniş mi genişti. Bu geniş, hantal arabaları hiç sevmem. Araba dediğin biraz dar olmalı. İnsan sevgilisiyle yan yana oturdu mu sıkışabilmeli! Arabanın birer köşeciğinde unutulmuş gibiydik. Ellerini avuçlarımın içine almış, sıcaklığıyla geçmiştim kendimden. Bir ara sağıma soluma baktım, Beşiktaş'tayız. Yani, her buluşmamızda semt coğrafyasının başladığı sınır taşında. Bıraktım ellerini ister istemez:

"Geldik!" dedim; ama inmek için hiçbir davranış göstermiyordu.

"Geldik mi?" dedi. "İneyim öyleyse..."

Şoför de bir şey söylemediğimiz için hızla sürüyordu arabayı. Neden sonra, birden telaşlandı sevgilim:

"Aman!" dedi. "Duralım! Semtimize geldik!"

Kapıyı açmamla atlaması bir oldu:

"Haydi allahaısmarladık!"

Hızla yürüdü. Köşeyi döndü, kayboldu gözden.

Ben, ses duvarını aşan bir pilot gururuyla:

"Dönelim arkadaş!" dedim. Memnundum durumumdan.

O hafta içinde bir kere daha buluştuk. Geç kalmak istemiyordu nedense. Beni seviyor mu, sevmiyor mu, düşünmüyordum bile... Toyluğu, çaylaklığı çok hoşuma gidiyordu. Kendine göre olayları bir yorumlayışı vardı ki onu okşamaktan çok, bu halleri için seviyordum olsa olsa... Koluna girmiş, yürüyorduk. Birden durdu:

"Aaaa!" dedi. "Semtimize gelmişiz! Çık kolumdan!"

Birden direndim:

"Çıkmayacağım!"

"Çık canım!"

"Neden çıkacakmışım?"

"Çık, ufff!"

"Neden canım?"

"Görürler!"

Telaşlı telaşlı etrafına bir göz attı. Sonra çevirdi başını pencerelere. Bu süre içinde beş on adım daha atmıştık:

"Ben!" dedim. "Kolundan çıkacak yeri bilirim. Daha vakit var."

Öyle ya! Geçen hafta taksiyle en azından iki yüz metre kadar girmiştik sınırdan içeriye.

Birden zınk diye durmuş, bir keçi gibi çakılıp kalmıştı.

"Yürü canım!" diye yeniden girdim koluna.

"Görürler diyorum sana! Anlamıyor musun?"

"Kim görür, mahalle delikanlıları mı?"

"Hayır!"

"Annen mi?"

"Hayır canım! Ablam görür, arkadaşlarım görür... Bütün komşular..."

Annesinden çekinmediğini biliyordum... Demek ablasından korkuyordu daha çok... İyi güzel; ama ya arkadaşları, komşuları da kim oluyordu?

Fazla üzmedim, çıktım kolundan.

Bir pazar günü Emirgân'a gitmiştik. Çınaraltı'na.

"Bir şeyler içelim!" dedim. İstemedi; somurtkanlığı üzerindeydi. Dönüşte otobüslerde yer bulamadık. Zaten otobüslerden hiç hoşlanmazdı, hatta dolmuşlardan da... Yanımdan fiyakayla geçen bir taksiye:

"Dur arkadaş!" dedim.

Hemen zınk diye durdu. Son model kuyruklu arabalardan biriydi. Kız gibi bir araba... Daha kapısını açmamı beklemeden, bir delikanlının kollarına atılır gibi atladı içine. Somurtkanlığı birden dağılıvermiş, cıvıl cıvıl bir kız olmuştu. Neler anlatıyordu, neler... Ben çok zengin bir adam olmalı imişim. Böyle şık bir arabam olmalı imiş. Bir de fabrikam! Fabrikamda en azından yüz işçi çalışmalı imiş!

Ona takılmak için:

"Ama!" dedim. "Ben fabrikama işçi erkekleri almam. Hep on sekiz yaşında kızları çalıştırırım. Ellisi sarışın, ellisi esmer... Her gün bunlardan bir tanesini alırım arabama... Yazın plajlarda... Kışın Uludağ'da... Ha ne dersin? Kıskanmaz mısın beni?"

"Ben işçi kızlardan neden kıskanacakmışım?"

"Canım, ben fabrikaya alırken en güzellerini seçerim; ilk şart güzel olmak... Bir jüriden geçirir, öyle alırım onları!"

Biz böyle gevezelik ederken sınır taşına gelmiş dayanmıştık! Ama hiç telaşlanmıyordu. Şoföre eğildim:

"Sağa sap, sür!"

Araba aynı hızla sağa saptı. Asfalt tükenmiş, kaldırımlı bir yola girmiştik. Onda hâlâ bir kıpırdanma yoktu. Araba zorlanmaya başlayınca:

"Gelmedik mi semtinize?" dedim.

"Zararı yok!" dedi. "Nah, ev şuracıkta!"

Ama hiç kıpırdamıyordu. Araba bütün saltanatıyla yaylana yaylana yaklaşıyordu eve doğru... Bu yol açıldı açılalı böyle bir araba görmüş müydü acaba? Hiç sanmıyorum... Tam evin önünden geçerken:

"Şoför efendi!" dedi. "Durur musunuz?"

Açtım kapıyı, önce ben indim. Sonra kapısını öbür taraftan dolanıp açtım. Bir kraliçe çalımıyla eteklerini tutarak atladı. Evin kapısına doğru yürüyecek yerde, dikilmiş, karşı pencerelere bakıyordu. Gözleri uzanan başlarda:

"Teşekkür ederim Nevzatçığım!" dedi. "Güzel bir gün geçirdik! Bu çarşambaya, değil mi? Saat beşte!"

"Evet!" dedim. "Saat beşte!"

"Taksim'de!"

"Evet!" dedim, ama bir daha da randevusuna gitmedim. Gitmedim de arkadaşsız mı kaldım?.. Yooo!.. Yeni arkadaşım Necla, Şişli'de oturuyordu. Onun da bir semti vardı. Şişli meydanından başlıyordu semtinin sınırları!

Sınırları aşmanın anahtarını bulmuştum ya... Bir gün en lüks bir taksiye attım onu. Maksadını sınırları aşmak... Meydanı geçtik. Hoca Mansur Sokağı'na saptık... Sapar sapmaz şoförün camına telaşla vurmaya başladı:

"Şoför efendi!.. Şoför efendi, lütfen durur musunuz!"

Ben hiç oralı değildim:

"Canım, sür!" dedim şoföre.

Arabanın modeline güveniyordum çünkü.

O birden çekti kapıyı, fırladı dışarı:

"N'apıyorsun?" dedi. "Semtimize geldik diyorum sana!"

Arkasına bile bakmadan yürüdü gitti.

Sonraki buluşmamızda daha lüks bir model buldum. Gene de aşamadık semtinin sınırını. Bir huyum vardır, bir semtin sınırını aşamadım mı fazla zorlamam.

Ondan sonra gelenin ilk sınırları –ne tuhaf– Necla'nın son sınırından başlıyordu.

Yeni sevgilimi semtine doğru götürürken, birden gözlerim önümüzde duraklayan arabaya takıldı. Baktım, Necla!.. Benden daha yaşlı, benden daha biçimsiz bir adamın açtığı kapıdan, gözleri karşı pencerelerde indi. Yüzüne iğreti bir sevinç anlamı vererek kapıyı açan kalantora bir şeyler söyledi. Ben duymadım, ama biliyorum söylediklerini:

"Güzel bir gün geçirdik!" diyordu herhalde. "Çok teşekkürler!"

Baktım, en son model şık bir araba... Hani, kadınların bayıldığı sülün gibilerinden. Ne var ki dama kuşaklı değil, bir Mersedes!

Demek semtinin sınırlarını özel arabalar aşabiliyordu. Onlar için aşılamayan bir semt sınırı yoktu İstanbul'da!

BEKÇİ KADROSU

Askerliğini bitiren adamın ilk işi ne olur? Doğal olarak iş aramak! Bu da bir iştir memleketimizde. Bunun da bilimi, inceliği, ustalığı vardır. Her babayiğit öyle oturduğu yerden kolay kolay iş bulamaz.

Ben lise son sınıftan ayrılmıştım bir kız yüzünden. "Evlenelim de evlenelim" diye tutturmuştu. Okulumdan, dersimden etmişti beni. Askere gitmiş de sanki kurtulabilmiş miydim elinden? Tezkereyi cebime kor komaz yapıştı yakama:

"Tamam!" dedi. "Artık evlenebiliriz!"

Nasıl evleneceksin? Eve sokaktan bir kediyi tutsam götürsem, iki gün sonra ölür açlıktan. Bu yaşa geldik, hâlâ bizim kocakarının eline bakıyoruz.

Sıvadım kolları, başladım iş aramaya ister istemez. Önce yakınlara başvurdum. Sonra yakınların yakınlarına. Bizim nişanlıya da iş beğendirmek çok zor. Sanki ben değil de o gidecekmiş işe gibi, kılı kırk yarıyor. En azdan bir müdür karısı, hadi bilemedin bir şef karısı olmak hevesinde. Oysa ben dosya memurluğuna çoktan fitim; iş nerede? Kapıcılık bile tavsiyeyle veriliyor.

Tam iki ay sonra, amcamın oğlu bir arkadaşının aracılığıyla bir iş bulmuş, geldi müjdeye. Nişanlımın adına ilk soruyu yapıştırdım:

"Nerde, nasıl bir iş?"

"Üniversitede!"

"Hangisinde?"

"Teknik Üniversite'de!"

Bu 'üniversite' lafı sevindirmişti beni. Tabii nişanlımın adına.

"Aylık kaç lira?" diye sormadım artık. Elbet beş on kuruş vereceklerdi. Aç bırakacak değillerdi ya... Bence işin etiketi daha önemliydi. Korka korka:

"Ne gibi bir iş?" diye sordum.

"Oturup muhasebede çalışacaksın, o kadar?"

"Güzel!" dedim. "Bir adı yok mu canım?"

"Bir adı mı? Var tabii..."

"Muhasebecilik mi?"

"Hayır!"

"Kayıt memurluğu mu?"

"Memurluk denebilir ama... Memurluk değil..."

"Kâtiplik mi?"

"O da değil..."

"Hesap uzmanı mıyım, neyim muhasebede?"

"Sadece bordrolara yardım edeceksin. Aylık alan profesörlere imzalatacaksın bordroları..."

"Yamak... Muhasebeci yamağı!"

"Canım, bırak adını işin?"

"Bana önce o lazım! Sevil için..."

"Sen memur kadrosunda, kâtip kadrosunda görünmeyeceksin de..."

"Ne kadrosunda görüneceğim?"

"Bekçi kadrosunda!"

"Bana bu işi mi münasip gördün?.." diye yürüdüm. "Çok... Çok teessüf..."

"Canım, sen kadroya ne bakıyorsun?" diye kesti önümü.

"Neden bakmayayım? Aylık alırken Bekçi Hüsamettin demeyecekler mi adımın karşısına!"

"Şimdilik bekçi kadrosunda görünürsün... Sonra kadro değiştikçe... Ressam... Elektrikçi kadrolarına geçersin!"

"Yok... Yok, teşekkür ederim. Yapamam ben bu işi. Ne derler sonra bana? Bekçi Hüsamettin... Ben hiç aldırmam, ama... Yakında evleneceğim... Karım ne der sonra! Bizim Sevil..."

Ağzımdan girdi, burnumdan çıktı, beni razı etti bu işe. Elimden tuttu, ertesi günü de götürdü. Teknik Üniversite'nin bilmem ne fakültesinin muhasebesine teslim etti. Başladım bütün arkadaşlar gibi gidip gelmeye. Gazete, dergi okumaya, bulmaca çözmeye. Bazı günler kaytarıp maça, sinemaya gitmeye...

Bütün işim bunlar değildi tabii. Boş kaldıkça, bordro, ödenek işlerine bakan arkadaşa da yardım ediyordum.

İşe başlayalı tam bir hafta olduğu halde bizim nişanlıya kalkıp gidemedim bir türlü. Ne diyecektim, nasıl söz açacaktım işimden? Bir akşam yemeğe çağırdım; annemden aldığım son avansla bir bahçeli gazinoya götürdüm onu. Alıştıra alıştıra söylemeliydim. Bir gün nasıl olsa öğrenecek değil miydi? Bol meze yığdım masaya, bir şişe de rakı. Kadehi kaldırarak ilk müjdeyi verdim:

"Sevgilim!" dedim. "İş bulmam şerefine içiyoruz bu akşam!"

"Sahi mi?" dedi.

"Neden sahi olmasın?"

"Senin işsizliğine o kadar alışmıştım ki... Birden inanamadım!"

"Başladım bile çalışmaya!"

"Oooh! Ooh! Çok güzel! İçelim; uğurlu olsun işin, devamlı olsun!"

"Mersi sevgilim!"

"Ne gibi bir iş bu?"

"İş işte... Nasıl olacak! Her gün tam dokuzda bulunuyorum masamın başında!"

Bu 'masamın başı' onun çok hoşuna gitmişti.

"Eee!" dedi. "Demek büro işleri falan?"

"Onun gibi bir şey!"

Bu işten bir etiket çıkarmaya çalışıyordu.

"Yazı işleri mi?"

"Yok canım, daha çok hesap..."

"Yani muhasebecilik gibi..."

"Onun gibi bir şey..."

"Memursun o halde!"

"Hayır... Hayır... Memur falan değilim!"

"Şef mi yoksa?"

"Canım ne şefi, hemen insanı şef yaparlar mı?"

"İyi ama işin nerde senin, hangi dairede?"

"Teknik Üniversite'de!"

"Çok güzel!" dedi. Beğenmişti işimi. Nişanlısının, pek yakında kocasının, üniversitede çalışması hoşuna gitmez olur muydu?

"Peki ama!" dedi. "Ben işin şeyini anlayamadım, yani ne işi olduğunu. Daha doğrusu adını!"

"Yavrum, bana üniversitede profesörlük verecek değiller ya... Muhasebede bir iş; sen bu kadar bil yeter!"

"Ne kadrosunda görünüyorsun canım?"

Sorunun tam can alacak noktasını şimdi bulmuştu.

"Bekçi kadrosunda görünüyorum," da diyemezdim ya... Hiç bakmaz, kalkıp giderdi. Bir daha da görünmezdi sonra... İster istemez kaçamaklı bir cevap verdim:

"Henüz bordroyu imzalamadım!" dedim. "O zaman belli olur ne kadrosunda olduğum!"

Yuttu mu, yutmadı mı bilmiyordum ya... Bir 'şef', bir 'memur' diyemediğim için benim de keyfim kaçmıştı; zehir içer gibi içmiştik rakının gerisini!

Aradan bir hafta daha geçti. Fakültenin içişlerine bakan Selim Bey bir gün kapıdan parmağının ucuyla çağırdı beni:

"Yürü!" dedi. "Ambara gidelim!"

"Ne var ambarda?" dedim.

"Elbise vereceğim sana!"

"Ne elbisesi?"

"Bekçi elbisesi!"

"Yalnız bana mı bu?" dedim. "Hiç kimseye vermiyorsunuz da!"

"Onlar bekçi kadrosunda değiller ki..."

O kadar sert söylemiştim ki Selim Bey kendini tutamadı güldü:

"Giymek zorunda değilsin canım!" dedi. "Hakkın bu senin!"

"Almasam?"

"Aldım diye imza vermek zorundasın. Sonra vermemiş görünürüz, olmaz!"

"İmza edip de almasam!"

"Olur. Ben bir fakire veririm, olur biter!"

"Eğer bir fakire verilecekse ben de verebilirim!" diye düşündüm. Bu iyilik yapma fırsatını neden başkalarına kaptıracaktım. Ambarı açmış, belinden iple bağlı bir takım asker elbisesini yavaşça koymuştu bir kenara.

"Verin!" dedim. "Eğer birine verilecekse ben vereyim!"

Suratını ekşiterek attı önüme!

"Bak içine!" dedi. "Kasketi falan eksik olmasın!"

"Canım, kasket olmasa da olur!"

"Bir bak sen!"

"Tamam, tamam!"

"Al, bir çift de postal!"

Kurşun gibiydi postallar...

"Çak bir imza! Yaz! 'Bir çift postal, bir takım bekçi elbisesini aldım,' de! At altına da imzanı! Bekçi Hüsamettin Koryürek!"

Bir gazeteye sardım sarmaladım.

Akşam eve götürürken tam bizim sokağın başında nişanlıma rastlamayayım mı?

"Nedir o paket?" dedi.

"Elbise!"

"Temizleyiciden mi aldın?"

"Hayır!" dedim.

"Yeni mi? Hiç sözünü etmemiştin?"

"Elden düşürdüm!"

"Ne renk?"

"Yeşile çalar gri... Ne denir boz... Ne bozu! Nefti demek daha doğru!"

"Çok güzel bir şey olacak!"

"Eh... Giyilir!"

"Kumaşı nasıl?"

"Kumaşı... Bayağı kumaş işte!"

"Ah bu erkekler... Kumaş der geçersiniz. Canım, yün mü, pamuk mu, keten mi?"

"Dayanıklı bir kumaş, o kadar!"

"Ütü tutar mı?"

"Ne ütüsü?.. Ha ütü mü? Tutmaz. Tutsa da olur, tutmasa da... Pahalı bir şey değil ki..."

"Hele bir göreyim, merak ettim. Ne biçim kumaşmış böyle?"

Yapıştı pakete... Kurtarmak istedim elinden... Telaşla biraz hızlı çekmişim!

"Ufff..." diye göğsünü tuttu. "İçinde sert sert bir şey var... Çizme gibi..."

"Ayakkabı..." dedim. "Bir çift de ayakkabı var."

"Yazlık herhalde... Aman şu kauçukları çıkar ayağından; deve tabanı gibi yayıldı artık!"

Sonra uzattı elini:

"Ver şu paketi canım... Amma nazlandın ha!"

Hiç oralı olmadığımı görünce, biraz da başka şeylerden kuşkulandığı için, üzerime atılırcasına çekti elimden. Özene bezene sardığım gazeteyi bir parmakta patlattı. Postalların burunları birden çıkıverdi ortaya:

"Postal!" diye bağırdı.

"Evet sevgilim, postal!"

Bir parmak da paketin dibine attı.

"Asker elbisesi!"

"Evet canım!" dedim. "Asker elbisesi!"

"Anladım!" diye bağırdı. "Askere çağırdılar gene seni. Aman çok fena oluyorum!"

Gözbebekleri birden dönüverdi, küttt!.. Boylu boyunca serildi asfaltın üzerine.

SEYREYLE YILDIZ SARAYI'NI...

"Seyreyle bu gelen Amerikan gemilerini! Kız Kulesi'ni... Karacaahmet Mezarlığı'nı... Seyreyle Yıldız Sarayı'nı!.."

Elindeki, teleskop büyüklüğündeki dürbünü bir aşağı bir yukarı kaldırıyor, yoldan gelenlere geçenlere laf yetiştiriyordu:

"Sinemaya beş lira bayılayım demeyin. Bir liraya kıyın da İstanbul'u tanıyın!"

Yanımdaki arkadaş birden durakladı:

"Ooo!.. Merhaba Abdullah! Şimdi de aynacılık mı?" diye sokuldu yanına.

Dürbünü tutan adam, elindekini sehpanın üstüne oturttuktan sonra:

"Ne yapalım abi," dedi, "ekmek parası..."

"Çıkıyor mu bari?"

"Çıkarmaya çalışıyoruz!"

"Bu mevsimde kim bakacak Karacaahmet sırtlarına? Hem bakıp ne görecek? Sana çıkarıp vereceği tekliği araba vapuruna verir de geçer Üsküdar'a, Karacaahmet'i yerinde seyreder!"

"Canım, müşterilerin hepsi Karacaahmet sırtlarına bakacak değil ya! Tutar biri de Taşlık sırtlarına, Maçka apartmanlarına bakar."

"Bakar da ne görür?"

"Ha!.. Bakanın bileceği iş bu!"

Beş altı seyirci kuyrukta bekliyordu. Dürbünü eline alan bir müşteri:

"İş yok!" diye bıraktı.

Abdullah soğukkanlılıkla eğildi kulağına:

"Sende iş yok!" dedi. "Var mı iki liran?"

"Var!"

"Saat dörtte gel!"

"Peki abi!"

Adam kuyruktan çıktı, yerini başkası aldı. Yeni gelen, dürbünü bir aşağı bir yukarı oynattıktan sonra:

"Abi!" dedi. "Hep aynı manzarayı mı dikizleyeceğiz? Yok mu başka manzaraların?"

"Ne gibi mesela?"

"Sen bilirsin benim hoşuma gidecek dalgayı. Balkon işi falan..."

Yeniden eğildi kulağına:

"Sen beşte geleceksin!" dedi.

"Olur!"

"Kaparo!"

"Ne vereceğiz?"

"Bilmiyor musun; bir iki buçukluk!"

"Çok değil mi?"

"Ne çoğu be? Hangi aydayız? Yazın balkon fiyatları bir kâğıt. Kışın kim balkona çıkar da kombinezonla durur!"

Bu konuşma biraz da kuyruktakiler içindi. Ayrıldı kuyruktan:

"Al abi iki buçuk kâğıdı. Yaz adımı!"

Ben bu konuşmalardan bir şey anlamamıştım. Kuyruktakiler işini bitirince yapıştım dürbüne... Karacaahmet sırtlarına çevirdim; bir sürü mezar taşları... Kız Kulesi'ne çevirdim; bizim eski Kız Kulesi... Taşlık sırtlarına baktım, aynı manzara...

"İş yok!" dedim...

Abdullah önce saatine baktı, sonra dürbünün ucunu karşı apartmanlardan birine çevirdi.

"Bak bakalım ne göreceksin?"

Önce bir duvar gördüm. Sonra bir pencere. Pencereden içeriye baktım. Gündüz olduğu halde ışık yanıyordu. Gözüm alışınca, duvarın önünde duran bir kız ilişti gözüme.

"Nasıl, gördün mü?" dedi.

"Gördüm!"

"Kız yalnız mı?"

"Yalnız!"

"Ne yapıyor?"

"Dikiliyor ayakta!"

Yeniden saatine baktı:

"Evet!" dedi. "Yalnız olması lazım! Hele bekle iki dakika daha!.."

Tam iki dakika, duvara put gibi yapışan kız hiç kımıldamadan durdu. Sonra sırtındaki kazağı çıkardı. Abdullah saatini bir inceledikten sonra:

"Odaya giren çıkan yok mu?" dedi.

"Yok! Kız kazağını çıkardı, o kadar!"

"Vay namussuz! İki gündür işe geç geliyor. Bu kadar da olmaz. Ulan bebek gibi kız bekliyor da hâlâ kaytarıyor!"

Ben tam beş dakika gözümü dürbünden ayırmadım. Gördüklerimden de hani hiçbir şikâyetim yoktu; ama Abdullah tepinip duruyordu:

"Bu kadar da namussuzluk olmaz! Daha dün elli lira avans istedi, çıkardım verdim. Sepetleyeceğim pezevengi!"

Ben adamın yerine alınmamı teklif etmeyi düşünürken kapı açıldı, pijamalı biri girdi odaya:

"Geldi!" dedim. "Sarıldı kızın boynuna!"

Abdullah keyifli keyifli gülmeye başladı:

"Ha!.. Böyle olacak işte!"

Biriken kalabalığı dağıtmak için:

"Seyreyle bu gelen Amerikan gemilerini... Kız Kulesi'ni... Taşlık sırtlarını!.."

Gençlerden biri atıldı ileri:

"Stadyumu da alıyor mu abi? Karaborsadan bilet uyduramadım!" dedi.

"Stadyumu da alıyor. Parası bilir!"

Dürbünü bıraktım kuyruktakine.

Geçen gün gene Taksim gezisinde gördüm bizim aynacıyı:

"Ne var ne yok?" dedim.

"Programı değiştirdim abi!" dedi. "Bahar tarifesine başladım!"

"Bir görelim gelmişken!"

Yapıştım dürbüne! Ben apartmanın camlarını ayarlarken, o, dürbünün ucunu küt diye bir başka yana çevirdi:

"Sen sade gözünü ayarla!"

İleri geri oynattım. Önce bir ağaç girdi dairenin içine, sonra bir çift baş... Sarmaş dolaş sevişen bir çiftti bu.

"Nasıl?" dedi.

"Enfes!"

"Sen yabancı değilsin; iki buçuk liranı alırım!"

"Helal olsun!.."

Öpüşmeler, Amerikan filmlerindeki yasal süreden üç kez daha uzundu. Gördüklerimi daha iyi görebilmek için, bir elim dürbünün ayar vidasında, bir ileri bir geri gidip geliyordu. Birden manzara karışıverdi.

"Basıldılar!" dedim.

"Ne oldu?"

"Sivil polisler!"

Manzara gerçekten karışmıştı. Kızı aldılar delikanlının elinden, delikanlıyı kıskıvrak bağladılar. Baskını yapanlardan biri kızın robuna yapıştı. Bir çekişte paramparça etti.

"Polis değil bunlar!" dedim. "Serseriler! Hemen atla bir arabaya, yetiş! Mavi pantolonlu bir delikanlı kızı çekti kucağına, zorla öpmeye başladı."

Abdullah bir arabaya atlayıp kızın imdadına koşacak yerde elimdeki dürbüne yapıştı:

"Bırak!" dedi. "Yandı paralar! Saat dört! Dört matinesinin müşterileri geldi!"

Bir de baktım ki kuyrukta en azdan yirmi kişi var!

"Hadi arkadaş! Güle güle!.."

Dürbüne bir başkası yapışırken, bizim ahbap çığırtkanlığına hız vermişti:

"Seyreyle bu gelen turist vapurlarını... Kız Kulesi'ni... Seyreyle Yıldız Sarayı'nı! Seyreyle Üsküdar'ı, Şemsipaşa'yı, Harem'i!"

Kalabalığı dağıtmak için daha da ağır basması gerekiyordu:

"Seyreyle bu gelen Amerikan gemilerini! Numune Hastanesi'ni! Karacaahmet Mezarlığı'nı!.."

DOKTOR KORKUSU

Anladım, bende mutlaka bir kalp hastalığı var. Ara sıra içimde bir sıkıntı, bir darlık başlıyor... Gırtlağım sıkılır gibi oluyor. Soluk alamıyorum. Nabzım, daha doğrusu, kalbim küt küt atıyor.

Biliyorum, doktora görünmek gerekir, ama ben doktordan çok korkarım. Ya "Sende kalp yetersizliği var!" derse, büsbütün keyfimi, uykumu, iştahımı kaçırırsa...

Şöyle iki kat, üç kat merdiven çıksam, merdivenin üst başına yığılacak gibi oluyorum. Odam da aksi gibi apartmanın çatı katında. Asansör de yok, çık çık bitmiyor. Her katta küçük molalar veriyorum. Üçüncü kata gelince çıkarıyorum gazeteyi cebimden, tırabzanlara dayanıp başlıyorum okumaya. Bu çarpıntının üstüne her yazı da okunmuyor ki... Cinayet, yaralama, kız kaçırma haberleri tehlikelidir. Hele kalp sektesinden ölüm vakaları hiç gelmez bana. Ölüm ilanlarına, babam da olsa göz atmam. Daha doğrusu, bu üçüncü kattaki büyük molada okuyacak tek bir satır bulunmaz bizim gazetelerde...

Biraz soluğumu aldıktan, yatışıp ferahlar gibi olduktan sonra: "Devam!" emrini veririm, altıncı kattaki

odama çıkınca, halsiz uzanırım yatağa. Biraz kolonya çekerim burnuma, limon kolonyası.

Geçenlerde, korka korka bir arkadaşa:

"Herkesin kalbi de benimki gibi mi atar?" diye sordum.

"Seninki nasıl atıyor ki?" dedi.

"Hele merdiven çıkmıyor muyum... Duracak gibi oluyor."

Bu arkadaş zaten herkesin nabzına göre şerbet verenlerdendir. Partinin yüksek kademelerinde... İnanmadım yatıştırıcı sözlerine.

Bir başka arkadaşa sordum:

"Sen," dedi, "düz ayak bir ev bul... Bırak yüksekleri. Senin merdiven neyine!"

Bu da etliye sütlüye karışmayan miskinin biridir; onun sözüne de kulak asmadım.

"En iyisi doktora gitmek," dedim; ama işime gelmedi nedense. Paramla dert alamazdım ya başıma... En iyisi, nabız yoklamaya çıkan milletvekillerinden birini bulmaktı. Ben de öyle yaptım. İlk sözü:

"İktidardan memnun musun?" oldu.

"Ben kendimden memnun değilim ki..." dedim.

"Sen her şeyden önce karamsarsın!" diye tersledi beni.

"Karamsar mı, akımsar mı bilmiyorum; ama kalbimden şikâyetçiyim!"

Nabzımı aldı eline, saatini de çıkardı. Dinledi, saydı; saydı, dinledi:

"Tam 68... Normal!" dedi.

"Demek 68 olunca normal olur?"

"Tabiii... Hiç merak etme!"

İşimin başına rahat bir kalple gitmiştim. Bir ara saatimi koydum masanın üstüne. Sağ elimle sol nabzıma

yapıştım. Saydım, tam 80... Normali 68 olduğuna göre, demek bu atış anormaldi... Zaten içimde de bir sıkıntı başlamıştı. Göğsümden gırtlağıma doğru bir darlık geliyor gibi oluyordu. Yakamı çözdüm, pencereyi açtım. Biraz dinlendikten sonra tekrar el attım nabzıma. Gözüm saatimin saniyesinde... En küçük yanlışlık yapmamaya dikkat ederek (çünkü bu çok yaşamsal bir sorundu. Hiç gelmezdi şakaya!) saydım. Tam 82, evet tam 82'ydi. Durumum çok kötüydü. Dinlenmeye, açık havaya ihtiyacım vardı.

Yakamı ilikledim, boyunbağımı düzelttim. Doğru müdürün odasına koştum. Bir evrakı imzalıyordu. İçeriye telaşla girdiğimi görünce başını kaldırdı:

"Ne var Dilaver Bey?" dedi. Sonra yüzüme ifadesi bozuk bir evrak inceler gibi gözlerini dikerek:

"Hasta mısın yoksa? Sapsarı olmuş yüzün!" dedi.

"Onu arz etmeye gelmiştim efendim. İzin istiyorum. Kalbim çok fena!"

"Kalbin mi? Hım!.. İhmale gelmez; doğru evine... Bir taksiye atla, çabuk!"

Bir taksiye atladım, tuttum evin yolunu. Merdivenleri küçük mola, büyük mola, tam yarım saatte çıktım. Boylu boyunca uzandım yatağıma. Kendimi yatıştırmak için gazetemi açtım; birinci sayfa İnönü'yle, Ecevit'le tıklım tıklım doluydu. İkinciyi çevirdim. İlk haber, "Kalp sektesinden bir ölüm!"; altında, "Sıcaktan ölenler"; onun altında, "Kalp ameliyatından kurtulamayan bir kalp uzmanı". Sonra ölüm ilanları...

Gazeteyi fırlattım. Nabzımın gürültüsü kulaklarıma geliyordu. Saatimi çıkardım kolumdan. Başladım nabzımı saymaya:

"Bir... İki... Üç!"

Hay Allah, elim titriyordu. Yeniden başladım:

"Bir... İki... Üç!"

Gözüm kararıyor, başım dönüyordu.

"... Seksen bir... Seksen iki... Seksen üç... Aman etme! Seksen dört... Eyvah! Tam seksen dört!"

Bak felakete! Demek gidiyorum... Yakamı çözdüm, pencereyi açtım, başımı uzattım. Alt katın balkonunda bir bayan çamaşır asıyordu. "Hanım! Yetiş, ölüyorum!" diye bağırdım.

Apartmanda ne kadar insan varsa toplandı başıma. Ben boğazımı açacak durumda değildim. Boğazımı sanki görünmeyen bir el sıkıyordu. Bir kadın:

"Yazık!" dedi. "İntihar etmiş!"

Bir genç kız:

"Zehir içmiş olacak!" dedi.

Bir tüccar:

"İflas etmiş zavallı!"

Bir subay:

"Emekliye çıkarıldı demek!"

Apartman sahibi:

"İstimlakten..."

Tulumlu biri:

"İşsizlikten!" dedi.

Bir memur:

"Pahalılıktan!"

En korkunç uyarıyı kapıcı yaptı:

"Bir doktor çağırmalı!" diye fırlayacaktı ki, "Dur gitme!" dedim. Ne kadar kötülükler varsa, bana hep doktorlardan gelmişti. İmtihanı kazandığım halde beni yatılıya aldırmayan, bir kulübe tam yirmi bin liraya

transfer olurken kalbime büyük diyen, tam milletvekili olacağım sırada politikayı bırakmamı söyleyen, beni evlendirmeyen, güneşte gezdirmeyen, denize sokmayan, Uludağ'a bile çıkarmayan, heyecanlanırsın diye maçı, tiyatroyu, nutuk dinlemeyi yasak eden hep bu doktorlar değil miydi!

"Merak etmeyin!" dedim. "İntihar etmedim. Ben dar gelirli bir memurum o kadar; intihar benim neyime!"

Saatimi koydum karşıma, nabzıma yapıştım.

"Bir... İki... Üç... Beş... On... Tam 68, yani normal!"

Oh, bir şeyim kalmamıştı. Doktorun kendisi değil, ama korkusu bile yetmişti bana. Başka şeydi şu tıp!

ELİN İTİ

Hâdi Bey, yeni kapıcısını almış karşısına, günlük emrini okuyordu:

"Aç gözünü Halil Efendi; ha ben ha bu Prens! Apartman halkı bir yana, bu Prens bir yana! Tıkır tıkır tam beş yüz mark saydım bu Prens'e ben. Köpek deyip geçme! En nazik insandan daha nazik, en kibar insandan daha kibardır o. Yavaştan bir öksürürse hemen çulunu atacaksın üzerine. Kulağın onun sesinde, soluğunda olacak, gözün abdestinde... Bir bozukluk gördün mü beni beklemek yok! Atacaksın bir taksiye, doğru Hayvan Hastanesi'ne! Gelelim kiracılara... Al birini, vur öbürüne! Hepsi eski kontratlı... Hiç çekinme! Köpeğin içerde canı mı sıkıldı, baktın hava da yağmurlu, çıkar merdivenin başına, bağla! Bırak havlarsa havlasın! Rahatsız oluyorlarsa, işte kapı! Onları tutan yok!.. Zincirini de bol bırak ki sataşırsa sataşsın girene çıkana. Yürü bakalım, çıkalım bahçeye!.."

Bahçe kapısının açıldığını duyan Prens başladı havlamaya... Hâdi Bey'in çenesi büsbütün açılıverdi:

"Dur patlama! Geliyorum işte!.. Yapamazsın beni görmeden. Âşıksın bana! Ben olmasam şimdi kim bilir

hangi zibidiye köpeklik edecektin? Bu apartmanın değil, seni bu mahallenin prensi yaptım. Emrine uşaklar, kapıcılar verdim senin!"

Birden çattı kaşlarını, Halil Efendi'ye döndü:

"Ne duruyorsun kazık gibi? Al şu çengeldeki zinciri, kulübenin kapısını açar açmaz geçiriver boynundaki tasmaya... Korkma, ısırmaz!.."

Halil Efendi'nin çobanlıktan yetişme olduğunu nerden bilecekti? Ne çoban köpekleri görmüştü Boyabat'ta, ne köpekler... Palan vur sırtına, Sinop'a kadar götürsün seni! Gene de kulübenin kapısını açınca geri geri gitmekten kendini alamadı. Bu Prens'in de hatırı sayılırdı hani...

"Vur zincire be, kaçıracaksın! Yemez adamı, yabani değildir senin gibi!.."

Köpek ok gibi fırladı birden. İki ayağını attı Hâdi Bey'in omuzlarına, başladı efendisinin şurasını burasını yalamaya... Her gün bu köpeği doyurmak meseleydi hani! On iki daireyle mi uğraşacaktı, bu iti mi doyuracaktı her Allah'ın günü!..

"Ne ağzını açmış dikiliyorsun be!" diye gürledi Hâdi Bey. "Getir şu zinciri, geçir tasmasına!"

Zincirin sustası yerini bulunca, Prens öfkelendi, bir iki kafa vurdu yeni uşağına... Açılıp açılıp bir iki de kıç vurdu, zincirini şöyle bir teraziledi. Halil Efendi:

"Diri köpek be!" dedi. "Benim oğlanı sürür yerlerde!"

Bir haftaya varmaz, Boyabat'taki karısı da gelirdi. Sekiz on yaşlarında bir oğlu vardı. Kendisi uğraşacak değildi ya elin itiyle...

Prens'in gücünü denemek için zinciri şöyle bir gevşetip salacak oldu... Köpek aldı başını, tuttu kapının yolunu. O hızla üç beş adım da sürüklemişti peşinden...

Hâdi Bey:

"Ne beceriksiz adamsın be!" diye gürledi. "Kaçıracaksın; dola bileğine şunun zincirini!"

Halil Efendi bir çarıklı pişkinliğiyle:

"Maşallah!" dedi. "Diri köpek doğrusu... İyi bakılmış, Allah nazardan saklasın!"

"Her gün kemik suyuna papara... Otuz da köftesi var!"

"Papara mı?" diye tasalı tasalı sordu.

"Ne sandın ya! Her gün üç kilo kemik alacaksın kasaptan... Sabahtan fakır fakır kaynatacaksın!"

"Ben mi kaynatacağım?"

"Ben kaynatacak değilim ya!.. Sen yahut karın... Köfteciden de otuz köfte alacaksın her gün... Onar onar vereceksin üç öğün... Dur hele... Neden köfteciden alacakmışsın? Karının ellerine yapışmaz ya... Alırsın kasaptan bir, bir buçuk kilo kıyma... İçine ekmek içi karıştırmak yok haaa! Anladın, değil mi? Hadi bakalım, çocuk bahçesine kadar götür Prens'i de biraz hava alsın!"

Tam haftasında karısı kamyondan indi Halil Efendi'nin. Yanında, başı sıfır numarayla kazınmış oğlu... Avuç içi kadar kalmış yüzü... İki sönük bakış... Şöyle bir yapıştı ensesine Halil Efendi, ileri geri bir silkeledi:

"Karı be!" dedi. "Ne olmuş buna; kepek ekmeği mi yedirdin?"

"Yok!" dedi anası. "Sıtma tuttu!"

"Bağlatmadınız mı hocaya?"

"Sağ salim teslim ettim sana! Ne yaparsan yap gayrı... İster bağlat ister okut!"

"Bu oğlan, iti gezdirmek değil, donunu bile zor bağlar be!"

Ertesi gün götürdü Kasımpaşa'ya, Tüysüz Hoca'ya; sıtmasını bağlattı. Sonra alıştırmak için çekti bahçeye... Açtı kapısını Prens'in... Oğlu Ali, "Hey anaaam!" diye geriledi. "Köpek de köpeğimiş ha!.. Hani bunun davarı?"

Babası ters ters baktı:

"Ne davarı be!" dedi. "Şehir köpeği bu! Davarı da biziz, sığırı da..."

"Ne ürüyüp duriy bu it öyleysem."

Öyle ya! Ne havlayıp duruyordu boşuna... Yanı sıra gittiği sürü yoktu... Üstelik karnı tok, sırtı pekti... Çulu bile vardı sırtında.

Halil Efendi köpeklerin çocuklara bir yakınlığı olduğunu bilirdi. Tutuşturdu zinciri eline:

"Sıkı tut!" dedi. "Bırakma sakın!"

Prens, önce başı ile bir tartakladı. Bir gevşeklik görünce başladı çekiştirmeye... Bir ucundan Prens çekiyordu, bir ucundan Ali.

"Asıl!" diye bağırdı. "Kaçırma sakın!"

Ali, sırtını geriye verip asılıyordu. Köpek birden hızlandı. Başladı Ali'yi sürüklemeye... Zinciri bileklerine iyice doladığı için, istese de salıverecek halde değildi... Prens, biraz da oyun olsun diye, bahçenin içinde dört döndürüyordu çocuğu.

Anası kapının gerisinde olanı biteni görünce dayanamadı:

"Vur şu küsküyü itin kafasına!" diye bağırdı. "Öldürecek oğlanı! Leşini sürüyecek yerlerde!"

Bu köpeği yedeğine alıp gezdirmek kanına dokunuyordu Halil'in. Komşu kapıcılar onu görünce bıyık altından gülümseyerek soruyorlardı:

"Nasıl, senin Prens büyüyor mu?"

"Canavar gibi it oğlu it... Daha mı büyüyecek?"

"İçiyor mu çorbasını?"

"İçmeyip de, ne halt edecek?"

"Ya köfteler?"

"Bir kilo ete bana mısın demiyor!"

Sonra tuhaf tuhaf bakıyorlardı yüzüne:

"Bana mısın demiyor ha! Peki, karın ne diyor bu işe?"

Belaya girmek işten değildi.

Elinde ekmek, fırından dönerken soruyorlardı:

"Prens'in ekmeği bu mu?"

"Prens'in ekmeği; ne olmuş?"

"Boşuna kaldırım çiğniyorsun şu İstanbul'da!"

Kemikleri karısı kaynatıyor, köfteleri karısı pişiriyordu.

Karısı becerikli bir kadındı, köpeğin bütün bakımını almıştı üstüne. Prens onu uzaktan görünce prensliğini unutuyor, düpedüz köpekleşip kuyruk sallıyordu.

Hâdi Bey bir gün sessiz sedasız indi aşağıya. Halil Efendi'yi peşine taktı:

"Prens nasıl?" diye halini hatırını sordu.

"İyidir beyefendi!"

"İştahı nasıl?"

"İştahı da iyidir!"

"Terkos bulanık akıyor. Taşdelen vereceksin bundan sonra!.."

"Baş üstüne beyefendi!"

Bahçeye doğru yürüdüler. Prensin kapısı açılınca şöyle bir fırladı dışarı. Ne Hâdi Bey'e koştu ne Halil Efendi'ye... Bahçe kapısında dikilen kadının ayaklarının dibinde başladı oynaklamaya... Beyin aklı ermemişti bu işe:

"Aç mı yoksa Prens?" diye sordu.

"Yoook!"

"Bu köpek bakımsıza benziyor!.."

"Bakıyoruz beyefendi!"

"Verin yemeğini de göreyim."

Önce paparasını verdiler, sonra köftelerini... Hapır hapır atıştırıyordu boyuna... Görülmemiş bir iştahla silip süpürüyordu. Doymamıştı Prens. Gitti, kadının ayaklarını yalamaya başladı.

Hâdi Bey kuşkulu kuşkulu baktı yüzüne kadının:

"Daha yok mu? Doymadı bu hayvan!"

Kadın umursamaz bir rahatlıkla:

"Ne varsa verdim işte!" dedi. "Görüyorsun, daha da olsa yiyeceğe benziyor!"

Hâdi Bey sesini yükseltti:

"Pekiiiy, köfteler kırk olacak bundan sonra... Beş kilo da kemik..."

Ne düşündüyse düşündü:

"Yürü!" dedi. "Gidelim eczaneye... Sana vitamin hapları alayım da verirsin Prens'e... Veteriner söylediydi de boş vermiştim."

Aradan çok geçmedi, bir sabah Prens'i parktan getiren Halil Efendi'nin önüne karısı çıktı:

"Vir şunun zincirini bana!" dedi. Karısı önde, Halil Efendi arkada, bahçeye geçtiler. Ali'nin eline tutuşturdu zinciri:

"Ulan çek şu itin başını da görsün baban!.."

Çocuk zinciri bir teraziledi, çekti köpeğin başını; Prens önce geri geri gidecek oldu. Anası:

"Asıl!" diye bağırdı. "Bırakma sakın!"

Köpek tersleşti, direndi, ama sonunda kuzu gibi yürümeye başladı arkasından. Köpek geriledikçe asılıyordu zincirine, çekip koşturuyordu.

Halil Efendi:

"Ne olmuş bu köpeğe?" deyip duruyordu şaşkınlıktan.

Karısı kızmıştı:

"Oğlanı gözün görmüyor senin," dedi. "Bir de oğlana baksana!.."

Geldiğinden beri ilk defa alıcı gözüyle baktı oğluna:

"Büyümüş! Aslan gibi olmuş maşallah!" demekten kendini alamadı.

"Maşallah! Aslan gibi oldu ya!.."

Sinsi sinsi gülüyordu:

"İyi oldu oğlanın sıtmasını kestirdiğin..." dedi.

"İyi hocadır Tüysüz! Derin hocadır!"

"Heeey!" dedi karısı. "Adamım diye dolaşıyon bu İstanbul'da. Boşuna galdırım çiyniyon! Sözüm ona adamsın sen de!.. Oysam boynunda bir torban, başında bir yuların eysük!"

"Söyle be garı! Toktora mı gösterdin, hastaneye mi götürdün?"

"Elin iti gemük suyuna çorba içeçek her Allah'ın günü de benim oğlan ağzını açıp bakacak haaa!.."

"Yoksa sen..."

"Elin iti cızbız köfteleri yeyip yutacak hapır hapır da benim oğlan yutkunup duracak garşısında, öyle mi?"

"Yoksa köfteleri... Sen..."

"Vereceksin itin zincirini oğlanın eline de yerlerde sürüm sürüm süründüreceksin kendi öz oğlunu!.."

"Demek köpeğin..."

"Köpeğin boğazından kestim. Senin sıtmalı dölüne yedirdim. Verdim kemik suyuna paparayı gözüne... Verdim sulu sulu cızbız köftelerini... Hapları da birem birem yutturdum üstüne! Şişe suyunu da içirdim bardak bardak... Elin itine uşaklık itmekten gurtardım seni! Ver zinciri oğlunun eline de gezdirsin!"

BAYRAMLAŞMAYA GİDİYORUZ

Kadriye Hanım torununun üstündeki yorgana asıldı:

"Kız, sümsük kız!" dedi. "Kalk artık! Kalk da elini yüzünü yıka. Ben senin yaşındayken..."

"Amaaaan cicianne! Hiç rahatlık yok senden. Bırak da şu bayram sabahında olsun rahat bir uyku çekeyim!"

"Bak şu terbiyesize... Bir de karşılık veriyor. Şımarık evlat! Ben senin yaşındayken, değil bayram sabahı, bütün gece bir dirhem uyku girmezdi gözüme. Akşamdan bayramlıklarımı hazırlar, asardım başımın ucuna. Daha sabah ezanı okunmadan fırlardım yatağımdan... Elimi yüzümü yıkar, saçlarımı tarar, örerdim."

"Aman cicianne, benim ne saçım var ki örecek... Ensemi bile kapatmıyor. Yorma boşuna çeneni. Biraz yatayım da şu bayramın tadını çıkarayım. Her gün altıda altı buçukta kalk... Yarım yamalak bir kahvaltı... Koş otobüs kuyruğuna! Sizin zamanınızda kuyruk var mıydı?"

"Biz sizin gibi kuyruklu değildik. Biz bolluk içinde büyüdük... Bir el öpmeye, bayramlaşmaya çıktık mı çil çil kuruşlar... Kutu kutu şekerler... Allı morlu ipek men-

diller, çevreler yağardı. Biz öyle gördük, öyle yetiştik. Rahmetli babam, kapımızı kim çalarsa boş çevirmezdi. Kalk da büyüklerinin elini öp erkenden!"

Güler'in babası, bitişik odadan karısına sesleniyordu:

"Süheyla, gömleğimi ütüledin mi? Pantolonum boru gibiydi kaç gündür. Müdürlere gideceğiz, biliyorsun!"

Kadriye Hanım da duymuştu bu haberi!

"Daha yatıyor miskin! Müdürler'e götürecekmiş baban. Kalk da lacivertlerini ütüle!"

"Git başımdan cicianne, n'olur biraz yatayım... Bütün kış, ödevdi, okuldu, müdürdü, öğretmendi; canım çıktı. Biraz dinleneyim! Hakkım değil mi? Bayram da sizin olsun, seyran da!"

Kadriye Hanım dayanamadı. Yorgana yapıştığı gibi aldı aşağı. Güler, yarı çıplak kalıvermişti yatağın ortasında. Tam bu sırada kapının zili çaldı:

"Çööööp, çöpçüüü!"

Kadriye Hanım'ın cinleri başına üşüşmüştü:

"Çöpçü ha! Bütün sene nerdeydin? Bayram sabahı çööööp... Senin maksadın çöp değil, biliyorum!"

Haşim Uzgider:

"Nasıl da anladın?" diye takıldı annesine. "Eğer maksadını anladınsa sen de çıkarır bir iki buçukluk verirsin!"

"Ona ben günahımı bile vermem!"

"Çöp! Çöpçüüü!"

"Yok! Çöp yok!.."

Süheyla ütüyü küt diye koydu masanın üstüne:

"Yok mu? İki teneke çöp iki gündür duruyor mutfakta. Kokudan girilmiyor. Çöp olmaz olur mu?"

Haşim Uzgider çengelde asılı duran ceketinden bir iki buçuk liralık çekti... Gitti, çöpçüye verdi:

"Hadi aslanım!" dedi. "Sen işine bak. Bayram sabahı çöp olmaz. Al şunu da güle güle harca!"

"Sağ ol beyim, eksik olma... Nice bayramlara!"

Güler, ister istemez indi yatağından uykulu gözlerle; terliklerini arıyordu:

"Hiç rahatlık yok sizden de... Bu tatili neden vermişler bize?.. Bayram namazına gidelim diye mi?"

"Bayram namazına gidesin diye değil. Büyüklerinin elini öpüp hayır dualarını alasın diye!.. Nerde o terbiye sizde!"

Kapının zili kesik kesik çaldı.

"Kim o?"

"Bekçi!"

Büyükanne kızmıştı:

"Ne? Bekçi mi? Şu çalınan çamaşırlar için mi geldin? Yoksa vapurda unuttuğum şemsiyeyi mi getirdin?"

"Uzatma! Ver bir kutu şeker de gitsin. Hani o mutfaktaki yarım kiloluklardan!"

"Ben ona şeker değil, zırnık bile vermem! Getirsin şemsiyemi de alsın bahşişini!"

"Hadi kızım Güler, sen veriver!"

Güler, ciciannesinin dalına basmak için koştu, aldı kutuyu.

"Buyur Bekçi Baba!" dedi. "Ciciannemin hediyesi. Gençliğinde hep böyle görmüş o!"

"Sağ olsun ciciannen, çok bayramlara ersin. Sen de çok yaşa küçük hanım!"

Tam kapıyı kapatmıştı ki bir zil daha çaldı:

"Posta!"

Kadriye Hanım:

"Bir bu eksikti. Sabah sabah sözleşmişler sanki!"

"Posta!"

"Güler, kızım bir yarım kiloluk daha!"

Kadriye Hanım kızın önüne geçti:

"Hayır! Bu kadarı da fazla!"

Güler elinden kurtuldu, postacıya verdi kutuyu:

"Buyur Postacı Amca; ciciannemden!"

Haşim Uzgider titizleşmeye başlamıştı:

"Yolumuz uzak! Bir şeyler atıştıralım da çıkalım yola! Vapur, tren epeyce yolumuz var. Kızdırmayalım bizim müdürü. Çok dikkat eder böyle şeylere!"

Kadriye Hanım hıncını bayramlaşmadan almak için:

"Büyük mü gider bayramlaşmaya," dedi, "küçük mü?"

"Canım, müdür gelecek değil ya... Biz onlara gideceğiz tabii."

"Hayır, ben gidemem! Müdürün annesi Cevriye benden tam iki ay on gün küçük..."

"Canım, o küçükse bana ne? Oğluna bak sen!"

"Sen de müdür olsaydın. Suç bende mi? Ben bir yere gidemem!"

Güler yıkanmış, giyinmişti:

"Ver cicianneciğim, elini öpeyim!" dedi.

"Ha böyle olacak işte. Bak, ne güzel kız oldun! Çok yaşa!"

Güler annesinin, babasının da ellerini öptükten sonra ciciannesinin karşısına dikildi:

"Şimdi sıra sende. Gelelim çil kuruşlara... Allı morlu ipek mendillere... Kutu kutu şekerlere!"

"Baban dururken bana mı düşermiş! Git karşımdan!"

"Hani siz öyle görmüş, öyle yetişmiştiniz? Sizin zamanınızda bolluk vardı. Mecidiyeler... Altınlar!"

"Bak şu terbiyesize... Bizim zamanımızda terbiye diye bir şey de vardı..."

"Sade, kuru kuru terbiye! O kadar değil mi?"

Süheyla:

"Haydi çok konuşma!" dedi. "Bayramlaşmaya gidiyoruz! Gir mutfağa, yumurtaları haşla! Bir gün de bana yardımın dokunsun!"

Ütüden, yemekten sonra bir süslenme faslı başladı. Haşim Uzgider ikide bir:

"Hadi çabuk, geç kalıyoruz!" diye hızlandırıyordu.

Bununla birlikte, saat tam ikide sokağa çıkabildiler.

Kapının önünde Kadriye Hanım diretti:

"Ben şurdan şuraya gitmem!" dedi. "Eğer bayramlaşmamız lazımsa Cevriye bana gelsin!"

Haşim Uzgider:

"Bırak şu aksiliği!.." dedi. "Mahalleye kepaze olmayalım!"

"Büyük, küçüğe bayramlaşmaya gitmez. Nerde görülmüş? Ben öyle gördüm, öyle bilirim! Ben Nahidelere gidiyorum. Hadi size güle güle!"

Kadriye Hanım aldı başını gitti. Otobüs durağına doğru yürüyorlardı. Güler'in ayakları geri geri gidiyordu. Annesi:

"Kız yürüsene!" dedi.

"Ben gitmeyeceğim müdürlere!"

"Neden gitmeyecekmişsin?"

"Ben Sevimlere gideceğim. Şimdi aklıma geldi. Dün sözleşmiştik Sevim'le... Toplanacaktık da yeni plakları dinleyecektik."

Babası da duymuştu bu konuşmayı:

"Yürü!" dedi. "Bırak plağı!"

"Bayram değil mi babacığım? Atlıkarıncaya binecek değiliz ya..."

Annesi:

"Bırak şunu!" dedi. "Hangi cehenneme giderse gitsin!"

İkisi bindiler otobüse, köprüde indiler. Süheyla:

"Ben sana bir şey söyleyeyim mi Haşim?" dedi. "Bu hava Erenköy havası değil, tam sinema havası!"

"Ne? Sinema havası mı? Müdür ne olacak?"

"Canım, sen müdürünle bayramlaş gene. Benim yakamı bırak. Bırak da 'iki kırk beş'e yetişeyim!"

"Olmaz öyle şey!"

"Doğrusu, müdürün şımarık karısının böbürlenmelerini çekemem!"

Bir dolmuşa atladı, çekti gitti. Haşim Uzgider köprü üstünde tek başına kalmıştı. Tarifeye baktı. Tam yirmi dakika var. Bilet gişesine gidecek yerde telefon kulübesine girdi:

"Alo," dedi, "Müdür Salim Bey'in evi mi? Siz misiniz beyefendi? Özür dilerim; misafirler bastırdı. Maalesef ziyaretinize gelemeyeceğiz! Çok müteessirim beyefendi!"

Kulübeden çıkınca rahat bir nefes aldı. Hava ıslak, yapışık bir havaydı, ama gene de Haşim Uzgider'in içine ferahlık vermişti. Bir dolmuşa atladı, çıktı Balık Pazarı'na. Lefter'in Meyhanesi'ne girdi:

"Aç bir şişe rakı!" dedi. "Aç da biraz kendimize gelelim be! Oooh!.."

Her akşam devirdiği şişeyi, bugün de bayramın şerefine devirdi.

BEN ÖLDÜRDÜM

Çıyan İdris:

"Nasıl olur bu?" dedi. "Çerkez İsmail'in duşunu yemeden nasıl geçersin hastaneye sen?"

Cezaevine düşen, ister 'bey' olsun, ister 'âdembaba', Çerkez İsmail'in karantina koğuşunda tam yedi gün çile doldurmak zorundaydı. Beyler için bir sıkıntı yoktu hiç... Çaylar demlenir, gardiyanlara et, zerzevat aldırılıp tencereler kaynatılır, eh burnuna düşkün olanlar varsa kolayca mal da uydurulur.

Ama âdembabalar için iş hiç de böyle değildi. Çerkez İsmail, harman olanları posta posta duşa sokar, maltada koşturup jimnastik yaptırırdı. Bunlardan şifayı kapanlar sedyeyle hastaneye kaldırılır, krizi atlatanlar hap alacak para bulmak için yeni gelenlerin yolunu beklerler, bir tanıdık çıkması umuduyla maltada sümsüklenirlerdi.

Bu yeni gelen, zulasız enselendiği için, erken düşmüştü harmanlığa... Başgardiyan durumdan korkmuş, Çerkez İsmail'e teslim edememişti. Doğrudan doğruya yatırmıştı hastaneye. Çıyan İdris yeni gelenin başında dikilmiş, uzatmalı jandarma çavuşu gibi sıkıştırıyordu boyuna:

"Ulan, adın ne senin?"

"Recep!"

"Başgardiyan adamın mı yoksa?"

"Yoook!"

"Ulan Çerkeş'in duşunu yemeden nasıl geçebildin hastaneye?"

"..."

"Yoksa taş mı tutuyorsun be!"

"Ne taşı? Meteliğim yok!"

"Hoş, taş da tutsan bir halt karıştıramazsın ya!.. Köfte Mustafa ile Beyaz Nuri takıştı gene! Birbirlerine göz açtırmıyorlar!"

Recep biraz canlanır gibi oldu:

"Ölüyorum!" dedi. "Yok mu bir Müslüman?"

"Paran yoksa Müslüman da bulamazsın, değil toz!"

Şoför Cemil:

"Ulan Çıyan!" dedi. "Rahat bırak şu cıbılı. Hiç mi harman görmedin be!.. Getir bizim gazeteleri, çabuk!"

İlhami, hastanenin meydancısıydı. Kapı altına kadar gidip gelebilirdi serbestçe. Yarı gardiyan sayılırdı bugüne bugün:

"Erken değil mi daha?" dedi.

O da biliyordu ki tam vakitti. Kalemdekilere, gazetelere bir göz gezdirebilecek kadar zaman ayırabilmek içindi yavaştan alışı.

"Dokuzdan aşağı gelmez gazeteler!" diye kestirip attı. Gözü hâlâ yeni gelenlerdeydi. Yatağının üstüne serdiği kolları ezik ceketinden, ayak ucuna bıraktığı pabuçlarına kadar inceliyordu. Bütün bunlardan çıkaracağı sonucun şu olması gerekirdi:

"Bu piç kurusu, meydancı parası bile verecek durumda değil!"

Meydancı olduğunu belirtmekten de kendini alamadı:

"Senin tayın yarın çıkacak!"

Şoför Cemil kızmıştı:

"Ulan Çıyan!" dedi. "Sana kalsa suyunu, havasını da kesersin bu adamın! Getir şu gazeteleri be!"

Koğuşa üç gazete giriyordu. Sekiz kişiden toplanan para ancak üç gazetelikti.

Çıyan İdris resimlerine bile bakmadan üç gazeteyi getirdi. Yatağın üstüne bıraktı. Şoför Cemil'e uzattım. Birini de Konyalı'ya... Ben sevdiğim imzalardan başlamıştım okumaya. Şoför Cemil patladı:

"Gene kız kaçırmışlar be!"

Konyalı elindeki gazeteyi uzattı:

"Ver onu bana!" dedi. "Bunda yok!"

"Vardır, iyi bak!"

Çeyrek saat aradıktan sonra:

"Yok ulan işte!" dedi. "Ver o gazeteyi bana!"

"Dur yahu!"

"Pekiii, kim kaçırmış bu kızı?"

"Kimin kaçırdığını yazmıyor!"

Şoför Cemil, elindeki gazetede kendine göre okunacak bir şey kalmayınca:

"Konyalı!" dedi. "Hadi değiştirelim!"

Konyalı harıl harıl okuyordu! Aradığını yeni bulmuştu daha:

"Vay anasını!" dedi. "Kız hem sinemada çalışıyormuş."

Şoför Cemil:

"Yani..." dedi, "artist?"

"Bilmem!" dedi. "Programcı diyor gazete..."

"Haaa, anladım!.."

Recep ilk defa sağından soluna döndü:

"Hangi sinemada?" diye sordu yattığı yerden.

Şoför Cemil çok kızıyordu Recep'e:

"Sana ne!" dedi. "Hangi sinemada olursa olsun!"

Top Remzi:

"Söylersen ağzın mı aşınır?" dedi. "Söyle hangi sinemada?"

"Hangi sinemada olacak, Opera Sineması'nda!"

Recep:

"Yani!" dedi. "Kadıköy'de!"

Top Remzi:

"Tanıdın mı yoksa?" dedi.

"Tanıdım!" dedi. "Güzel kızdı doğrusu."

Konyalı sordu:

"Adını söyle bakalım..." dedi. "Tutuyor mu?"

"Adı mı? Adııı..."

Sonra birden sustu. Gene yüzünü öbür yana çevirdi. Böyle uzun bir süre yattıktan sonra birden kaldırdı başını, göz kapaklarını araladı:

"Ölüyorum!" diye bağırdı.

Çıyan İdris:

"Yat ulan!" dedi. "Hastanenin yarısı harmanlıktan kırılıyor da gık demiyor!"

"Ölüyorum ben!"

Belki ilk harmanlığıydı Recep'in. Dışarda bulup buluşturuyor, burnunun hakkını verebiliyordu demek.

"Ooof!"

Kalktı, oturdu.

"Ölüyorum!" diye bağırıyordu. "Ölüyorum işte!"

"Yat ulan!" diye üstüne yürüdü Çıyan İdris. "Hiç mi harman görmedik be!"

"Ölüyorum!"

"Yahu çocuklar," dedi, "sakın bunun başka bir derdi olmasın?"

Şoför Cemil:

"Harmanlık!" dedi. "Başka ne derdi olacak? Ulan ne zorun var?"

"Ölüyorum!"

"Neden ölüyorsun?"

"Neden olacak!.."

"Harmanlıktan!"

"Hayır!" dedi Recep. "Harmanlıktan değil!"

"Söyle be! Neden ölüyorsun?"

"Vicdan azabından!"

"Ne, vicdan azabı mı? Söyle ulan nedir bu vicdan azabı?"

"Ben!.. Ben!.."

"Çocuklar! Sakın..."

"Ha? Sakın bu olmasın?"

Çıyan İdris bir ara kayboldu koğuştan. Çok geçmeden başgardiyan göründü kapıda. Herkes usuldan yataklarına geçti. Sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi geldi, başıma dikildi:

"Ne var ne yok gazetelerde?" diye sordu.

"İnönü demiş ki..." diye başlayacak oldum.

"Canım, geç İnönü'yü..." dedi.

"Amerika'dan üç yüz milyon dolar..."

"Bana ne!" dedi. "Paylaşacak olanlar düşünsün! Sen ölenden, kalandan, kaçırılanlardan haber ver!"

"Gene bir kız kaçırmışlar!"

Yavaştan, Recep'in yatağının başına kaydı:

"Kız mı kaçırmışlar?" dedi. "Nerde?"

"Kadıköy taraflarında!"

"Sonra ne olmuş bu kız?"

"Öldürülmüş olmasından korkuluyormuş."

Eğildi Recep'in üstüne:

"Heeey, Recep!" dedi. "Bak, kızın öldürülmüş olmasından korkuluyormuş!"

Recep sağdan sola döndü birden:

"Ölüyorum!" dedi. "Görmüyor musunuz, ölüyorum işte!"

"Neden ölüyorsun?"

"Neden olacak... Vicdan azabından!"

"O kızı tanır mıydın sen!"

"Tanırdım!"

"Sonra?"

"Ölüyorum, diyorum size!"

"Ulan, yoksa sen!.."

"Ben... Ben... Ben öldürdüm..."

Hemen apar topar götürdüler Recep'i... Eli ayağı yer görmedi. Gece geç vakit, gene karga tulumba bıraktılar yatağına. Bir çuval kemik gibi silkeleyiverdiler. Bütün gece debelenip durdu yatağında.

Ertesi gün gazeteler zamanında geldi koğuşa. Hemen hepsinin tam göbeğinde bizim Recep'in resmi. Dörder beşer sütun başlıklar:

"Programcı kızın katili yakalandı! Programcı kızı öldüren Recep, nereye gömdüğünü hatırlamıyor! Karacaahmet sırtlarında kazılan yerden kızın ölüsü çıkmadı. Aramalara devam edilecek!"

Koğuşta birden tartışma başlamıştı. Konyalı:

"Vay anasını be!" dedi. "Ummadığın taş baş yarar diye buna derler!"

"Demek harmanlıktan değilmiş ha!" dedi Top Remzi.

"Kan tutmasıymış demek!"

Meydancı Çıyan İdris:

"Susun da uyusun biraz!" dedi. "Bütün gece bir dirhem uyku girmedi çocuğun gözüne!"

Birden değer kazanıvermişti Recep. Hâlâ:

"Ölüyorum, ölüyorum!" diye inliyordu.

Sabah sabah gardiyanlar girdiler koğuşa. Gene Recep'i tuttukları gibi karga tulumba götürdüler. Kapıda bekleyen savcının cipine attılar. İki üç saat sonra da geri getirip bıraktılar. Recep, sanki o sabahleyin koğuştan karga tulumba götürülen Recep değildi. Gülerek girdi koğuşa:

"Merhaba arkadaşlar!" dedi. "Hepinizi Allah kurtarsın... İki üç gündür rahatsız ettim sizi... Bakmayın kusura... Malum ya!"

Çıyan İdris:

"Ne oldu programcı kızın ölüsü?" dedi bir alacaklı direnişiyle.

Recep gülüyordu:

"Ne ölüsü be!" dedi. "Bende böyle leş çıkaracak yürek var mı?"

"Yani sen öldürmedin ha?.."

"Yok be abi!"

"Eeee... Bu kolponlar da ne oluyordu?"

"Ne olacak... Bizim çocukları görürüz dedik... Köprü altında... Birinci gün göremedik; ikinci gün ama hızır gibi yetiştiler imdada... Sağ olsunlar!"

Konyalı bir şey anlayamamıştı bu dalgadan:

"Yani," dedi, "sen öldürmedin ha?.."

Çıyan İdris:

"Yuh be!" dedi. "Hâlâ da soruyor! Mal yetiştirmiş omuzdaşları işte, görmüyor musun!"

"Eeee... Kız ne oldu?"

"Kız mı?" dedi. "Ne olacak, dostu kapatmış! Tıpış tıpış evine dönmüş bugün öğleye doğru!"

YATTI BU KANUN

Hacı Şükrü Efendi uzuuun bir "Ah!"tan sonra:

"Dursun Efendi gardaşım!" dedi. "Beğendin mi yaptığını? Bizim hayırsız oğlan İkizpınar'daki çiftliği satmış altmış beş bin liraya... Gamyon acantalığına özenmiş, depozit yatırmış, varmış da İstanbul'a... Ben parayı nereye yatırdığını biliyorum. Ellezi'nin Nuri'yi söylettim bülbüller gibi. Aynı kaba işerler bizim oğlanla. İstanbul'da yediği herzeler yetmiyormuş gibi, tutmuş bir de garı getirmiş gelirken, kapatmış Godoş Seymen'in evine. Ah, o Hacı Hasan yok mu, hep onun başının altından bu işler! Çeltikliğe el altından müşteri bulan kim? Hep o Hacı Hasan. Seymen kimin adamı? Hacı Hasan'ın! Benim golumu ganadımı gırmak için yapıyor emme... Hele dur sen!"

Dursun Efendi zorla aldı lafı ağzından:

"Yok Hacı Efendi!" dedi. "O gader değel... Öyle ossaydı çeltikliğin tapusunu kendi üstüne geçirmeye bakardı!"

"O mu yapacak bu işi? İt gibi de gorkar benden! İt gibi gorkar da boş mu durur? Böyle, saman altından su

yürütür. Tavşana gaç, bizim ite de tut der. Hele dur sen; deveden büyük fil var. Ne çoraplar örerim adamın başına ben! Ah, Dursun Efendi gardaşım! Sana uydum da çok kötü ittim; görüyon ya!.. Çeldin zeynimi benim... Toprak ganunu... Toprak ganunu... Başımın etini yidin! Ben sana didim çıkarmazlar deyi... Ne yaptın yaptın, girdin damarıma... Bu itlere sağlığımda topraklarımı yağma ittirdin!.. Ölmeden mirasımı bölüştüler göz göre göre..."

"Kötü mü oldu? Biri hayırsız çıktı ise gıyamet kopmadı ya... Bak Azmi'ye... İki pulluk getirtti Ankara'dan... Duman attırıyor Bozyazı'daki tarlalara..."

"Yok Dursun Efendi gardaşım, acele ittik... Goruyon ya, gene geçti ipin ucu bizimkinin eline. Ha Halk Partisi... Ha beriki parti... Bak, beni didi dirsin, çıkmaz şu ganun... Nasıl çıkar? Yahu, insanın bastığı dalı kesmesi için aklını yitirmiş olması gerek! Her birinin, bi gurcalasan, en azdan beş yüz dönüm, bin dönüm tarlası çıkar! Acele ettik acele... Üleştirmeyecektik bu itlere toprağı, edemedik!"

"Öbürlerini neyse emme, bu hayırsız oğlana virmemek varımış!"

"Hepsinden akıllısı, uslusu o görünüyordu... Tapuları goyunca goynuna, ilk sapıtan da o oldu. Şimdi bak Dursun Efendi gardaşım... Gideceksin garagola... Gomiser Şadi Bey'i göreceksin... Diyeceksin ki... Böyleyken böyle... Hacı Şükrü Efendi'nin selamı var, diyeceksin..."

Kalktı, odasının kapısını açtı, dinleyen var mı yok mu bir baktı. Geçti yerine:

"Gendi evimde bile dirliğim, düzenim galmadı be!" dedi. "Ah, bilemezsin bana yaptığın kötülüğü!.."

"Sen sonra anlayacaksın bunu... Yaptığım iyilik mi, kötülük mü?.. Mal beyanının golayı var... Gelir vergisinin de var golayı. Tapudaki beş yüz bin dönüm toprağı nereye goyacak, nasıl gizleyeceksin? İyisi buydu. En doğrusunu yaptık biz! Senin oğlun hayırsız çıktı ise bana ne!"

"Bırak sen boş lafları şimdi... Göreceksin Şadi Bey'i... Hacı'nın selamı var, diyeceksin..."

Uzun uzun anlattı Hacı Şükrü Efendi... İstediği çok şey değildi karakoldan... Oğlunun hafiften kulağı çekilecekti, o kadar... Gerisini Hacı bilirdi gayri.

"Haydi!" dedi. "Böyle böyle söyle başgomsere... Sonra... Şunu da al..."

Bir beş yüz liralık çıkardı koynundan:

"Al şunu!" dedi. "Başgomsere vir. Bir perde taktırsın nezarete... Güzelcene badana da ittirsin... Temizden bir de yatak... Sildirsin, süpürsün ortalığı... Ne gader olmasa evlat... Üç beş gün yanına da kimseyi goymasın! Sonra de ki ona... Müdür beyin de habarı var bu işten, de!.. Gorkmasın! Minarayı çalan gılıfını da düşünür!"

Kapıdan çıkarken sıvazladı sırtını:

"Hadi göreyim seni!" dedi. "Yediğin naneyi bakalım temizleyebilecek miyiz?"

Aradan üç gün ya geçti ya geçmedi... Hacı Şükrü'nün oğlunu bastırdılar kumar oynarken... Hacı'nın oğlu Halil pek meraklısı değildi ama kumarın, oldu işte... Yer yerinden oynadı. Koskoca Hacı Şükrü'nün oğlu nasıl basılırdı? Komiser Şadi de yaman komserdi ha! Zabıtlar, ifadeler... İki gün, iki gece müdüriyetle karakol arasında mekik dokumuştu... Kurtarmıştı sonunda yakayı... Gene Hacı Baba sağ olsun diyorlardı. Derken, ikinci bomba

da patladı. Seymen'in evinde, Hacı Şükrü'nün Halil, İstanbul'dan getirttiği karıyla zina halinde basılmıştı. Hacı Efendi kendi elceğiziyle daha bıldır evlendirmişti oğlunu! Eeee... Bu sefer iş kumar gibi değildi. Halil'in arkadaşları ricacı geldiler Hacı'ya... O, isterse ipten adam alırdı. Bir oğlunu mu kurtaramayacaktı? Ama Hacı:

"Buna garışmam ben!" dedi, diretti. "Namus meselesi bu!"

Halil'in cezaevine kaldırıldığı gün, Dursun Efendi çaldı Hacı'nın kapısını:

"Aman Hacı Efendi!" dedi. "İş sarpa sardı. Halil'in kulağını şöyle usuldan bir çekelim dirken, oğlanın kulağı ganunun elinde galdı! Söyle de bıraksınlar gayri!"

"Ne yapalım?" dedi Hacı. "Şeriatın kestiği parmak da acımaz, kulak da. Biz, 'Şöyle hafiften bir asılın,' dedik. Gopsa bile garışmam gayri. Evli barklı adamın zamparalığa galkışması doğru mu heç?"

"Aman Hacı Efendi..." diyecek oldu. "Bu da mı suç?"

Kıstı çenesini.

Dursun Efendi'nin peşinden Halil'in karısı girdi odaya. Kaynatasının elini öptü, oturdu hemen kapının önündeki sandalyeye:

"Aman Hacı Babacığım!" dedi. "İrezil olduk memlekete... Ne gelirse senden gelir... Kurtar Halil'i. Dostun, düşmanın yüzüne bakamaz oldum."

Ters ters baktı gelininin yüzüne:

"Bunları sen mi söylüyon?" dedi. "Ben senin yerinde olsam, bırakır da böyle adı batasıca gocayı, galkar babamın evine giderdim. Gozunun yaşına yazık senin! Ben babasıyken acımıyon böyle namussuza! Çeksin ce-

zasını kerata!.. Böyle hayırsız evlat gorulmuş şey mi? Gumar onda, garı onda! Edepsizliğin çeşidi onda!"

"Bakma gusuruna Hacı Baba... Gençtir, aklı başına gelir onun da!"

"Elden tarlalar gidince ha?.."

Acı acı baktı gelininin yüzüne, başka da bir tek laf etmedi.

Gelin elini öpüp çıkarken avukat girdi yanına. Hacı Efendi:

"Nidersin be?" diye çıkıştı. "Vesaik, mesaik hepsi tamam oldu gayri! Ne duruyon, aç artık şu davayı. Kumarcılığı ortada, tarlaları satıp savup garılarla cayır cayır yemeye başladığı da ortada. Gece gündüz zilzurna sarhoşluğu da ayan beyan ortada. Şu gader yaşa geldiği halde, altı aylık çocuktan bi farkı yok kopuğun. Aç şu vasilik davasını da geçir ipsizin elindeki tarlaları üzerime! Aman uzatma bu işi, gozunu seveyim. Yattı nasıl olsa bu toprak ganunu!"

DANTELLİ MENDİL

Tren Florya'dan kalktığı zaman, pantolonumun üstüne salıverdiğim gömleğin eteği trenin kapısına sıkışmıştı. Ben içeriye girmiştim ya... Dışarda kalan bir gömleğimin eteği olsun! İstasyonda kalan yüzlerce kişiye bakarak yine de şanslı sayılmalıydım. Yeşilköy'de yeniden kapı açıldığı zaman yalnız gömleğimin eteği girebilmişti içeri. Ne inen, ne binen!

Ortalığın serinlemesi gereken saatlerdeydik, ama yanıyordu ortalık... Bütün pencereler açık olduğu halde, terden alınlara, enselere yapışmış saçların bir tek teli bile kıpırdamıyordu. Hava bile kirlene kirlene yapışmış kalmıştı ciğerlerimize. Ne oksijen, ne iyot!.. Yalnız bir mazot kokusu geliyordu derinden derine... Küçükçekmece'nin bol sirkeli çoban salatalarının soğan kokuları, cacıkların sarmısak kokularıyla karmakarışık bir rakı kokusu... Burunlarımızın direklerini zorlaya zorlaya demirleyip kalmıştı havada.

Ayaklarımdan birini yere basacak kadar yer bulabilmiştim. Bu da bir başarı sayılırdı benim için. İki ayağı havada olan çok yolcu olabilirdi trende.

Köşede, pencerenin önünde tatlı bir uyku çeken altmışlık altmış beşlik ihtiyarcığı bayağı kıskanmaya başlamıştım. Nerden binmiş, ne çabuk da böyle ikinci dönem uykuya geçmişti! Alt dudağı, her soluk alışta yarı aralık ağzından içeri giriyor, her soluk verişte dışarı devriliyordu. Havayı nerden bulup solunuma nasıl geçiyordu, şaşılacak şeydi! Mayosunu bir havluya sarmış sarmalamış yancağızına koymuştu. Oysa bunları kaldırıp kucağına alsa, şu ayakta dikilen kadın çocuğunu oraya rahatça oturtabilirdi. Bu kadar yayılmasa da biraz toplansa belki kadın da oturur, çocuğunu da kucağına alırdı rahatça. Tam tepesinde daha gençten bir kadın, kıyıları ince dantelli beyaz bir mendille göz çukurlarına dolan terleri siliyordu. Mendil ancak saç bitimine kadar uzanıyordu, biraz da alnında, burnunun üzerinde gezdirildikten sonra manikürlü parmaklar arasında sıkılıyordu. Yanaklar, boyalı olduğu için yararlanamıyordu bu dantelli mendilden!

İhtiyarcık istasyondaki düdük seslerine bile boş verip habire uyuyordu. Alt dudak gidişini gelişini durdurmuş, üst dudağın içine girip kitlenmişti sıkı sıkı... Bu gidiş gelişlerin yerini bir horultudur almıştı hafiften... Ta ilerde oturan yirmilik yirmi beşlik kadın benimle birlikte bu ihtiyarcığı izliyordu. Yanındaki kocasından, hayır, pek kocaya benzemiyordu, plajlık arkadaşından kaçırdığı bakışlarla adamın iliklenmemiş iki düğmesini denetliyordu. Herhalde trene yetişememe korkusuyla ilikleyecek zaman bulamadığından olacaktı ihtiyarın bu dalgınlığı... Belki bir dalgınlık da değildi bu; bir umarsızlık da olabilirdi. Bir dükkânın, içinde satışa elverişli malı bulunmadığı zaman hiç önemli değildi kitli ya da açık kalışı...

Ama ya bu parmaktaki yüzük de ne oluyordu? Ölü bir hanımın anısını mı taşıyordu? Akşam eve dönünce yolunu bekleyen bir hatuncuğun bulunduğuna da bir işaret sayılmaz mıydı? Öyleyse neden plaja yalnız gelmişti ya? Neden emektar karısını da getirmemişti? Florya'nın kumları romatizmalarına iyi gelmez miydi acaba? Çenesi düşük emekli kocasını başından savmak için, "Nereye gidersen git, beni rahat bırak da!" diyebilecek kadar filozof bir hatuncuk muydu yoksa? Bikini mayoluları dikizlemesine göz yumacak kadar pişkin, gün görmüş hanımlardan biri de olabilirdi. Hani, kocasının kızlar üzerinde düzenlediği öyküleri katıla katıla dinleyebilecek o pişkin saraylılardan...

Ama ihtiyarcık başını geriye atmış, habire horluyordu. "Dur efendi, yastığın kaymış," diyecek karısı da yoktu yanında zavallının! Kişi bu yaşa dayanınca, ne olursa olsun, yanında bir gözcü gezdirmek zorunluluğundaydı demek! Bu gerçek bir daha anlaşılmış oluyordu işte!

Düdük yeniden çalmıştı Yedikule'den tren kalkarken... Birden başını ileri geri oynatmıştı; yoksa burada mı inecekti ihtiyarcık? İhtiyarlar, uykularının arasında bile günlük planlarını uygulamasını bilirler. Hayır, Sirkeci'ye kadar gidecek olmalıydı. Bir ara uyandırmayı düşünmüştüm; ama uyanınca yüzüme ters ters bakıp, "Rahatsız mı ettik?" diyebilirdi. Kaşlarından anlaşıldığına göre, ters bir ihtiyara benzemiyor değildi hani. Banyo üzerine çektiği uyku beynine vurabilir, bana ağzına geleni söyleyebilirdi. "Adam sen de!" dedim içimden. "Uyusun Sirkeci'ye kadar!" Eğer istasyonu kaçırdıysa, atlar bir arabaya gerisin geri dönerdi. Nasıl olsa

beş on lirayı çıkarmıştı bugün gözden, plaj masrafı olarak... Hamama giren terlerdi! Hamama girmeden de şıpır şıpır terliyordu insan. Yedikule'den Sirkeci'ye kadar çekilen uyku da birkaç liradan çok daha değerliydi bu sıcakta.

Dantelli mendilin sahibi bayan da boncuk boncuk terliyordu boyuna. Yerimi iki çocuklu bayana mı verseydim, yoksa bu dantelli mendilliye mi? Çocuklusuna versem, bir teşekkürle hesap kesilir, biterdi alışverişimiz oracıkta... Ama bu dantelliyi yerime buyur etsem, öykünün sonu uzar da uzardı. Şöyle bir baktım alıcı gözle, değer miydi öyküyü uzatmaya? Yok hayır! Onun yarı buçuk güzelliği, çocuklu kadını ayakta daha çok bekletmeye hiç değmezdi! Hem sıkılgan, ürkek bir bayandı bu otuz beşlik, dantel mendilli kadın. Çok yorabilirdi beni, vaktimi boşuna harcatırdı!

Tam çocuklu kadına yer vermeyi düşünürken, birden, buyur edecek bir yerim olmadığını anlayıvermiştim!

Ayağımın ikisini birden yere basmam, kendimi bir yer sahibi olmuş saymama neden olmuştu. Güldüm kendi kendime.

İşte bu sırada, alnını öfkeyle kurulayan otuz beşlik bayan birden elindeki mendili düşürüvermez mi? Hem de nereye? İhtiyarın aceleyle iliklenmeyen iki pantolon düğmesinin tam üstüne!..

Başka bir kadın olsa eğilir, bir pardon çekerek alabilirdi; ama bu otuz beşlik bayanda nerde o yürek!.. Hiç aldanmamıştım az önceki yorumlarımda. Sıkılgandı gerçekten, bir geyik kadar ürkekti. Olanın bitenin gözümden kaçmadığını da biliyordu üstelik... Bu bakım-

dan belki biraz rahattı... Şimdi bütün çabası, bu mendille kendisinin hiçbir ilişkisi olmadığını belirtmekti çevresindekilere. Çantasını ustaca açtı, dantelli mendilin bir yenisini çıkardı!

Göz göze gelmememiz için de hafiften bir dönüş yapmıştı. Korkuyordu benden. Mendilini ihtiyarın apış arasından alıp, buyrun diye uzatacağımı düşünerek!

İhtiyarcığın karşısında oturan çift, birbirlerine adamakıllı sokuldukları için olanın bitenin pek farkına varmamışlardı. Oysa kızın gözleri tam ihtiyardan yana dönüktü. Neden sonra mendili o biçimsiz yerde görünce, oraya nerden gelebileceğini erkeğine sordu. Delikanlı, kafasının kızdan daha işlek olduğunu belirtmek için, başını kaldırıp baktı yukarıya. Hayır, hayır, dikilen kadının elinden düşmemişti mendil... Onunki elindeydi işte!

İhtiyarcık Kumkapı'ya doğru açtı gözlerini. Nerelerdeyiz diye, teneke evlerden, balıkçı lokantalarından kerteriz etmek için çevirdi başını pencereden yana. Sirkeci'ye yaklaştığını anlayınca güldü yüzü. Birden uykulu gözleri pantolonun önüne ilişivermişti! Bak tersliğe!.. Yine gömleğinin ucu çıkmıştı pantolonunun orasından!.. Kocaman ellerini birden kapattı önüne, ustaca içeri dayandı görünenleri! Üstünden iki çözük düğmeyi ilikleyiverdi becerikli parmaklarla!

İçerde kalmıştı dantelli mendil... Daha bir süre de kalacağa benziyordu... İhtiyarcık, trenden inince Sirkeci'den bir otomobile atlayacak, doğru eve! Kapısının önünde inecekti. Bu sıcakta adım atacak hal kalmamıştı kimsede... "Hanım!" diye seslenecekti kapıdan içeri girer girmez. "Getir terliklerimi!" Terliklerle birlikte pijamalar da gelecekti önüne. Hemen soyunup dökünecekti

oflaya puflaya... Belki de hanımı, yardım olsun diye, asılacaktı paçasından pantolonun... Pantolon hanımın elinde kalıncaaa... Bir mendil... Kıyıları dantelli bir mendil, hem de esans kokan, ter kokan bir genç kadın mendili hooop önüne düşüverecekti!.. Ha ha ha haaay! Kıyamet de kopacaktı o zaman!

Ben, olanı biteni gözümün önüne getiriyor, katıla katıla gülüyordum! Baktım ki ikinci dantelli mendille saçlarının diplerindeki teri kurulayan, birinci dantelli mendilin sahibi bayan da gülüyordu! İhtiyarcığın karşısında sarmaş dolaş oturan delikanlıyla sevgilisi de gülüyordu; ama ben biliyordum ki gülüş nedenlerimiz hiç de uymuyordu birbirine! İhtiyarcık, açık dükkân kapısından haberimiz olduğunu sezinlemişti bu gülüşlerden... O kadarcığını biliyordu zavallı, ne yapsın!.. Ortada bir mendilin, hem de şu ayakta dikilen kadının elindekine benzer dantelli bir mendilin, kendi elceğiziyle pantolonunun orasına kilitlendiğini nerden bilecekti ki!..

Herkes birbirine bakarak gülüyordu ama... Olayı bilip de gülen biz ikimizdik otuz beşlik bayanla... Bu yüzdendir ki trenden inince kolayca arkadaş oluvermiştik, öykünün sonunu birlikte düşünüp, birlikte gülebilmek için.

Çağdaş edebiyatımızın büyük ustası Rıfat Ilgaz, *Dördüncü Bölük*'te de hayatın içinden öyküleriyle bizlerle. Gençliğinin en kayıtsız ve unutulmaz günlerini geçirdiği ve "rütbeler üstü bir çavuş" olarak askerliğini yaptığı bu bölükteki sıra dışı anılarının yanı sıra, Ilgaz'ın mizah anlayışına uygun parça parça bağımsız öyküleri de yer alıyor. Kitapta "Kongreler" başlığı altındaki diğer öyküleri ise, Süt Verenler Cemiyeti, Yemek Pişirenler Cemiyeti, Yüzyıl Yaşayanlar Cemiyeti gibi aslında var olmayan, ilginç cemiyetlerin ve meslek örgütlerinin düzenledikleri kongrelerde yaşananları anlattığı birer toplumsal taşlama niteliğinde.

Ustanın her eserinde olduğu gibi, *Dördüncü Bölük*'te de en sıkıntılı zamanlarında dahi neşesini, soğukkanlılığını, yoksunluklar ve olanaksızlıklar içinde, zekâsını, hızını, yaratıcılığını, gücünü yitirmeyen insan halleri, yazarın keskin mizahıyla örülü kendine özgü örnekler olarak öne çıkıyor.

104139 ACY

9 786053 604860

KDV dahil fiyatı
10 TL

www.rifatilgaz.net
Kapak resmi: Birol Bayram